

การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

นางฉัตรรัตน์ สุขชู

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากาษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Extension for Vegetable Production According to the Standards of Good
Agricultural Practice of Farmers in Kanchanaburi Province**

Mrs.Thidarat Sukchoo

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agricultural and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2021

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
จังหวัดกาญจนบุรี
ชื่อและนามสกุล นางธิดารัตน์ สุขชู
วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

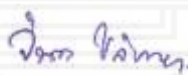
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2565

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.นัฐสินี หาญกิตติชัย)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้วิจัย นางธิดารัตน์ สุขชู รหัสนักศึกษ 2629002961

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ คุ้มทรัพย์

ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) พื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจ 2) การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และ 4) ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ศึกษาคือเกษตรกรผู้ผลิตผักขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตรปี 2563-2564 จำนวน 590 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามาน ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 238 ราย และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ จำแนกเป็นเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง จำนวน 119 ราย และเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง จำนวน 119 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา

ผลวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง ร้อยละ 62.2 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 49.66 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ประสพการณ์ผลิตผักเฉลี่ย 14.73 ปี พื้นที่ผลิตผักเฉลี่ย 2.01 ไร่ ต้นทุนผลิตผักเฉลี่ย 20,536.68 บาท/ไร่/ปี รายได้จากการผลิตผักเฉลี่ย 172,718.07 บาท/ไร่/ปี และร้อยละ 95.0 ขายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง ร้อยละ 62.2 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51.78 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ประสพการณ์ผลิตผักเฉลี่ย 15.01 ปี พื้นที่ผลิตผักเฉลี่ย 3.04 ไร่ ต้นทุนผลิตผักเฉลี่ย 19,982.57 บาท/ไร่/ปี รายได้จากการผลิตผักเฉลี่ย 201,005.88 บาท/ไร่/ปี 2) เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีหลายประเด็นดังนี้ การเก็บตัวอย่างน้ำ การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองโดยภาพรวมทั้งหมดปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 3) เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมีปัญหามากที่สุด ประเด็นการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร การตรวจวิเคราะห์น้ำและดินก่อนการผลิต เกษตรกรที่ได้รับการรับรองมีปัญหาที่สุดประเด็นการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 4) เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองต้องการการส่งเสริมจากบุคคลราชการมากที่สุด ใช้ไปสเตอร์ ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตและโทรทัศน์ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองต้องการการส่งเสริมจากบุคคลราชการมากที่สุด ใช้คู่มือ ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต แนวทางการส่งเสริมเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองโดยถ่ายทอดความรู้จากบรรยาย สาธิต ฝึกปฏิบัติ และพาเกษตรกรไปดูงาน แปลงต้นแบบที่ได้รับการรับรอง ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองออกเยี่ยมเยียน ติดตามต่อเนื่อง พัฒนาให้เกิดการต่อยอดเกษตรกรจากรายเดี่ยวสู่การรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการผลิตและการค้า

คำสำคัญ การส่งเสริม การผลิตผัก การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

Thesis title: Extension for Vegetable Production According to the Standards of Good Agricultural Practice of Farmers in Kanchanaburi Province

Researcher: Mrs.Thidarat Sukchoo; **ID:** 2629002961;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Associate Professor Jinda Khlibtong;

(2) Associate Professor Chalernsak Toomhirun; **Academic year:** 2021

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic personal, social, and economic conditions 2) vegetable production according to good agricultural practice 3) problems and suggestions regarding vegetable production according to good agricultural practice 4) needs and extension guidelines in vegetable production according to good agricultural practice.

The population of this study was 590 vegetable production farmers who had registered with agricultural department in the year 2020-2021. The sample size of 238 people was determined by using Taro Yamane formula and stratified sampling method which classified into 119 uncertified farmers and 119 certified farmers. Data were analyzed by using frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking.

The results found out that 1) 62.2 % of uncertified farmers were female with the average age of 49.66 years old, completed primary school education, had the average experience in vegetable production of 14.73 years, had the average vegetable production area of 2.01 Rai, had the average vegetable production cost of 20,536.68 Baht/Rai/year, earned the average income from vegetable production at 172,718.07 Baht/Rai/year, and 95.0% sold the products through middlemen. For the certified farmers, 62.2% of them were male with the average of 51.78 years old, completed primary school education, had the average experience in vegetable production of 15.01 years, had the average vegetable production area of 3.04 Rai, had the average vegetable production cost of 19,982.57 Baht/Rai/year, and earned the average income from vegetable production at 201,005.88 Baht/Rai/year. 2) Farmers who did not get certified did not perform according to the criteria of good agricultural practice in various aspects such as water sample collection, the application of agricultural dangerous substances, personal hygiene, and data recording and follow-up. Regarding the certified farmers, overall, they all practice according to the criteria of good agricultural practice. 3) Uncertified farmers faced with the problem at the highest level regarding data recording and water resource testing for agricultural purposes and water and soil analysis prior to production. For certified farmers, they faced with the highest level of problems in harvesting and practice after harvest. 4) Farmers who did not get certified wanted to receive personal extension from public personnel the most through internet and television channels. In regards to certified farmers, they wanted to receive the extension from public personnel the most through internet channel. The extension guideline for uncertified farmers was to receive the knowledge transfer through lecture, demonstration, practice and field trip to the certified model crops. For the certified farmers, they wanted to receive visitation, continuous follow-up, and development further from individual farmer into group formation for production and trade.

Keywords: Extension, vegetable production, good agricultural practice

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีได้รับความอนุเคราะห์และเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลักได้ให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องรวมทั้งให้คำแนะนำองค์ความรู้แนวทางการศึกษาค้นคว้ามาโดยตลอด และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม ที่ให้คำแนะนำโดยเฉพาะการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นางสาวนันทนา โพธิ์สุข นักวิชาการเกษตรชำนาญการ นางสาวลลิตา จัทรวงศ์ศรี นักวิชาการเกษตร และนายหาญณรงค์ จันทร์ลอย เจ้าพนักงานการเกษตร ผู้เชี่ยวชาญ ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณเกษตรกรที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณครอบครัวที่ให้การสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอน ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านที่ได้กล่าวถึงและผู้ที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ ได้มีส่วนสนับสนุนให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา จึงขอขอบพระคุณทุกท่านด้วยความจริงใจและขอบขอบคุณประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แก่ บิดามารดา ครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่สนับสนุนเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา ขอโน้มคารวะแก่ผู้เขียนตำราวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าและใช้อ้างอิงทุกท่าน

ธิดารัตน์ สุขชู

กุมภาพันธ์ 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2.วัตถุประสงค์การวิจัย	2
3.กรอบแนวคิดการวิจัย	3
4.ขอบเขตของการวิจัย	4
5.นิยามศัพท์เฉพาะ	5
6.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
1.สภาพทั่วไปของจังหวัดกาญจนบุรี	7
2.สภาพการผลิตฝัก	10
3.การปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่ดี	13
4.แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	23
5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	38
1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
3.การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
4.การวิเคราะห์ข้อมูล	44

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ผลิตผักในจังหวัด กาญจนบุรี	46
ตอนที่ 2 สภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	68
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตผักตามการปฏิบัติทาง การเกษตรที่ดี	75
ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	78
ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	90
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	92
1.สรุปการวิจัย	92
2.อภิปรายผล	101
3.ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	111
ก แบบสัมภาษณ์เกษตรกร	112
ข ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	120
ประวัติผู้วิจัย	123

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร	47
ตารางที่ 4.2 ประสบการณ์ในการผลิตผัก	48
ตารางที่ 4.3 การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัย	49
ตารางที่ 4.4 เหตุผลในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	50
ตารางที่ 4.5 การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร	51
ตารางที่ 4.6 ตำแหน่งทางสังคม	52
ตารางที่ 4.7 แหล่งข้อมูลข่าวสารการผลิตผัก	53
ตารางที่ 4.8 การรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต	54
ตารางที่ 4.9 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	55
ตารางที่ 4.10 ข้อมูลแรงงานจ้างในการผลิตผัก	57
ตารางที่ 4.11 อาชีพหลัก อาชีพรอง ของเกษตรกรที่ผลิตผัก	58
ตารางที่ 4.12 แหล่งเงินทุนในการผลิตผัก	59
ตารางที่ 4.13 ข้อมูลชนิดผัก	60
ตารางที่ 4.14 ข้อมูลการผลิตผักตามส่วนที่รับประทาน	62
ตารางที่ 4.15 ข้อมูลการผลิตผัก	63
ตารางที่ 4.16 ต้นทุนการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เฉลี่ย/ไร่/ปี	65
ตารางที่ 4.17 ช่องทางการจำหน่ายผัก	66
ตารางที่ 4.18 การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	67
ตารางที่ 4.19 ระดับของปัญหาในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	74
ตารางที่ 4.20 ระดับความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตร ที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี	77
ตารางที่ 4.21 ระดับความต้องการความรู้การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตร ที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี	79
ตารางที่ 4.22 ระดับความต้องการช่องทางสื่อบุคคลในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี	80

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.23 ระดับความต้องการช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี	82
ตารางที่ 4.24 ระดับความต้องการช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการผลิตผัก ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี	84
ตารางที่ 4.25 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี	87

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี	8
ภาพที่ 2.2 กระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของโรเจอส์.....	28
ภาพที่ 2.3 แบบจำลอง SMCR ของเบอร์โล	32
ภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกร จังหวัดกาญจนบุรี	90

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผักเป็นผลผลิตของประเทศไทยเป็นสินค้าที่มีการส่งออกไปทั่วโลก ทำรายได้ให้กับประเทศ เพราะผักของไทยเป็นที่นิยมรับประทาน ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและมีผลผลิตผักหลากหลายต่อเนื่องตลอดทั้งปี คุณภาพของผลผลิตกลิ่นและรสชาติ เป็นที่นิยม ทำให้มีความได้เปรียบจากการยอมรับจากหลายประเทศ การส่งออกผักของไทยพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือเรื่องการออกกฎระเบียบที่ทำให้การส่งออกผักไปจำหน่ายมีความยุ่งยาก เข้มงวดต่อสินค้าเกษตรของไทย เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพผักจากไทย มีการตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างในผลผลิต การปนเปื้อนทางจุลชีววิทยา และแมลงศัตรูพืชที่ติดไปกับผลผลิตเป็นการกีดกันทางการค้า เกษตรกรไทยมีการใช้สารเคมีปริมาณมาก ไม่ถูกต้องตามคำแนะนำ จึงต้องมีการพัฒนาและปรับวิธีปฏิบัติของเกษตรกรให้มีการยอมรับและทำตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร ซึ่งเป็นมาตรฐานทั่วไป โดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มีมาตรฐานและปลอดภัย ครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตพืช เพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตใช้เป็นอาหารทุกขั้นตอนการผลิต (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2556)

จังหวัดกาญจนบุรี มีการผลิตผักหลากหลายชนิดด้วยกัน เช่น คื่นช่าย ผักบุ้ง กวางตุ้ง บวบ พริก มะเขือ มะระจีน ฯลฯ เพื่อค้าขายในชุมชน ตลาดสินค้าเกษตร ห้างสรรพสินค้าและส่งผลผลิตขายให้กับบริษัทเพื่อส่งออกไปยังต่างๆ ที่สนใจ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีและมีคุณภาพ ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค เกษตรกรจึงต้องปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เนื่องจากเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ยังมีเกษตรกรที่ไม่ได้ปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จึงทำให้มีการใช้สารเคมีจำนวนมาก ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และไม่ได้คำนึงถึงสุขภาพทั้งของผู้ผลิตและผู้บริโภค จึงทำการศึกษาการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ให้การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อพัฒนาคุณภาพ

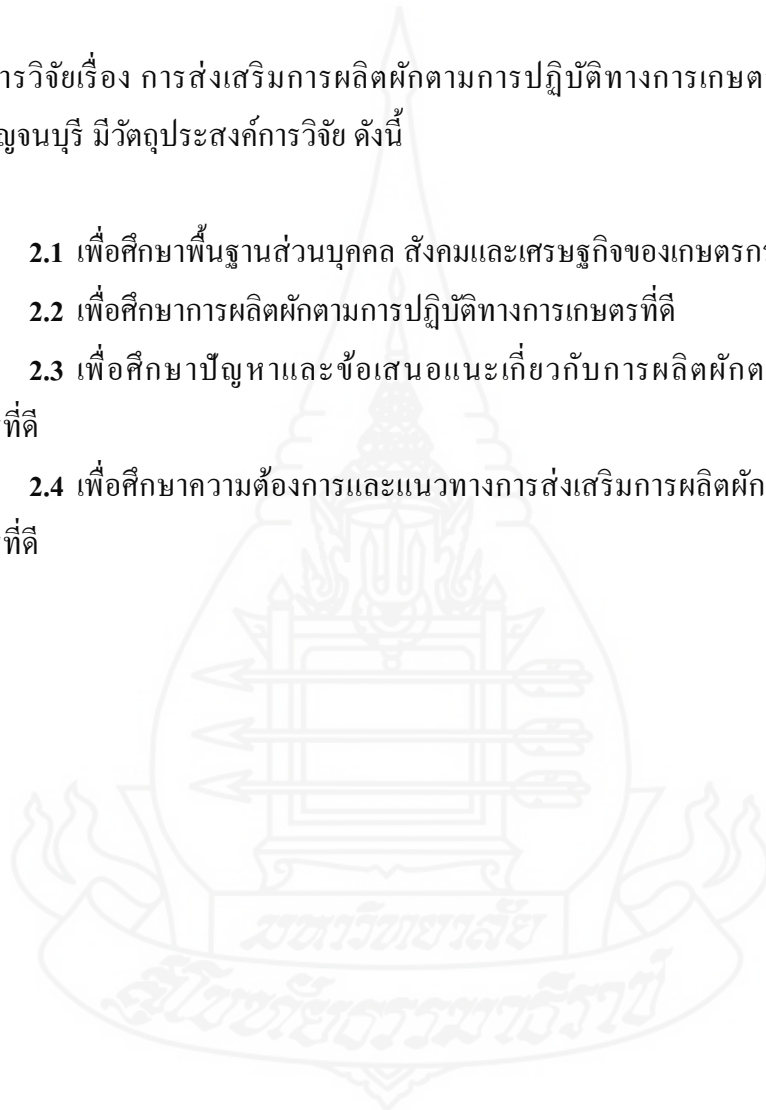

การผลิตผักของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ให้เป็นสินค้าเกษตรปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

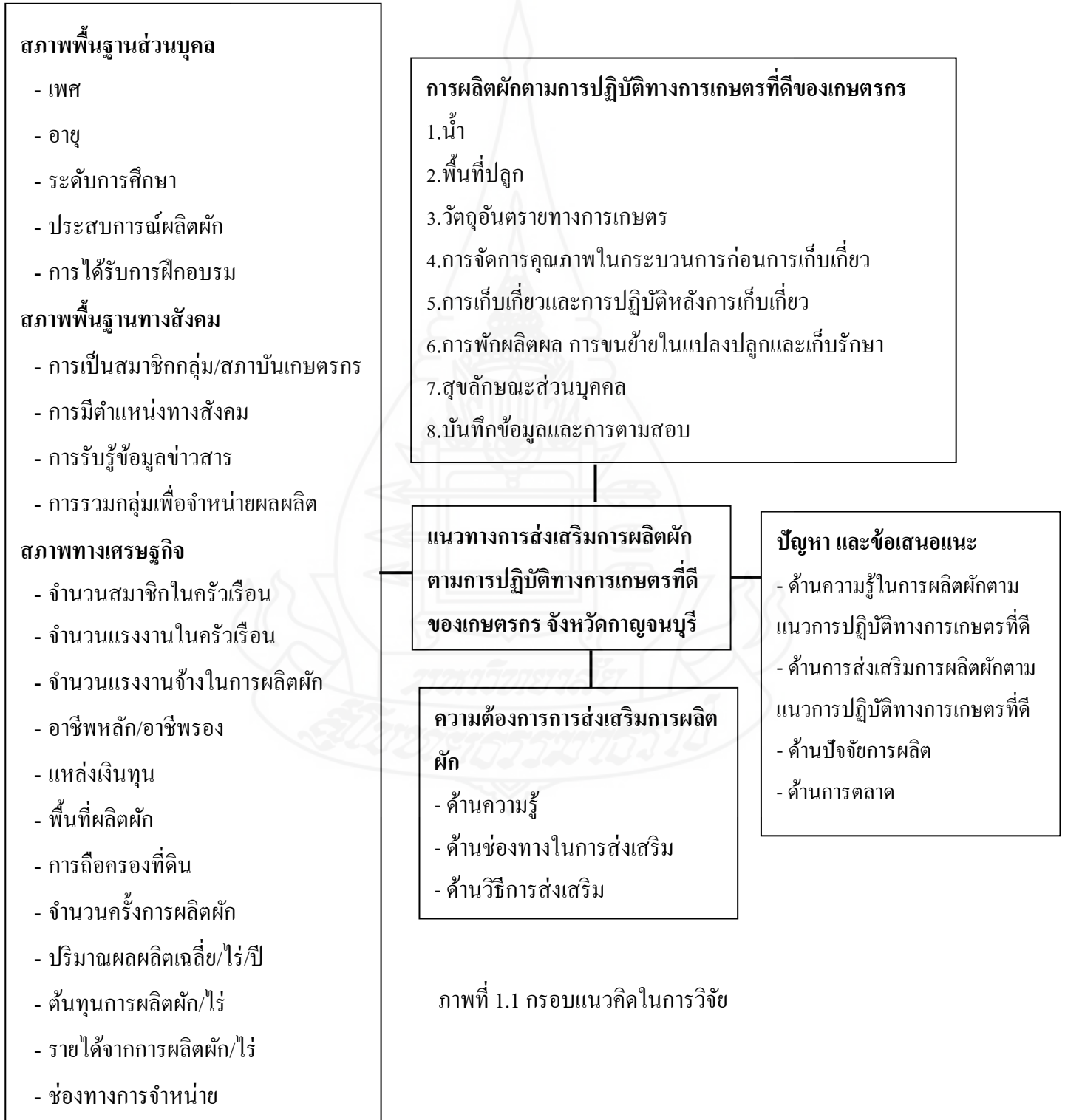
การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จังหวัดกาญจนบุรี จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานการผลิตพืช และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จังหวัดกาญจนบุรี มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านประชากร คือ ศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตผัก ที่เข้าสูการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่เข้าสูการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของจังหวัดกาญจนบุรี ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตรในปี 2563-2564

5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ การวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกา อำเภอพนมทวน อำเภอไทรโยค อำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอปอพลอย อำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอห้วยกระเจา อำเภอสังขละบุรี อำเภอหนองปรือ อำเภอเลาขวัญ ของจังหวัดกาญจนบุรี

5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาประเด็นการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้แก่ น้ำ พื้นที่ปลูก วัสดุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตผักตามมาตรฐานการผลิตพืช และความต้องการส่งเสริมการ

5.4 ขอบเขตด้านเวลา เก็บรวบรวมข้อมูลการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรีในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2564

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การส่งเสริม หมายถึง การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตผักตามแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

5.2 เกษตรกรผู้ผลิตผัก หมายถึง เกษตรกรผู้ผลิตผักในจังหวัดกาญจนบุรีที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตรในปี 2563-2564 ที่ได้รับการรับรองและไม่ได้รับการรับรอง

5.3 การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หมายถึง Good Agricultural Practices มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเกษตรกรผู้ผลิตผักเพื่อให้สอดคล้องตามข้อกำหนด ของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ได้แก่ น้ำ พื้นที่ปลูก วัสดุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและ

การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ

5.4 ต้นทุนการผลิต หมายถึง ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการผลิตผักเป็นเงินจริงในปีที่ผลิตซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยรวมของค่าวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่าย มีหน่วยเป็นบาทต่อไร่ต่อปี

5.5 ปัญหาการผลิตผัก หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องกระทบประสบปัญหา รวมไปถึงสิ่งที่เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติได้ในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

5.6 ความต้องการส่งเสริม หมายถึง ความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการได้รับการส่งเสริมด้านความรู้ตามประเด็นเนื้อหาได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ผ่านช่องทางสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการส่งเสริมโดยการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการทัศนศึกษา

5.7 การยอมรับ หมายถึง การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ได้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

6.1 ทราบข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตผักในจังหวัดกาญจนบุรี

6.2 สามารถนำปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรไปปรับปรุงและพัฒนาวิธีการส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐานการผลิตพืช ให้เกษตรกรเกิดการยอมรับในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากยิ่งขึ้น

6.3 ใช้ผลการวิจัยในการกำหนดแนวทางให้การส่งเสริมเกษตรกรและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่นำไปปรับใช้และนำเอาข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมผลักดันให้เกษตรกรเกิดกระบวนการยอมรับและตัดสินใจของเกษตรกรและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ผลิตและผู้บริโภคให้ปลอดภัย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกร จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นองค์ความรู้และแนวทางในการศึกษา โดยมีรายละเอียดที่ศึกษา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.สภาพทั่วไปของจังหวัดกาญจนบุรี
  - 1.1 สภาพทั่วไป
  - 1.2 ลักษณะภูมิประเทศ
  - 1.3 ลักษณะภูมิอากาศ
  - 1.4 เขตการปกครอง
  - 1.5 ประชากรของ
  - 1.6 การเกษตรกรรม
- 2.สภาพการผลิตผัก
  - 2.1 ความหมาย
  - 2.2 การจำแนกประเภทของพืชผัก
- 3.การปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่ดี
  - 3.1 น้ำ
  - 3.2 พื้นที่ปลูก
  - 3.3 วัตถุอันตรายทางการเกษตร
  - 3.4 การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว
  - 3.5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว
  - 3.6 การพักผลผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา
  - 3.7 สุขลักษณะส่วนบุคคล
  - 3.8 บันทึกข้อมูลและการตามสอบ
- 4.แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
  - 4.1 ทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร

- 4.2 ทฤษฎีการยอมรับ
- 4.3 ทฤษฎีความต้องการการส่งเสริม
- 4.4 ทฤษฎีการสื่อสาร
- 5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
  - 5.2 การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
  - 5.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตผักตามมาตรฐานการผลิตพืช
  - 5.4 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการผลิตพืช

1.สภาพทั่วไปของจังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นที่ 19483.148 ตารางกิโลเมตร หรือ 12,176,968 ไร่ ตั้งอยู่ในภาคตะวันตกของประเทศไทย ประกอบด้วย 13 อำเภอ 98 ตำบล (กรมพัฒนาที่ดิน,2564)

1.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดกาญจนบุรี

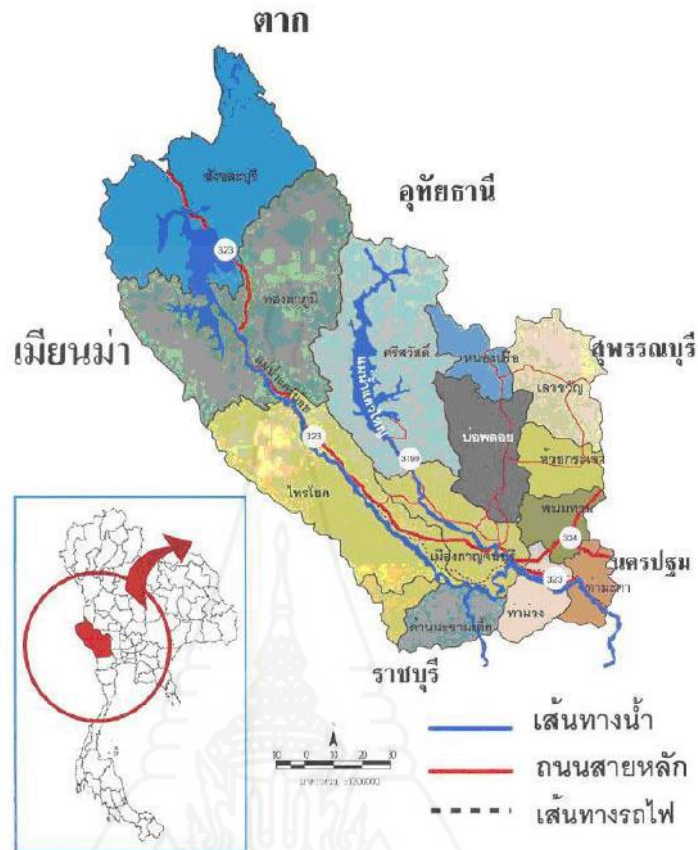
ที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ที่ ละติจูด: 14 01N และลองจิจูด : 99 32E อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 129 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 19,473 ตารางกิโลเมตร เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของประเทศรองจากจังหวัดนครราชสีมา และเชียงใหม่ อาณาเขตติดต่อกับพื้นที่การปกครองข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ดาก อุทัยธานี และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ สุพรรณบุรี นครปฐม และราชบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ ราชบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี

ที่มา : แผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี 4 ปี 2561-2564

1.2 ลักษณะภูมิประเทศจังหวัดกาญจนบุรี

ส่วนใหญ่เป็นป่ามีทั้งป่าโปร่งและป่าดงดิบ มีแม่น้ำสำคัญสองสายคือ แม่น้ำแควใหญ่และแม่น้ำแควน้อย ซึ่งไหลมาบรรจบรวมกันเป็นแม่น้ำแม่กลอง ที่บริเวณอำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วยทิวเขา หุบเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำ พื้นที่ทางด้านทิศเหนือ และทิศตะวันตกเป็นเทือกเขาแล้วค่อย ๆ ลาดลงมาทางด้านทิศใต้ และทิศตะวันออก ทางทิศเหนือ และทิศตะวันตก เป็นป่าไม้ และภูเขา ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และบางส่วนของทิศเหนือเป็นที่ราบกว้างใหญ่สลับกับเนินเขาเตี้ย ๆ แต่แห้งแล้ง ทิศตะวันออกเฉียงใต้ และตอนกลางของจังหวัดเป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีความอุดมสมบูรณ์ แบ่งออกได้เป็น 3 เขต ได้แก่

1.2.1 เขตเทือกเขา พื้นที่ทางด้านทิศเหนือของจังหวัด มีเทือกเขาต่อเนื่องจากเทือกเขาถนนธงชัย ถัดลงไป ทางด้านตะวันตกเป็นเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทย กับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ทอดยาวลงไปทางทิศใต้ และถือว่าเป็น

แหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารของจังหวัดบริเวณอำเภอทองผาภูมิ อำเภอสังขละบุรี อำเภอศรีสวัสดิ์ และอำเภอไทรโยค

1.2.2 เขตที่ราบลูกฟูก ได้แก่ พื้นที่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด ซึ่งลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขาสลับเนินเตี้ย ๆ บริเวณอำเภอเลาขวัญ อำเภอบ่อพลอย อำเภอหนองปรือ อำเภอห้วยกระเจา และบางส่วนของอำเภอพนมทวน

1.2.3 เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ ได้แก่ พื้นที่ทางด้านทิศใต้มีลักษณะเป็นที่ราบ ดินมีความอุดมสมบูรณ์บริเวณอำเภอดำม่วงอำเภอดำมะคา อำเภอเมือง และบางส่วนของอำเภอพนมทวน

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพพื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตก มีลักษณะเป็นป่าไม้ และภูเขา พื้นที่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและบางส่วนของทางทิศเหนือเป็นที่ราบกว้างใหญ่สลับกับเนินเขาเตี้ยๆ แต่แห้งแล้ง พื้นที่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ และตอนกลางของจังหวัดเป็นบริเวณที่ราบมีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีมีสภาพท้องที่กว้างขวางมาก ลักษณะของภูมิอากาศจึงแตกต่างกันไป บริเวณที่ราบจะมีสภาพภูมิอากาศคล้ายคลึงกับจังหวัดในภาคกลาง และภาคตะวันตก ส่วนบริเวณที่เป็นป่าและภูเขาจะแตกต่างกันไป คือ ในฤดูร้อนจะร้อนจัด ในฤดูหนาวจะหนาวจัด ฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ในปี พ.ศ.2557 มีฝนตกประมาณ 103 วัน ปริมาณน้ำฝนวัดได้ 824.4 มิลลิเมตร

1.4 เขตการปกครอง

จังหวัดกาญจนบุรีแบ่งเขตการปกครอง ประกอบด้วยการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นในระดับอำเภอ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี, อำเภอท่ามะกา, อำเภอท่าม่วง, อำเภอด่านมะขามเตี้ย, อำเภอทองผาภูมิ, อำเภอไทรโยค, อำเภอสังขละบุรี, อำเภอศรีสวัสดิ์, อำเภอบ่อพลอย, อำเภอพนมทวน, อำเภอเลาขวัญ, อำเภอห้วยกระเจา, อำเภอหนองปรือ

1.5 ประชากร

ประชากร ณ พ.ศ. 2558 รวมทั้งสิ้น 883,585 คน ชาย 444,662 คน หญิง 438,923 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี มีจำนวน 98,821 คน รองลงมา ได้แก่ อำเภอท่ามะกา จำนวน 92,087 คน และอำเภอท่าม่วง มีจำนวน 57,399 คน อำเภอที่มีจำนวนบ้านมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี มีจำนวน 36,783 ครัวเรือน รองลงมาได้แก่ อำเภอท่ามะกามีจำนวน 28,380 ครัวเรือน และอำเภอทองผาภูมิ มีจำนวน 26,041 ครัวเรือน

1.6 การเกษตรกรรม

จังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นที่ทำการเกษตรในปี 2558 ทั้งสิ้น 3,066,292 ไร่ โดยมีครัวเรือนทำการเกษตร จำนวน 109,880 ครัวเรือนจากข้อมูล จะเห็นได้ว่าในปี 2558 เนื่องจากการทำการเกษตรลดลงจากปีก่อนๆ โดยพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจลดลง ได้แก่ พื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดหวาน สับปะรด และยางพาราส่วนพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดฝักอ่อนและหน่อไม้ฝรั่ง

2.สภาพการผลิตผัก

พืชผักเป็นพืชอาหารที่คนไทยนิยมนำมาใช้รับประทานกันมากเนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารทั้ง วิตามินและแร่ธาตุต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายสูงแต่ค่านิยมในการบริโภคผักนั้นมักจะเลือกบริโภคผักที่สวยงามไม่มีร่องรอยการทำลายของหนอนและแมลงศัตรูพืช จึงทำให้เกษตรกรที่ปลูกผักจะต้องใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงฉีดพ่นในปริมาณที่มาก เพื่อให้ได้ผักที่สวยงามตามความต้องการของตลาดเมื่อผู้ซื้อนำมาบริโภคแล้วอาจได้รับอันตรายจากสารพิษที่ตกค้างอยู่ในผักผักนั้นได้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวเกษตรกรจึงควรหันมาทำการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษโดยนำเอาวิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชหลายวิธีมาประยุกต์ใช้ร่วมกันเป็นการทดแทนหรือลดปริมาณการใช้สารเคมีให้น้อยลงเพื่อความปลอดภัยของเกษตรกรผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม พืชผักส่วนใหญ่จะเป็นพืชล้มลุกมีลักษณะอวบน้ำ อ่อนนุ่ม ไม่แข็ง มีรสอ่อนขำหวาน และที่สำคัญต้องไม่มีพิษต่อร่างกายพืชผักหลายชนิดในประเทศไทยอาจได้มาจากพืชประเภทอื่นๆ เช่น การใช้ใบอ่อนและผลอ่อนของมะม่วง ชมพู่ มะขาม การใช้ดอกของต้นแคต้นอ่อนหรือกล้าอ่อนของพืชตระกูลถั่วต่างๆ เช่น ถั่วงอก ต้นอ่อนของถั่วลิ้นเต้าหรือถั่วเหมียว เป็นต้น

2.1 ความหมาย

อรพิน ถิระวัฒน์, 2535 ได้ให้ความหมายของผักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง ผลผลิตพืชผักที่ไม่มีสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตกค้างอยู่หรือมีตกค้างอยู่ไม่เกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 ลงวันที่ 28 เมษายน 2538 เรื่อง อาหารที่มีสารพิษตกค้าง

กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557 ระบุว่า พืชผัก หมายถึงพืชที่สามารถนำส่วนต่างๆ เช่น ใบ ลำต้น ดอก ผล และราก มาบริโภคได้ไม่ว่าบริโภคสดหรือทำให้สุกก่อนรับประทานอาจใช้เป็นส่วนประกอบหลักหรือส่วนประกอบรองหรือเป็นเครื่องเคียงช่วยให้น่ารับประทานยิ่งขึ้น

ดังนั้นการจำแนกพืชใดเป็นพืชผักหรือไม่ขึ้นอยู่กับการใช้ของผู้บริโภคอาจแตกต่างกันในแต่ละแหล่งหรือแต่ละประเทศพืชบางชนิดอาจถือเป็นพืชผักในอีกพื้นที่อาจจัดเป็นผลไม้ วัชพืชหรือไม่ประดับ

2.2 การจำแนกประเภทของพืชผัก

อรพิน ธีระวัฒน์ ,2535 ได้ระบุว่า การจำแนกประเภทพืชผักสามารถจำแนกได้หลายลักษณะแบ่งได้ ดังนี้

2.2.1 การจำแนกตามหลักพฤกษศาสตร์ ได้แก่

- 1) พืชผักตระกูลกะหล่ำ เช่น กะหล่ำปลี ผักกาดเขียว ผักกาดขาว คะน้า บร็อกโคลี่ และกวางตุ้ง เป็นต้น
- 2) พืชผักตระกูลถั่ว เช่น ถั่วลันเตา ถั่วแขก และ ถั่วฝักยาว เป็นต้น
- 3) พืชผักตระกูลแตง เช่น แตงกวา ตำลึง บวบ ฟัก แฟง และมะระ เป็นต้น
- 4) พืชผักตระกูลหอม-กระเทียม เช่น กุยฉ่าย กระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ และหอมแบ่ง เป็นต้น
- 5) พืชผักตระกูลพริก-มะเขือ เช่น พริกหวาน และพริกชี้ฟ้า เป็นต้น

2.2.2 การจำแนกตามฤดูปลูกของประเทศไทย ได้แก่

- 1) ผักฤดูหนาว เช่น กะหล่ำปลี กระเทียม คะน้าฮ่องเต้ แครอท บร็อกโคลี่ ถั่วลันเตา และมันฝรั่ง เป็นต้น
- 2) ผักฤดูร้อน เช่น ข้าวโพดหวาน มะเขือเทศ พริก และฟักทอง เป็นต้น

2.2.3 การจำแนกตามหลักโภชนาการ ได้แก่

- 1) พืชผักคาร์โบไฮเดรตสูง เช่น เผือก มันเทศ มันฝรั่ง กลอยต่างๆ
- 2) พืชผักน้ำมันสูง เช่น ถั่วต่างๆ
- 3) พืชผักที่มีวิตามินเอสูง เช่น แครอท ถั่วกินฝักและเมล็ดอ่อน และผักใบ
- 4) พืชผักที่มีวิตามินซีสูง เช่น ถั่วงอก แตงเทศ พริก มะเขือเทศ ผักตระกูลกะหล่ำ และผักกาด

2.2.4 การจำแนกตามส่วนที่รับประทานได้ ได้แก่

- 1) ราก เช่น แครอท บีท แรดิช มันเทศ และผักกาดหัว เป็นต้น
- 2) ลำต้น เช่น กะหล่ำปลม หน่อไม้ฝรั่ง กลอย เผือก และมันฝรั่ง เป็นต้น
- 3) ใบ เช่น หอม กระเทียม ผักกะหล่ำ คะน้า ผักปวยเล้ง และผักบุ้ง เป็นต้น
- 4) ดอก เช่น บร็อกโคลี่ กะหล่ำดอก เป็นต้น
- 5) ผล เช่น กระเจี๊ยบเขียว แตงกวา ถั่วลันเตา มะเขือ บวบ และพริก เป็นต้น

2.2.5 การจำแนกตามแหล่งอาศัย ได้แก่

- 1) ชอบความชุ่มชื้นสูง หรืออยู่ในน้ำ เช่น บัว ผักบุ้ง และวอเตอร์เครส เป็นต้น
- 2) ชอบอยู่บนบกและมีน้ำเพียงพอ เช่น ผักทั่ว ๆ ไป
- 3) สามารถอยู่บนที่แห้งแล้งหรือขาดน้ำได้นาน เช่น พริก แฟงต่างๆ

2.2.6 การจำแนกตามระดับความทนทานต่อความเป็นกรดในดิน ได้แก่

- 1) ทนต่อดินเป็นกรดได้เล็กน้อย (pH ระหว่าง 6.8 - 6) คือ กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี กระเจี๊ยบเขียว กระเทียม เซเลอรี่ แดงเทศ บร็อคโคลี่ ปวยเล้ง ผักกาดขาว ผักกาดหอม หน่อไม้ฝรั่ง และหอมหัวใหญ่
- 2) ทนต่อดินเป็นกรดได้ปานกลาง (pH ระหว่าง 6.8 - 5.5) คือ กะหล่ำดาว กะหล่ำปลม กระเทียมหัว ข้าวโพดหวาน คื่นช่าย แครอท ถั่วฝักยาว ถั่วลันเตา ผักกาดเขียวปลี ผักชีฝรั่ง แดงกวา พริก พักทอง มะเขือ และมะเขือเทศ
- 3) ทนต่อดินเป็นกรดได้มาก (pH ระหว่าง 6.8 - 5) คือ แดงโม มันเทศ มันฝรั่ง แรดิช สควอช และหอมแดง

2.2.7 การจำแนกตามความทนทานต่อระดับความเค็มของดิน ได้แก่

- 1) ทนต่อความเค็มมาก คือ คื่นช่าย บีท สปีนาช และหน่อไม้ฝรั่ง
- 2) ทนต่อความเค็มปานกลาง คือ กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี ข้าวโพดหวาน แครอท ถั่วพี แดงกวา แดงเทศ บร็อคโคลี่ ผักกาดหอม พริก มะเขือเทศ หอมหัวใหญ่
- 3) ทนต่อความเค็มน้อย คือ ถั่วปิน และแรดิช

2.2.8 การจำแนกตามระดับความลึกของรากพืชผัก ได้แก่

- 1) ระบบรากตื้น คือ กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี กระเทียม ข้าวโพดหวาน เซเลอรี่ บร็อคโคลี่ ปวยเล้ง ผักกาดขาว ผักกาดหอม ผักชีฝรั่ง และหอมหัวใหญ่
- 2) ระบบรากลึกปานกลาง คือ แครอท แดงกวา แดงเทศ บีท พริก และมะเขือ
- 3) ระบบรากลึกมาก คือ แดงโม แดงเทศ พักทอง มะเขือเทศ มันเทศ หน่อไม้ฝรั่ง และอาร์ติโชค

3. การปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่ดี

มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ.9001-2556 มีข้อกำหนดในการปฏิบัติการปฏิบัติทางการเกษตรการผลิตพืชผักให้ปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยกรมวิชาการเกษตร ได้ให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตพืช เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในกระบวนการผลิตพืชผักให้ปลอดภัยทุกขั้นตอน ต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ยังไม่มีปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดีสำหรับรายชนิดพืชผักจึงใช้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร โดยการปฏิบัติตามอ้างอิงข้อกำหนดตามมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ.9001-2556 มีข้อกำหนด 8 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2556)

3.1 น้ำ

3.1.1 น้ำที่ใช้ในแปลงปลูก

1) น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตต้องมาจากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิตผล กรณีแหล่งน้ำมีสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายให้วิเคราะห์น้ำโดยส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพเพื่อวิเคราะห์การปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายและเก็บผลการวิเคราะห์น้ำไว้เป็นหลักฐาน

2) ไม่ใช้น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่นๆ เช่น แหล่งชุมชน โรงพยาบาลที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตราย กรณีจำเป็นต้องใช้ต้องมีหลักฐานหรือข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนว่าน้ำนั้น ได้ผ่านการบำบัดน้ำเสียมาแล้วและสามารถนำมาใช้ในกระบวนการผลิตได้

3) เก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้งในระยะเวลาเริ่มจัดระบบการผลิตและในช่วงเวลาที่มีสภาพแวดล้อมเสี่ยงต่อการนำไปใช้ในการผลิตส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์การปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายและเก็บใบแจ้งผลการวิเคราะห์น้ำไว้เป็นหลักฐาน

4) น้ำสำหรับละลายปุ๋ยและวัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องมีคุณภาพที่ไม่ทำให้ประสิทธิภาพในการละลายปุ๋ยและวัตถุอันตรายทางการเกษตรลดลง

5) มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมกับความต้องการของพืชและความชื้นของดิน

6) มีวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมเพื่อลดการสูญเสียและลดความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ปลูกและพื้นที่โดยรอบ

7) มีการจัดการน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากการใช้งาน เช่น น้ำจากห้องสุขา น้ำทิ้งต่างๆ เพื่อลดความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ปลูกและพื้นที่โดยรอบ

8) บำรุงรักษาระบบการให้น้ำและดูแลให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

9) แหล่งน้ำสำหรับการเกษตรไม่ควรเป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นจากการทำลายสิ่งแวดล้อม

10) มีการอนุรักษ์แหล่งน้ำและสภาพแวดล้อม

11) เลือกแหล่งปลูกที่มีปริมาณน้ำเพียงพอที่จะใช้ในการผลิตพืชให้มีคุณภาพ

3.1.2 น้ำที่ใช้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

1) น้ำสำหรับใช้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำบริโภคหรือเทียบเท่า โดยให้ความสำคัญกับปัญหาการปนเปื้อนเป็นพิเศษในกรณี ดังต่อไปนี้ น้ำที่จะไปสัมผัสส่วนของผลิตผลที่บริโภคได้ผลิตผลที่มีคุณลักษณะทางกายภาพที่ทำให้น้ำตกค้างอยู่ที่ผลิตผล เช่น ใบและพื้นผิวที่ไม่เรียบ

3.2 พื้นที่ปลูก

3.2.1 พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลิตผล กรณีที่พื้นที่มีสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายให้วิเคราะห์ดิน โดยส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์การปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายและเก็บผลการวิเคราะห์ดินไว้เป็นหลักฐาน

3.2.2 กรณีจำเป็นต้องใช้พื้นที่ปลูกที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน ต้องมีข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนว่ามีวิธีการบำบัดที่ลดการปนเปื้อนสู่ระดับที่ปลอดภัยได้

3.3.3 เก็บตัวอย่างดินอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มจัดระบบการผลิตและในช่วงเวลาที่ มีสภาพแวดล้อมเสี่ยงต่อการปนเปื้อนส่งห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองระบบคุณภาพเพื่อวิเคราะห์การปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายและเก็บผลการวิเคราะห์ดินไว้เป็นหลักฐาน

3.3.4 หากใช้สารเคมีที่ใช้รมหรือราดดินเพื่อฆ่าเชื้อในดินหรือวัสดุปลูกให้บันทึกข้อมูลชนิดสารเคมี วันที่ใช้ อัตราส่วนและวิธีใช้ และชื่อผู้ปฏิบัติงาน พร้อมทั้งเก็บบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

3.3.5 พื้นที่ปลูกใหม่ไม่เป็นพื้นที่ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากมีผลกระทบต้องมีมาตรการในการลดหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น

3.3.6 วางผังแปลง จัดทำแปลง หรือปรับปรุงผังแปลง โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยอาหาร สิ่งแวดล้อม คุณภาพผลิตผล และสุขภาพ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน

3.3.7 ดูแลรักษาพื้นที่ที่ปลูกพืชเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของดิน

3.3.8 ปลูกพืชให้เหมาะสมกับชนิดของดินและไม่มีความเสี่ยงที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3.3.9 จัดทำรหัสแปลงปลูกและข้อมูลประจำแปลงปลูก โดยระบุชื่อเจ้าของพื้นที่ปลูก สถานที่ติดต่อ ชื่อผู้ดูแลแปลง (ถ้ามี) สถานที่ติดต่อ ที่ตั้งแปลงปลูก แผนผังที่ตั้งแปลงปลูกแผนผังแปลงปลูก ชนิดพืชและพันธุ์ที่ปลูก

3.3.10 จัดทำประวัติการใช้ที่ดินย้อนหลังอย่างน้อย 2 ปี

3.3.11 พื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.3 วัตถุอันตรายทางการเกษตร

3.3.1 หากใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรให้ใช้ตามคำแนะนำ หรืออ้างอิงคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร หยุดใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรก่อนการเก็บเกี่ยวตามช่วงเวลาที่เหมาะสมในฉลากกำกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรแต่ละชนิด หรือให้เป็นไปตามคำแนะนำของทางราชการ

กรณีที่มีหลักฐานหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรไม่ตรงตามคำแนะนำ ให้วิเคราะห์สารพิษตกค้างในผลิตผล โดยห้องปฏิบัติการของทางราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรอง ระบบคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์สารพิษตกค้าง และเก็บผลการวิเคราะห์ไว้เป็นหลักฐาน

กรณีผลการวิเคราะห์สารพิษตกค้างมีปริมาณตกค้างสูงสุดเกินค่ามาตรฐานหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ตรวจสอบหาสาเหตุของปัญหา และดำเนินการแก้ไขหรือป้องกันการเกิดซ้ำรวมทั้งบันทึกข้อมูลดังกล่าวไว้

3.3.2 ห้ามใช้หรือมีไว้ในครอบครองวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

3.3.3 กรณีผลิตเพื่อส่งออก ห้ามใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ประเทศคู่ค้าห้ามใช้หรือให้ใช้ตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า

3.3.4 มีเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้ได้หรือห้ามใช้ใน ประเทศและประเทศคู่ค้า

3.3.5 เลือกใช้เครื่องฟ่นสารเคมีและอุปกรณ์รวมทั้งวิธีการฟ่นสารเคมีที่ถูกต้องโดยตรวจสอบเครื่องฟ่นสารเคมีให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3.6 ไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรมากกว่าสองชนิดผสมกัน เว้นแต่จะเป็นคำแนะนำของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องหรือมีข้อมูลทางวิชาการรับรอง

3.3.7 ใช้ระบบการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานที่เหมาะสมเพื่อลดการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

3.3.8 วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ยังคงเหลืออยู่ในภาชนะบรรจุซึ่งใช้ไม่หมดในคราวเดียวให้ปิดให้สนิทและเก็บในสถานที่เก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตร หากมีการเปลี่ยนถ่ายภาชนะบรรจุต้องระบุข้อมูลให้ครบถ้วนถูกต้อง

3.3.9 จัดเก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตรชนิดต่างๆ เป็นสัดส่วนในสถานที่เก็บเฉพาะเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสารแต่ละชนิด และสามารถควบคุมการหยิบใช้ได้ ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์และไม่เกิดอันตรายต่อบุคคล

3.3.10 จัดเก็บสารเคมีอื่น เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง สารทำความสะอาด สารอื่นๆ ที่ไม่ได้ใช้ทางการเกษตร ให้เป็นสัดส่วนเพื่อป้องกันการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์และสิ่งแวดล้อม

3.3.11 ทำความสะอาดเครื่องฟ่นสารเคมีและอุปกรณ์ภายหลังการใช้ทุกครั้ง และกำจัดน้ำล้างด้วยวิธีที่ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม

3.3.12 ภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้หมดแล้วต้องทำลายเพื่อป้องกันการนำกลับมาใช้หรือกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้อง

3.3.13 ภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่เสื่อมสภาพหรือหมดอายุ ต้องเก็บในสถานที่เฉพาะและทำลายเพื่อป้องกันการนำกลับมาใช้หรือกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้อง

3.3.14 บันทึกรายชื่อหรือจัดทำบัญชีรายชื่อวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่เก็บไว้ในสถานที่เก็บ

3.3.15 ผู้ปฏิบัติงานและ/หรือผู้ควบคุมต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง โดยต้องรู้จักศัตรูพืช การเลือกชนิดและอัตราการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การเลือกใช้เครื่องฟ่นและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

3.3.16 ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

3.3.17 ขณะปฏิบัติงานผู้ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องสวมเสื้อผ้าให้มิดชิด มีอุปกรณ์ป้องกันสารพิษ ได้แก่ หน้ากากหรือผ้าปิดจมูก ถุงมือ หมวก และสวมรองเท้าเพื่อป้องกันอันตรายจากสารพิษ

3.3.18 ผู้พันธุ์พันธุ์อันตรายทางการเกษตรต้องอยู่เหนือลมตลอดเวลา รวมถึงต้องระวังละอองฟุ้งกระจายไปบนเป็นแปลงใกล้เคียงและสิ่งแวดล้อม

3.3.19 ผู้พันธุ์พันธุ์อันตรายทางการเกษตรต้องอาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลังการพ่น เสื้อผ้าที่สวมใส่ขณะพ่นต้องนำไปซักให้สะอาดทุกครั้ง โดยซักแยกจากเสื้อผ้าที่ใช้ปกติ

3.3.20 มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลและอุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุอย่างครบถ้วน เช่น น้ำยาล้างตา น้ำสะอาด ทราช ฯลฯ

3.3.21 มีเอกสารคำแนะนำการปฏิบัติกรณีที่มีอุบัติเหตุหรือเหตุฉุกเฉิน แสดงไว้ให้เห็นชัดเจนในบริเวณเก็บสารเคมี

3.4 การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว

3.4.1 แผนควบคุมการผลิต

1) มีแผนควบคุมการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้หลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือใช้ข้อมูลจากงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับ หรือข้อมูลจากราชการ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านพืชนั้นๆ หรือข้อมูลจากลูกค้า เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมในแต่ละขั้นตอนที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและ/หรือคุณภาพของผลิตผลและ/หรือสิ่งแวดล้อม และ/หรือสุขภาพความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน

3.4.2 ปัจจัยการผลิต

1) จัดทำรายการและบันทึกข้อมูลปัจจัยการผลิต แหล่งที่มา และรายละเอียดเฉพาะของปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เช่น เมล็ดพันธุ์หรือต้นพันธุ์ ปุ๋ย ธาตุอาหารเสริม วัสดุอันตรายทางการเกษตรที่ใช้ในกระบวนการผลิต พร้อมทั้งระบุรายการ ปริมาณ วัน/เดือน/ปีที่จัดซื้อ

2) เมล็ดพันธุ์ หรือต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ต้องมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ตรงตามพันธุ์ตามความต้องการของตลาดสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาและประวัติของเมล็ดพันธุ์หรือต้นพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ได้

3) ไม่ปลูกพืชชนิดที่มาจากเมล็ดพันธุ์ หรือต้นพันธุ์ หรือส่วนขยายพันธุ์ ที่เป็นพิษต่อการบริโภค ยกเว้นมีข้อแนะนำในการบริโภคที่ถูกต้อง

4) หากมีการคลุกหรือเคลือบเมล็ดพันธุ์ด้วยวัสดุอันตรายทางการเกษตรให้ใช้ตามวิธีการและอัตราตามคำแนะนำบนฉลากที่ขึ้นทะเบียนตามกฎหมายและบันทึกข้อมูลไว้

5) มีการจัดการที่ดีในการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนทั้งในด้านจุลินทรีย์เคมีและกายภาพสู่ผลิตผลในระดับที่จะทำให้ไม่ปลอดภัยต่อการบริโภคโดยใช้ปุ๋ยหรือสารปรับปรุงดินที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

6) หากเกษตรกรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองในฟาร์ม ปุ๋ยอินทรีย์ต้องผ่านกระบวนการหมักหรือย่อยสลายโดยสมบูรณ์ หรือผ่านกระบวนการอื่นอย่างเพียงพอที่จะไม่ทำให้เกิดโรคสู่คน ทั้งนี้ให้บันทึกข้อมูลที่ระบุวิธีการ วันที่ และช่วงเวลาทำปุ๋ยอินทรีย์

7) ไม่ใช่สิ่งขับถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย

8) พื้นที่เก็บรักษา ผสม และขนย้ายปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน หรือพื้นที่สำหรับหมักปุ๋ยอินทรีย์ต้องแยกเป็นสัดส่วนและอยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนสู่พื้นที่ปลูกพืชอาหารและแหล่งน้ำ

9) ใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมต่อพืชที่ปลูกในอัตราตามคำแนะนำบนฉลาก

10) กรณีปลูกพืชในระบบไฮโดรโปนิคส์ต้องมีการเฝ้าระวังและบันทึกข้อมูลการใช้สารละลายธาตุอาหารพืช

3.4.3 เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร

1) จัดให้มีอุปกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

2) จัดให้มีสถานที่เก็บรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรเป็นสัดส่วนปลอดภัยและง่ายต่อการนำไปใช้งาน

3) ตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องมือรวมถึงเครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างสม่ำเสมอเพื่อป้องกันอุบัติเหตุและอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงาน

4) ตรวจสอบเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่ต้องอาศัยความเที่ยงตรงในการปฏิบัติงาน เช่น หัวฉีดพ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างน้อยปีละครั้ง หากพบว่ามีความคลาดเคลื่อนต้องปรับปรุงซ่อมแซมหรือเปลี่ยนใหม่ให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานเมื่อนำมาใช้

5) ทำความสะอาดเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรรวมทั้งภาชนะที่ใช้ในการบรรจุและขนส่งผลิตผลทุกครั้งก่อนการใช้งานและหลังใช้งานเสร็จแล้ว

6) การจัดการในขั้นตอนการผลิต

7) มีการจัดการระบบการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลตรงตามข้อกำหนดของคู่ค้า

8) การกำจัดของเสียและสิ่งของที่ไม่ใช้หรือไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต

9) ส่วนของพืชที่มีโรคเข้าทำลายต้องเผาทำลายนอกแปลงปลูก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

10) แยกประเภทของเสียและสิ่งของที่ไม่ใช้หรือไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตให้ชัดเจนรวมทั้งมีที่ทิ้งขยะให้เพียงพอหรือระบุจุดทิ้งขยะให้ชัดเจน รวมถึงมีการลดของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต

3.5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

3.5.1 ต้องเก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม โดยผลิตผลมีคุณภาพตามความต้องการของตลาด หรือตามข้อกำหนดของกลุ่ม

3.5.2 การเก็บเกี่ยวต้องปฏิบัติอย่างถูกต้องลักษณะเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค

3.5.3 คัดแยกผลิตผลที่ไม่ได้คุณภาพออก หากมีการคัดแยกชั้นคุณภาพและขนาดก่อนจำหน่ายให้คัดแยกชั้นคุณภาพและขนาดของผลิตผลตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตรที่กำหนดสำหรับผลิตผลแต่ละชนิด หรือตามข้อกำหนดของกลุ่ม

3.5.4 ใช้เครื่องมือหรือวิธีการเฉพาะเพื่อป้องกันการซ้ำหรือเป็นรอยตำหนิของผลิตผลเนื่องจากการเก็บเกี่ยว

3.5.5 ป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายสู่ผลิตผลที่มีการคัดเลือกหรือบรรจุในแปลงปลูกแล้ว และไม่วางผลิตผลที่เก็บเกี่ยวแล้วสัมผัสกับพื้นดินโดยตรง

3.5.6 แยกภาชนะบรรจุของเสียและวัตถุอันตรายทางการเกษตรอย่างชัดเจนจากภาชนะบรรจุในการเก็บเกี่ยวและการขนย้ายเพื่อป้องกันการปนเปื้อน

3.5.7 อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และวัสดุที่สัมผัสกับผลิตผลโดยตรงต้องทำจากวัสดุที่ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อน

3.5.8 คูแครงษาอุปกรณ์และภาชนะบรรจุให้สะอาด เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสู่ผลิตผลและตรวจสอบให้มีสภาพพร้อมใช้งาน

3.5.9 จัดให้มีสถานที่เก็บรักษาอุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ และวัสดุให้เป็นสัดส่วนโดยแยกออกจากวัตถุอันตรายทางการเกษตรหรือสารเคมีอื่นๆ ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินและให้มีการป้องกันการปนเปื้อนจากสัตว์พาหะนำโรค

3.5.10 จัดแยกผลิตผลด้อยคุณภาพกับผลิตผลที่มีคุณภาพ รวมถึงมีแผนการใช้ประโยชน์จากผลิตผลที่ด้อยคุณภาพและตรวจสอบการคละปนของผลิตผลที่ด้อยคุณภาพ

3.5.11 สถานที่ที่ใช้ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวต้องมีโครงสร้างที่สามารถป้องกันความเสี่ยงจากการปนเปื้อนในผลิตผล

3.5.12 หากพบความเสี่ยงในการปนเปื้อนอันตรายทางกายภาพจากอุปกรณ์และเครื่องมือให้มีมาตรการป้องกัน

3.5.13 ป้องกันสัตว์เลี้ยงไม่ให้อยู่ในบริเวณปฏิบัติงาน โดยเฉพาะสถานที่เก็บเกี่ยวคัดบรรจุและเก็บรักษา หากมีความเสี่ยงในการเป็นพาหะนำโรคให้มีมาตรการป้องกัน

3.5.14 หากมีการใช้เหยื่อหรือกับดักเพื่อกำจัดสัตว์พาหะนำเชื้อต้องจัดวางในบริเวณที่ไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสู่ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุและวัสดุรวมถึงให้มีการบันทึกข้อมูล

3.6 การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา

3.6.1 มีการจัดการด้านสุขลักษณะของสถานที่และวิธีการขนย้าย พักผลผลิต และ/หรือเก็บรักษาผลผลิต เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากอันตรายและสิ่งแปลกปลอมที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภคและคุณภาพของผลผลิต

3.6.2 ใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งปฏิกูล เศษดินและสิ่งสกปรกหรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่นๆ จากพื้นดิน

3.6.3 ไม่ใช้พาหนะที่ขนย้ายหรือขนส่งวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร หรือปุ๋ย หรือสารปรับปรุงบำรุงดิน ในการขนย้ายหรือขนส่งผลผลิต เพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อการบริโภคในกรณีที่ไม่สามารถแยกพาหนะในการขนย้ายหรือขนส่งได้ต้องทำความสะอาดพาหนะเพื่อป้องกันการปนเปื้อนดังกล่าวรวมถึงมีการบันทึกการใช้พาหนะขนส่ง

3.6.4 เลือกใช้ภาชนะที่ใช้ในการบรรจุขึ้นต้น เพื่อการขนถ่ายผลผลิตภายในพื้นที่แปลงปลูกไปยังพื้นที่คัดแยกบรรจุที่เหมาะสม มีวัสดุกรุภายในภาชนะเพื่อป้องกันการกระแทกเสียหาย

3.6.5 การจัดวางผลผลิตในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวในแปลงปลูกต้องเหมาะสมสามารถป้องกันการเกิดรอยแผลที่ผลิตผลจากการขีดขูดหรือการกระแทกรวมทั้งปัญหาการเสื่อมสภาพของผลผลิตอันเนื่องมาจากความร้อนและแสงแดด

3.6.6 การขนย้ายผลผลิตในแปลงปลูกให้ปฏิบัติด้วยความระมัดระวังและป้องกันการปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อการบริโภคได้

3.6.7 กรณีผลผลิตที่เสื่อมคุณภาพง่ายต้องมีการดูแลและป้องกันที่เหมาะสมก่อนการขนส่ง

3.6.8 พาหนะที่ใช้ในการขนย้ายต้องสามารถรักษาคุณภาพของผลผลิต

3.6.9 ให้ขนส่งผลผลิตที่บรรจุภาชนะแล้วด้วยความระมัดระวังและขนส่งไปยังจุดรวบรวมสินค้าทันทีที่เก็บเกี่ยวและ/หรือหลังการตัดแต่งคัดคุณภาพหรือคัดขนาดแล้ว

3.7 สุขลักษณะส่วนบุคคล

3.7.1 ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความเข้าใจหรือได้รับการฝึกอบรมสุขลักษณะส่วนบุคคลเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกสุขลักษณะ

3.7.2 ผู้ที่สัมผัสกับผลิตผลโดยตรงโดยเฉพาะหลังการเก็บเกี่ยวผลิตผลที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนต้องมีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคลและมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตผล

3.7.3 มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลที่เพียงพอและอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานสามารถป้องกันของเสียต่างๆไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่แปลงปลูกและผลิตผล

3.7.4 กรณีผู้ปฏิบัติงานเจ็บป่วยต้องรายงานให้ผู้ดูแลการผลิตทราบ เพื่อตัดสินใจในการปฏิบัติงานที่ไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตผล

3.7.5 ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวัตถุดิบตรายทางการเกษตรต้องได้รับการตรวจสอบสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3.7.6 จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เหมาะสมแก่ผู้ปฏิบัติงาน

3.7.7 จัดการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3.7.8 เจ้าของฟาร์มและผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้หรือได้รับการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

3.8 บันทึกข้อมูลและการตามสอบ

3.8.1 เอกสารและบันทึกข้อมูล

1) มีบันทึกข้อมูลการใช้น้ำที่มีรายละเอียดต่างๆ เช่น ชนิดพืช วันที่ สถานที่ และปริมาณน้ำใช้ หรือระยะเวลาให้น้ำ

2) มีบันทึกข้อมูลการใช้สารเคมีฆ่าเชื้อในดิน

3) มีบันทึกข้อมูลรหัสแปลงปลูกและข้อมูลประจำแปลงปลูก

4) มีบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุดิบตรายทางการเกษตรทุกครั้งที่ใช้อย่างน้อยให้ระบุชนิดพืช ชนิดสารเคมี วัตถุประสงค์การใช้ วันที่ใช้ อัตราและวิธีการใช้ วันที่เก็บเกี่ยว และชื่อผู้ปฏิบัติงาน

5) มีบันทึกข้อมูล/หลักฐานการได้มาของวัตถุดิบตรายทางการเกษตรและมีบันทึกรายชื่อวัตถุดิบตรายทางการเกษตรที่จัดเก็บ

6) มีบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการได้มาและการใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดิน เช่น วันที่ ชนิด ปริมาณ อัตราที่ใช้วิธีการใช้ ช่วงระยะเวลาของการปลูกพืชที่มีการใช้ปุ๋ยและชื่อผู้ปฏิบัติงาน

7) มีบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวในขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลิตผล

8) มีบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวในขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์

9) มีบันทึกข้อมูลการกำจัดสัตว์พาหะนำเชื้อ

10) มีบันทึกข้อมูลการใช้พาหะขนส่ง

11) มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการฝึกอบรมและ/หรือเก็บหลักฐานผลการตรวจสอบสุขภาพและ/หรือการจัดการด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล

12) จัดทำเอกสารหรือแบบบันทึกให้เป็นปัจจุบันสำหรับการผลิตในฤดูกาลนั้นๆรวมทั้งมีการบันทึกข้อมูลให้ครบถ้วนและลงชื่อผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งที่มีการบันทึกข้อมูล

13) มีการจัดเก็บเอกสารและ/หรือบันทึกข้อมูลเป็นหมวดหมู่แยกเป็นฤดูกาลผลิตแต่ละฤดูกาลเพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบและการนำมาใช้

3.8.2 การตามสอบและการทบทวนวิธีปฏิบัติ

1) การตามสอบ

(1) ผลผลิตที่อยู่ระหว่างการเก็บรักษาและขนย้ายหรือบรรจุเพื่อจำหน่ายต้องมีการระบุรุ่นผลผลิต หรือดิครหัส หรือเครื่องหมายแสดงแหล่งผลิต หรือวันที่เก็บเกี่ยวให้สามารถตรวจสอบที่มาของผลผลิตได้

(2) ในกรณีมีการจำหน่ายผลผลิตต้องบันทึกข้อมูลผู้รับซื้อผลผลิต หรือแหล่งที่นำผลผลิตไปจำหน่ายรวมถึงปริมาณที่จำหน่าย

(3) เก็บรักษานบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานและเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้อย่างน้อย 2 ปีของการผลิตติดต่อกันหรือตามที่ผู้ประกอบการหรือประเทศคู่ค้าต้องการเพื่อให้สามารถตามสอบและเรียกคืนสินค้าเมื่อเกิดปัญหาได้

(4) กรณีพบปัญหาการปฏิบัติในแปลงปลูกที่อาจมีผลต่อความปลอดภัยต้องแยกผลผลิตและป้องกันไม่ให้มีการนำไปจำหน่าย หากพบหลังจากจำหน่ายแล้วให้รีบแจ้งผู้ซื้อผลผลิตทันที

(5) กรณีที่พบปัญหาการปฏิบัติในแปลงปลูกที่อาจมีผลต่อความปลอดภัยให้สืบหาสาเหตุและหาแนวทางแก้ปัญหาเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีกและให้มีการบันทึกข้อมูล

2) การทบทวนวิธีปฏิบัติ

(1) ทบทวนการปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีหรือทบทวนบันทึกข้อมูลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้มั่นใจในกระบวนการผลิตและปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์รวมถึงเก็บ บันทึกข้อมูลการทบทวนและแก้ไขไว้

(2) มีการแก้ไขข้อร้องเรียนที่เกี่ยวข้องและเก็บบันทึกข้อมูลการแก้ปัญหาข้อร้องเรียนไว้

กล่าวโดยสรุปการผลิตผักให้ปลอดภัยเกษตรกรต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่สำคัญสำหรับพืชอาหาร (มกษ.9001-2556) จำนวน 8 ข้อ ดังนี้ 1.น้ำ 2.พื้นที่ปลูก 3.วัตถุอันตรายทางการเกษตร 4.การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 5.การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6.การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา 7.สุขลักษณะส่วนบุคคล 8.บันทึกข้อมูลและการตรวจสอบ ซึ่งมีรายละเอียดและให้แนวทางในการปฏิบัติไว้เพื่อเป็นมาตรฐานข้างต้น

4.แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนากษการเกษตร

4.1 ทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร

4.1.1 ความหมายการส่งเสริมการเกษตร

ทำนอง สิงคาลวนิช,2524 อ้างใน เชิดพงษ์ จีระจิตต์,2560 ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่า เป็นการถ่ายทอดหรือเผยแพร่บริการความรู้ และประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับการเกษตรไปสู่เกษตรกร ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อความเข้าใจในปัญหาต่างๆ เกษตรกรสามารถนำไปพิจารณาและปฏิบัติ ยังผลให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มรายได้

ดิเรก ฤกษ์ห่วย,2524 อ้างใน เชิดพงษ์ จีระจิตต์,2560 ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่า การส่งเสริมและพัฒนากษการเกษตรเป็นกระบวนการในการให้การศึกษาของโรงเรียน รวมไปถึงบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยบุคคลเป้าหมายสามารถเรียนรู้ โดยการกระทำด้วยตนเอง เพื่อให้บรรลุผลของการกินดีอยู่ดีของชุมชนโดยส่วนรวม ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาประชาชนในชุมชน

4.1.2 หน้าที่ของนักส่งเสริม

พลสรานู สราญรมย์,2560 ระบุว่า หน้าที่ของนักส่งเสริม ตามบทบาทมีหน้าที่ ดังนี้

- 1) ถ่ายทอดความรู้ นักส่งเสริมต้องมีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ที่ดี น่าเชื่อถือ รวมถึงทักษะการสื่อสารที่ดี
- 2) หน้าที่ส่งเสริมการรวมกลุ่ม นักส่งเสริมมีหน้าที่จัดการให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่ม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

3) หน้าที่ให้คำปรึกษา นักส่งเสริมจึงต้องมีความรู้พร้อมรับฟังปัญหาจาก
เกษตรกร

4) หน้าที่เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และให้บริการข้อมูลสารสนเทศ

5) หน้าที่เปลี่ยนแปลงเกษตรกร

โดยสรุป หน้าที่ของนักส่งเสริม ประกอบด้วย หน้าที่ถ่ายทอดความรู้ หน้าที่ส่งเสริม
การรวมกลุ่ม หน้าที่ให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร หน้าที่เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และให้บริการข้อมูล
สารสนเทศ และหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงเกษตรกร

4.1.3 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร

เชิดพงษ์ ชีระจิตต์ (2560) ระบุว่า การส่งเสริมการเกษตรแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การสื่อสารรายบุคคล เป็นการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบการสื่อสารตัวต่อตัว
ระหว่างนักส่งเสริมกับเกษตรกรโดยตรง

2) การสื่อสารแบบกลุ่ม เป็นวิธีที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการส่งเสริมและ
พัฒนาการเกษตรในปัจจุบัน

(1) การฝึกอบรม

(2) การบรรยาย

(3) การสัมมนา

(4) การระดมสมอง

(5) การประชุมกลุ่มย่อย

(6) การสาธิต

(7) ทักษะศึกษา

3) การสื่อสารแบบมวลชน เป็นวิธีการส่งข้อมูลข่าวสาร ไปถึงกลุ่มเป้าหมายได้
เป็นจำนวนมาก เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

โดยสรุปการส่งเสริม มีหลายช่องทางและหลายวิธีการที่สามารถใช้ในการส่งเสริม
และพัฒนาการเกษตรถ่ายทอดความรู้ข้อมูลข่าวสารจนประสบความสำเร็จได้ดีนั้น มีปัจจัยและ
องค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งปัจจัยและองค์ประกอบเหล่านั้น อาจขึ้นอยู่กับตัวเกษตรกร
กลุ่มเป้าหมาย ขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายก็
เป็นได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักส่งเสริมต้องเตรียมข้อมูลต่างๆ ให้พร้อม เกี่ยวกับสภาพพื้นฐาน
ทั่วไปของบุคคลเป้าหมาย การเลือกใช้วิธีการส่งเสริม จัดเตรียมสื่อให้เหมาะสมกับความต้องการ
ของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องเตรียมความพร้อมในการเลือกวิธีที่จะทำให้
เกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมายเกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติ ก่อนลงมือปฏิบัติงานในพื้นที่นั้นๆ

4.1.4 การเลือกใช้สื่อเพื่อการสื่อสาร

จินดา ขลิบทอง (2560) ระบุว่า การเลือกใช้สื่อเพื่อการสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ซึ่งสื่อแต่ละประเภทล้วนต่างมีคุณสมบัติเด่นที่แตกต่างกัน การเลือกสื่อมาใช้ต้องพิจารณาความเหมาะสมของเทคนิควิธีการส่งเสริมที่ใช้ เนื้อหาที่ถ่ายทอดเหมาะสมกับประเภทสื่อที่ใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด และเหมาะสมกับนักส่งเสริมหรือผู้ใช้ และเหมาะสมกับบุคคลเป้าหมายคือเกษตรกรดังนี้

- 1) **สื่อบุคคล** เป็นสื่อที่ยังคงมีอิทธิพลต่อการติดต่อสื่อสาร เช่น การส่งข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีการเกษตรผ่านผู้เชี่ยวชาญ ผ่านผู้นำชุมชน ผ่านเกษตรกรตำบล ผ่านนักส่งเสริมการเกษตร ผ่านเกษตรกรผู้นำ ผ่านเพื่อน เป็นต้น
- 2) **สื่อกิจกรรม** เป็นสื่อที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่นสูง เช่น การประชุม การสาธิต การอบรม การศึกษาดูงาน
- 3) **สื่อวิทยุโทรทัศน์** เช่น รายการข่าว รายการสัมภาษณ์ รายการสนทนา รายการสารคดี เป็นต้น
- 4) **สื่อวิทยุกระจายเสียง** เป็นสื่อที่กลุ่มเกษตรกรนิยมฟังตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะเป็นสื่อที่เผยแพร่ข่าวสารทางการเกษตร เช่น รายการข่าว รายการพูดคุย นิติสารทางอากาศ เป็นต้น
- 5) **สื่อสิ่งพิมพ์** เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น โปสเตอร์ เอกสารแนะนำ เอกสารแผ่นพับ เป็นต้น
- 6) **สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือเรียกว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์** เป็นสื่อที่มีความสำคัญมากในปัจจุบัน เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต
- 7) **สื่อสังคม หรือสื่อสังคมออนไลน์**ที่มีการตอบสนองทางสังคมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีปฏิสัมพันธ์กัน

4.2 ทฤษฎีการยอมรับ

การยอมรับ (Adoption) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการส่งเสริมการเกษตร เพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องทำให้บุคคลเป้าหมายเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเขา หลังจากได้เรียนรู้ในสิ่งที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมนำไปถ่ายทอดให้เขาได้รับรู้ ทำให้เกิดความเข้าใจ มีทักษะและความชำนาญ จนสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติ เช่น บุคคลเป้าหมายได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมี จนเกิดการเรียนรู้ว่าสารเคมีมีผลดี ผลเสียอย่างไร จะมีการปฏิบัติอย่างไรในการใช้

สารเคมีที่ถูกต้อง เมื่อเรียนรู้จนเกิดความชำนาญแล้ว ก็นำมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันสำหรับการประกอบอาชีพของตนเองได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการยอมรับ มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

4.2.1 กระบวนการยอมรับนวัตกรรม (adoption process)

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2561) กล่าวว่า กระบวนการยอมรับนวัตกรรม ของ Roger and Shoemaker คือกระบวนการตัดสินใจในการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมอง ที่บุคคลจะต้องผ่านขั้นหรือระยะต่างๆ ตั้งแต่ขั้นแรกที่รู้เรื่อง หรือมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมไปจนถึงขั้นตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม และในที่สุดถึงขั้นยืนยันการตัดสินใจที่ทำไปแล้ว ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) **ขั้นการรับรู้หรือตื่นตัว (awareness stage)** การที่บุคคลได้รับรู้ว่ามีแนวคิดหรือวิทยาการใหม่ๆ แต่ยังไม่มีความรู้สึกซึ่งในเนื้อหาและรายละเอียดต่างๆ การรับรู้ที่สำคัญของกระบวนการยอมรับได้แก่ การรับรู้ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ในนวัตกรรมเพิ่มเติม หรือการรับรู้ที่จะนำไปสู่ขั้นต่อไปของกระบวนการยอมรับ เพราะการรับรู้แต่ละครั้งไม่จำเป็นต้องมีกระบวนการยอมรับขั้นอื่นๆ ตามมาเสมอไป ดังนั้น การรับรู้เรื่องที่ตรงกับปัญหาความต้องการ หรือสามารถที่จะมองเห็นประโยชน์ที่จะตามมาได้อย่างชัดเจน (perceived advantage) เหล่านี้ย่อมกระตุ้นให้เกิดความสนใจได้ง่ายกว่าการรับรู้เองทั่วไป

2) **ขั้นความสนใจ (interest stage)** คือ การที่บุคคลเกิดความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิทยาการแผนใหม่ ขั้นนี้ยังไม่มีกระบวนการประเมินวิทยาการแผนใหม่เข้ากับสถานการณ์ที่แท้จริงของแต่ละบุคคลเพียงแต่ต้องการความรู้เพิ่ม สิ่งสำคัญในขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้ (cognitive or knowing) ความสนใจศึกษาหาความรู้ของบุคคล นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถทางสมองแล้ว ในการรับความรู้อย่างขึ้นอยู่กับจิตลักษณะบางประการของบุคคลนั้นด้วย เป็นต้นว่า ความทันสมัย การชอบเปลี่ยนแปลง ทักษะคิดและปทัสฐานของระบบสังคม (social system norms) ที่ทันสมัย มีระบบสื่อสารที่ดี สิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้น การแสวงหาความรู้ ในขั้นนี้ได้เป็นอย่างดี

3) **ขั้นไตร่ตรองหรือประเมินผล (evaluation stage)** บุคคลจะใช้ความสามารถทางสมองเพื่อจะประเมินวิทยาการแผนใหม่ให้เข้ากับสถานการณ์ของตนเอง ขั้นนี้เป็นการทดลองในระดับความคิด (mental trial) ถ้าบุคคลมีความรู้สึกว่ วิทยาการแผนใหม่มีคุณค่าและมีประโยชน์ ก็จะลงมือทดลองทำดูในขั้นที่ 4 ซึ่งเป็นการทดลองในภาคปฏิบัติ ความสำคัญของขั้นนี้ คือการสร้างความรู้สึกที่ดี (affective) ต่อวิทยาการแผนใหม่ เพราะความรู้และข้อมูลต่างๆ ในขั้นตอนที่ 2 จะเป็นรากฐานที่ทำขั้นนี้ คือการประเมินประสพผลสำเร็จและต่อเนื่อง ไปยังกระบวนการในขั้นที่ 4

4) *ขั้นการทดลอง (trial stage)* คือการได้ทดลองลงมือปฏิบัติทำดูเพียงบางส่วน ในสถานการณ์จริงของบุคคล เป็นการย้ำความแน่ใจว่าผลจะดีจริงอย่างที่คิดในขั้นประเมินหรือไม่ ในขั้นนี้ความรู้เกี่ยวกับวิธีทำ (how-to-knowledge) จะมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นผลต่อเนื้อหาของ การตัดสินใจที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับ หรือการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ตามมา

5) *ขั้นการนำไปปฏิบัติหรือการยอมรับ (adoption stage)* คือขั้นสุดท้ายของ กระบวนการตัดสินใจยอมรับในขั้นนี้จะเป็นพฤติกรรม (behavior) ที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่ายกว่า ในขั้นอื่นๆตามกระบวนการ โรเจอร์สได้ค้นพบว่า สื่อมวลชนมีประสิทธิภาพเฉพาะในช่วงการ ก่อให้เกิดการตื่นตัวหรือการตระหนักและความสนใจเท่านั้น ส่วนในขั้นตอนการทดลองใช้ การ ประเมินผล และการยอมรับนั้น สื่อบุคคลมีประสิทธิภาพมากกว่า

4.2.2 กระบวนการตัดสินใจรับนวัตกรรม (innovation-decision process)

1) *ขั้นหาความรู้ (knowledge)* ในขั้นนี้บุคคลรับรู้ว่านวัตกรรมนั้นมีอยู่ และ พยายามหาความรู้และพยายามทำความเข้าใจว่านวัตกรรมนั้นใช้งานหรือทำงานอย่างไร ในขั้นนี้โร เจอร์สได้แบ่งความอยากรู้เรื่องนวัตกรรมออกเป็น 3 ด้านคือ

(1) *การรู้จักนวัตกรรม (awareness knowledge)* เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดการ ตื่นตัวรู้จักเกี่ยวกับนวัตกรรม เป็นความรู้ที่ว่านวัตกรรมนั้นเกิดขึ้นแล้ว และนวัตกรรมนั้นทำหน้าที่ อะไร

(2) *ความรู้ในวิธีการใช้นวัตกรรม (how to knowledge)* ความรู้ประเภทนี้ได้ จากการติดต่อกับสื่อมวลชน การติดต่อหน่วยงานที่เผยแพร่วัตกรรมนั้น ความรู้ประเภทนี้จะช่วย ให้ใช้นวัตกรรมได้อย่างถูกต้อง การขาดความรู้ด้านนี้จะทำให้เกิดการปฏิเสธนวัตกรรม

(3) *ความรู้เกี่ยวกับหลักการ (principle knowledge)* ความรู้ประเภทนี้เป็น ความรู้ถึงหลักการที่ลึกซึ้ง หรือเป็นเบื้องหลังของนวัตกรรม หลักการที่จะช่วยให้ นวัตกรรม บรรลุผล

2) *ขั้นโน้มน้าวใจ (persuasion)* ในขั้นนี้บุคคลมีทัศนคติพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ ในนวัตกรรมบุคคลจะเริ่มแสวงหาข้อมูลอย่างกระตือรือร้น เริ่มมีความสนใจและแสวงหา รายละเอียดเกี่ยวกับนวัตกรรมเพิ่มเติมด้วยความตั้งใจ บุคคลจะมีการประเมินผลของนวัตกรรมและ พึงพิงข้อมูลจากบุคคลใกล้เคียงทัศนคติเกี่ยวกับนวัตกรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) *ทัศนคติเฉพาะที่มีต่อนวัตกรรม* คือ ทัศนคติที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ชอบหรือไม่ชอบประโยชน์ของนวัตกรรม ทัศนคตินี้มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมที่กำลังเผยแพร่ และ นวัตกรรมที่จะมีการเผยแพร่ในอนาคต

(2) ทักษะที่ทั่วไปที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง คือ ทักษะอย่างกว้างๆ ที่เอื้ออำนวยให้กลุ่ม เป้าหมายเปลี่ยนแปลง ซึ่งทัศนคติชนิดนี้เป็นทัศนคติที่ดีต่อนวัตกรรม ทำให้ประชาชนรู้จักพัฒนาตนเองและแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง

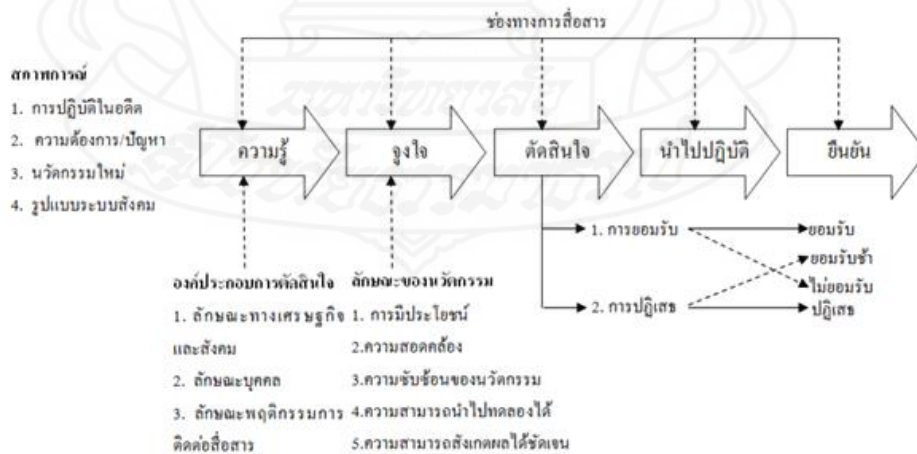
3) การตัดสินใจ (decision) มีแนวทางการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมใน 2 ลักษณะ

(1) การยอมรับนวัตกรรม (adoption) หมายถึง การตัดสินใจที่จะยอมรับนวัตกรรมมาใช้ให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

(2) การปฏิเสธนวัตกรรม (rejection) หมายถึง การตัดสินใจที่จะไม่ยอมรับนวัตกรรมมาใช้ในการตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการทดลองใช้ในปริมาณจำกัดของนวัตกรรม นวัตกรรมใดที่บุคคลสามารถทดลองใช้ได้ จะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกเสี่ยงภัยในการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมน้อยลง และนำไปสู่การยอมรับนวัตกรรมในที่สุด

4) ขั้นการนำนวัตกรรมไปใช้ (implementation) เป็นขั้นที่บุคคลทดลองใช้นวัตกรรมนั้นกับสถานการณ์ของตนเอง โดยเป็นการทดลองเป็นบางส่วนเพื่อผลลัพธ์ และเพื่อดูว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากพอที่จะยอมรับไปปฏิบัติอย่างเต็มที่หรือไม่

5) ขั้นการยืนยัน (confirmation) เป็นขั้นที่บุคคลจะแสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนหรือยืนยันการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมที่ได้ลงมือใช้ไป ในขั้นนี้บุคคลอาจเปลี่ยนใจไปในทางตรงข้ามได้ ถ้าได้รับข้อมูลใหม่ที่ขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้รับมา ขั้นยืนยันนี้จะเกิดขึ้นหลังจากการตัดสินใจไประยะเวลาหนึ่งแล้ว ในขั้นนี้บุคคลใกล้ชิดจะมีบทบาทมาก

ภาพที่ 2.2 กระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของโรเจอร์ส

ที่มา : ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หน้าที่ 2 หน้า 2-33

โดยสรุปการยอมรับนวัตกรรมของเกษตรกรจะมีการยอมรับได้ต่อเมื่อต้องผ่าน 2 กระบวนการที่สำคัญ คือ 1) กระบวนการยอมรับนวัตกรรม มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นการรับรู้หรือตื่นตัว ขั้นความสนใจ ขั้นไตร่ตรองหรือประเมินผล ขั้นการทดลอง ขั้นการนำไปปฏิบัติหรือการยอมรับ และ 2) กระบวนการตัดสินใจรับนวัตกรรม มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นหาความรู้ ขั้นโน้มน้าวใจ การตัดสินใจ ขั้นการนำนวัตกรรมไปใช้ ขั้นการยืนยัน หากได้รับการส่งเสริมตามกระบวนการจะทำให้เกษตรกรเกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติได้มากขึ้น

4.3 ทฤษฎีความต้องการการส่งเสริม

เฉลิมศักดิ์ คุ่มหิรัญ, 2560 ระบุว่า ความต้องการ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง ความอยากได้ ใคร่ได้ หรือความประสงค์ ความต้องการเป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงออกทางพฤติกรรมเพื่อสนองความปรารถนาของตนเอง โดยความต้องการนี้ แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 2 ประเภท คือ ความต้องการทางด้านร่างกายหรือความต้องการทางด้านพื้นฐาน และความต้องการทางด้านจิตใจและสังคม ซึ่งจัดเป็นความสำคัญขั้นรองลงมา โดยทฤษฎีความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ดังนี้

4.3.1 ทฤษฎีความต้องการของอับราฮัม เมซมาสโลว์ ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์จะถูกระตุ้นโดยความต้องการแต่ละขั้นจนเกิดความพอใจ ซึ่งสามารถลำดับได้ดังนี้

1) **ความต้องการทางกายภาพ (physiological needs)** หมายถึง ความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นต้น

2) **ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs)** เป็นความต้องการที่จะมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต

3) **ความต้องการทางสังคม (social needs)** เป็นความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม โดยมนุษย์เข้าไปอยู่ในกลุ่มใดก็ต้องการให้ตนเป็นที่รักและยอมรับในกลุ่มที่ตนอยู่

4) **ความต้องการการยกย่อง (esteem needs)** เป็นความต้องการที่ต้องการให้คนอื่นยอมรับยกย่อง เชิดชูและเคารพนับถือจากสังคม ซึ่งความต้องการในขั้นนี้จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

5) **ความต้องการความสำเร็จในชีวิต** (*self-actualization needs*) เป็นความต้องการระดับสูงสุด โดยเป็นความต้องการที่จะประสบความสำเร็จขั้นสูงสุดที่ตนเองสามารถทำได้ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีน้อยคนที่สามารถกระทำได้

4.3.2 ทฤษฎีสองปัจจัยของเฟรดरिक เฮอร์ซเบิร์ก

1) **สิ่งที่พอใจหรือปัจจัยจูงใจ** (*motivation factors*) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของงานเป็นเรื่องของการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานดีขึ้น เช่น การได้รับคำชมเชย การได้รับความเคารพนับถือจากคนอื่น ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นต้น

2) **สิ่งที่ไม่พอใจหรือปัจจัยอนามัย** (*hygiene factors*) ปัจจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการทำงาน เป็นปัจจัยที่ใช้บำรุงรักษาจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ที่จะทำให้มีกำลังใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน สภาพแวดล้อมในการทำงาน การบังคับบัญชา นโยบายและการบริหาร เป็นต้น

4.3.3 **ทฤษฎีความต้องการของแมคคลีแลนด์** ได้เสนอทฤษฎีความต้องการจากการเรียนรู้ (*learned needs theory*) มีแนวคิดว่ามนุษย์มีการเรียนรู้ความต้องการจากสังคมที่เกี่ยวข้อง จนมีความต้องการที่ถูกก่อตัวและพัฒนาตลอดช่วงชีวิตของตน มี 3 ประเภท ดังนี้

1) **ความต้องการความสำเร็จ** (*need for achievement*) เป็นความต้องการที่จะทำงานได้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน มีผลงานและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนา ลักษณะพฤติกรรมจะออกมาเป็นการกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ท้าทายความสามารถ มุ่งความสำเร็จมากกว่ารางวัลหรือผลตอบแทนและต้องการความก้าวหน้า เป็นการรับผิดชอบงานของตนเองมากกว่าการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น

2) **ความต้องการความผูกพัน** (*needs for affiliation*) เป็นความต้องการที่มนุษย์ต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และต้องการที่จะรักษาความสัมพันธ์หรือมิตรภาพระหว่างบุคคลนี้ไว้อย่างใกล้ชิด โดยจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกที่อยากให้อีกบุคคลอื่นชื่นชมชื่นชมตนเอง ชอบมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม งานเลี้ยง งานพบปะสังสรรค์ต่างๆ

3) **ความต้องการอำนาจ** (*need for power*) เป็นความต้องการที่มนุษย์ต้องการควบคุม มีอิทธิพล รับผิดชอบหรือครอบงำเหนือผู้อื่น โดยอำนาจในที่นี้สามารถแบ่งเป็นอำนาจส่วนบุคคล ซึ่งมักเป็นประโยชน์ส่วนตัว กับอำนาจสถาบันซึ่งมักเป็นอำนาจเพื่อมุ่งประโยชน์ส่วนรวม โดยจะมีพฤติกรรมที่ชอบแสวงหาโอกาสในการควบคุมผู้อื่น ชอบการแข่งขัน ชอบการเผชิญหน้า หรือโต้แย้งกับผู้อื่น

4.3.4 **ทฤษฎีความต้องการของอัลเดอร์เฟอร์** จัดกลุ่มความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 กลุ่ม เรียกว่าทฤษฎี ERG (ERG theory) ดังนี้

1) *ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ (Existence Needs:E)* เป็นความต้องการทางร่างกาย และความปลอดภัยในชีวิต เพื่อตอบสนองให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ต่อไป เปรียบได้กับความต้องการระดับ “ความต้องการทางร่างกาย และความต้องการความปลอดภัย” ของมาสโลว์

2) *ความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness Needs:R)* เป็นความต้องการของบุคคลที่จะมีมิตรสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง เกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งในที่ทำงานและสภาพแวดล้อมอื่นๆ ตรงกับ “ความต้องการทางสังคม” ตามแนวคิดของมาสโลว์

3) *ความต้องการความก้าวหน้า (Growth Needs:G)* เป็นความต้องการสูงสุด คือ เป็นความต้องการภายในเพื่อพัฒนาตัวเอง เพื่อความเจริญเติบโต การใช้ความสามารถของตัวเองได้เต็มที่ แสวงหาโอกาสในการเอาชนะความท้าทายใหม่ๆ โดยเปรียบเทียบได้กับ “ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง” ตามแนวคิดของมาสโลว์

โดยสรุปทฤษฎีความต้องการดังกล่าวข้างต้นที่กล่าวมาเป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายความต้องการของมนุษย์มีมากมายหลายอย่าง สามารถจัดได้ 5 ลำดับ คือ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการความมั่นคงหรือความปลอดภัย ความต้องการทางสังคม ความต้องการการยกย่อง และความต้องการความสำเร็จในชีวิต

4.4 ทฤษฎีการสื่อสาร

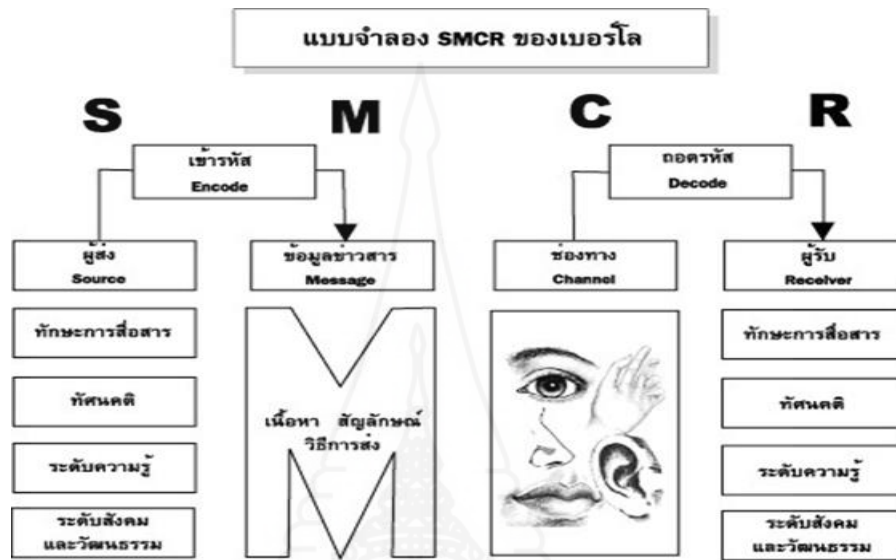
เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ,2560 ระบุว่า เบอร์โล เป็นผู้คิดกระบวนการของการสื่อสารไว้ในลักษณะแบบจำลองการสื่อสาร ที่เรียกว่า S M C R Model ประกอบด้วย

4.4.1 *ผู้ส่ง (source)* ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการเข้ารหัสข้อมูลข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับสารเพื่อผลในการสื่อสาร มีระดับความรู้ที่ดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรมีความสามารถในการปรับระดับของข้อมูลให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับสารตลอดจนมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับสารด้วย

4.4.2 *ข่าวสาร (message)* เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องทางด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ หรือวิธีการส่งข้อมูลข่าวสารนั้น

4.4.3 *ช่องทางในการส่ง (channel)* หมายถึง วิธีการที่จะส่งข่าวสาร โดยการให้ผู้รับข่าวสารข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น การฟัง การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

4.4.4 ผู้รับ (receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการถอดรหัสข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม เช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกับผู้ส่งสาร จึงจะทำให้การสื่อสารนั้นบรรลุวัตถุประสงค์

ภาพที่ 2.3 แบบจำลองการสื่อสาร SMCR ของเบอร์โล

ที่มา : ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หน้าที่ 2 หน้า 2-36

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี มีผู้ทำการศึกษาและผลการวิจัย ดังนี้

5.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

จำเริญ หมั่นวันและคณะ (2557) ศึกษาการยอมรับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี พบว่า เกษตรกรร้อยละ 61.7 เป็นเพศชาย เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 48.68 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา แรงงานเฉลี่ย 2 คน ประสบการณ์ในการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ 1-5 ปี พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 5.84 ไร่ ส่วนใหญ่ผลิตผัก 2 ชนิด ผลผลิตเฉลี่ย 23,096.104 กิโลกรัมต่อปี รายได้เฉลี่ย 356,499.35 บาทต่อปี รายจ่ายเฉลี่ย 48,767.53 บาทต่อปี เกษตรกรร้อยละ 56.5 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 50 ลงทุนเองและกู้ยืมบางส่วน เกษตรกร ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษจากเกษตรกร

มากที่สุดจากเพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำชุมชน เป็นต้น เกษตรกรร้อยละ 83.1 เคยเข้ารับการฝึกอบรม เฉลี่ย 2 ครั้ง เกษตรกรร้อยละ 66.7 ได้รับความรู้จากสำนักงานเกษตรจังหวัด ร้อยละ 49.3 จำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษให้พ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 27.0 ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ เนื่องจากจำหน่ายได้ราคาสูง

นาวินทร์ แก้วดวง และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในจังหวัดหนองคาย พบว่าผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรประมาณสองในสาม (ร้อยละ 65.60) เป็นเพศหญิงและมีอายุเฉลี่ย 51.12 ปี เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.10) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีรายได้จากการผลิตผักปลอดภัยต่อปี เฉลี่ย 18,176.11 บาท/ปี เกษตรกร ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.0) จำหน่ายผลผลิตเองในท้องถิ่น เกษตรกรรับข้อมูลจากสื่อต่างๆ ในระดับมากกว่า 2 แห่ง ได้แก่ สื่อกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 3.57) รองลงมา รับ ข้อมูลจากสื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย 3.49) ตามลำดับ

นุจรี ภาณุมาศ และคณะ (2563) การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมีต้นทุนสูงกว่าเกษตรกรที่ได้รับการรับรองเนื่องจากต้นทุนการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงและมีรายได้น้อยกว่าเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง ใช้ทุนของตนเองในการผลิตผัก

กังสาดล กนกหงษ์และคณะ (2561) การยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรมีการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) รวมทุกด้านมีการยอมรับ ไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

5.2 การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

จำเริญ หมื่นวันและคณะ (2557) ศึกษาการยอมรับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี พบว่า จำนวนแรงงาน การเป็นสมาชิกกลุ่ม ประสพการณ์ พื้นที่ถือครองที่ดิน รายได้ จำนวนครั้งที่อบรม มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่า การจดบันทึกเกษตรกรยังนำไปปฏิบัติไม่ถึงร้อยละ 60

นาวินทร์ แก้วดวง และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในจังหวัดหนองคาย จากผลการศึกษาพบว่าการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่าในด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งไม่มีเอกสารหรือบันทึกสำหรับการผลิตในขั้นตอนต่างๆ ที่ครบถ้วน

และไม่มีการจัดเก็บเอกสารที่เป็นหมวดหมู่ที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้และด้านพื้นที่ปลูก เกษตรกรเกือบหนึ่งในสามไม่มีการตรวจวิเคราะห์ดินอย่างน้อย 1 ครั้ง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรส่วนหนึ่งที่ไม่มีความรู้และไม่ให้ความสำคัญในการบันทึกข้อมูลและการตามสอบและการ ส่งตัวอย่างดินตรวจวิเคราะห์รวมถึงขั้นตอนที่ยุ่งยากในการปฏิบัติอาจทำให้เกษตรกรไม่ปฏิบัติในการ บันทึกข้อมูลและการตามสอบและการเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจวิเคราะห์

กิ่งสตาล กนกหงษ์และคณะ (2561) การยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการ ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรมีการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการ ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) รวมทุกด้านมีการยอมรับ ไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 โดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยได้ดังนี้ 1) ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บ เกี่ยว ค่าเฉลี่ย 4.18 (S.D.=0.703) 2) ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา ค่าเฉลี่ย 4.10 (S.D.=0.768) 3) ด้านแหล่งน้ำ ค่าเฉลี่ย 4.09 (S.D.=0.685) 4) ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ค่าเฉลี่ย 4.03 (S.D.=0.744) 5) ด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.92 (S.D.=0.869) 6) ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ค่าเฉลี่ย 3.91 (S.D.=0.779) 7) ด้าน พื้นที่ปลูก ค่าเฉลี่ย 3.89 (S.D.=0.837) และ 8) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ค่าเฉลี่ย 3.89 (S.D.= 0.837) ตามลำดับ

ณัฐวุฒิ จันทอง และพหล ศักดิ์กะทัศน์ (2562) การยอมรับการผลิตข้าวโพดตามการ ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรในจังหวัดอ่างทอง พบว่า ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ โดยการนำเอาตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัวแปร เข้าไปในสมการแล้วคำนวณด้วยวิธีปกติ (Enter) พบว่า ค่า $F = 2.852$ Sig of $F = 0.000$ แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อยหนึ่งตัวที่มีความสัมพันธ์อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรตาม (การยอมรับการผลิตข้าวโพดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)) และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจในเชิงพหุ พบว่า $R^2 = 0.428$ หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 42.8 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 9 ตัวแปร มีจำนวน 4 ตัวแปร ที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ได้แก่ รายได้จากการปลูกข้าวโพด ขนาดพื้นที่ถือครอง ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพด และการ ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร มีผลเป็นบวก

ทัตพงศ์ อวิโรธนานนท์ และพัชรินทร์ สุภาพันธ์ (2558) ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือก วิธีการจำหน่ายผลผลิตผักของเกษตรกรที่มีการยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรดีที่เหมาะสม ในจังหวัด เชียงใหม่ พบว่า การจัดจำหน่ายผัก GAP แต่ละช่องทางการตลาด มีความแตกต่างกันตามลักษณะ ของเกษตรกร โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวง หรือบริษัทฯ หรือสมาชิกกลุ่ม

เกษตรกรผู้ผลิตผัก GAP มีแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิตที่แน่นอนในระดับราคาที่สูงกว่าราคาตลาด แต่การขายผลผลิตผัก GAP ของเกษตรกรทั่วไปที่ไม่ได้เป็นสมาชิกไม่มีตลาดที่มีความเฉพาะเจาะจง เนื่องจากพ่อค้าในตลาดท้องถิ่นและพ่อค้าตลาดปลายทางไม่ได้คำนึงถึงมาตรฐาน GAP แต่อย่างใด จึงทำให้การจำหน่ายถูกรวมกับการขายผักทั่วไปในตลาดทั่วไป ส่งผลให้ราคาที่เกษตรกรได้รับไม่มีความแตกต่างกัน

5.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

นาวิรินทร์ แก้วดวง และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในจังหวัดหนองคาย จากผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร คือ ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดอบรมหรือศึกษาดูงานให้ความรู้มากขึ้น เพื่อเพิ่มความรู้ความชำนาญให้กับเกษตรกรที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าโครงการในการฝึกอบรมเป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ อาจทำให้เกษตรกรยังไม่เข้าใจในการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ได้ ครบถ้วน เกษตรกรจึงต้องการความรู้ความชำนาญเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ คือ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ติดตามให้คำแนะนำเป็นประจำเพื่อให้การปฏิบัติที่ได้ถูกต้องที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่เกษตรกรได้รับแหล่งข้อมูลการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในท้องถิ่นมากที่สุดซึ่งมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรจึงทำให้เกษตรกรมีความเชื่อมั่นและต้องการให้เจ้าหน้าที่มาติดตามให้คำแนะนำข้อเสนอแนะในการพัฒนาด้านการตลาด คือ ควรมีตลาดเฉพาะพืชผักปลอดภัยที่ทำให้ขายได้ราคาที่สูงขึ้นและขยายมายังชุมชนหรือท้องถิ่นเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้กับเกษตรกรและผู้บริโภคและลดต้นทุนจากการขนส่ง

อนุวัฒน์ อยู่สงค์และคณะ (2563) การส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรในอำเภอนครชัยศรี พบว่า การนำไปปฏิบัติเกษตรกรมีปัญหาด้านการนำไปปฏิบัติ ระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดความรู้และเข้าใจในการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตผักปลอดภัย 2) ไม่ทราบปัญหาการผลิตผักปลอดภัย 3) การปฏิบัติมีขั้นตอนและวิธีการที่ยุ่งยาก รวมถึงการจัดข้อมูลต่างๆ 4) ไม่สามารถนำความรู้มาคิดแปลงประยุกต์ในการปลูกผักปลอดภัยได้

5.4 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

นาวิรินทร์ แก้วดวงและคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในจังหวัดหนองคาย จากผลการศึกษาพบว่า ความรู้ในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีความรู้ในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากที่สุด และมีความต้องการการส่งเสริมในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยภาพรวมอยู่

ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามประเด็นเนื้อหาและวิธีการส่งเสริมพบว่าด้านเนื้อหาในภาพรวม เกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมระดับมากในประเด็นเนื้อหาย่อยด้านแหล่งน้ำ และด้านวิธีการส่งเสริมในภาพรวมเกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมระดับมาก ในประเด็นวิธีการย่อยแบบกลุ่ม ได้แก่ การสาธิตและแบบบุคคล ได้แก่ เชื่อมเยือน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะจากข้อมูลพบว่าเกษตรกรได้รับแหล่งข้อมูล การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจากการประชุมต่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ในระดับมากที่สุด และจากสื่อ กิจกรรม คือ การฝึกอบรมในระดับมาก แต่เป็นเพียงช่วงระยะเวลาที่สั้นในการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่อาจทำให้เกษตรกรยังไม่เข้าใจในหลักการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่ครบถ้วนจึงมีความต้องการการส่งเสริมทางด้านเนื้อหาในระดับมากและต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่เชื่อมเยือนและสาธิตเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากขึ้น

จุฑามาศ คนไทยและคณะ (2562) ความต้องการการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (GAP) ของเกษตรกร ในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน ด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการการผลิตผักตามมาตรฐาน GAP ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลและด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เนื่องจากเกษตรกรที่มีอายุมาก ส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งหรือในบางปีอาจไม่มีการตรวจสุขภาพเลย รวมถึงอายุที่มากขึ้นของเกษตรกรส่งผลทำให้ไม่ ยอยากจดบันทึก เพราะเกษตรกรมีความคิดเห็นว่ายุ่งยาก ซ้ำซ้อน และไม่สะดวกที่จะเขียนหนังสือ และยังพบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความต้องการการผลิตผักตามมาตรฐาน GAP ด้าน การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เนื่องจากเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาน้อย จะไม่ยอมเขียน หนังสือ หรือเขียนหนังสือไม่ค่อยเป็น แตกต่างกับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูง จะรู้วิธีการใน การเขียนบันทึกข้อมูลและการตามสอบ และยังพบว่า จำนวนชนิดผักที่ปลูก มีความสัมพันธ์กับ ความต้องการการผลิตผักตามมาตรฐาน GAP ด้านวัตถุดิบทรายทางการเกษตร และด้านการจัดการ คุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว เนื่องจากเกษตรกรที่มีการปลูกผักหลากหลายชนิด จะมีศัตรูพืชเข้าทำลายเยอะ ทำให้เกษตรกรมีความต้องการด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการ ผลิตก่อนการเก็บเกี่ยวมากขึ้นและมีการวางแผนการผลิตผักต่อรอบการผลิตมากขึ้น และรวมไปถึง ประสิทธิภาพในการปลูกผัก มีความสัมพันธ์กับความต้องการการผลิตผักตามมาตรฐาน GAP ด้าน การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยวและด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล เนื่องจาก ประสิทธิภาพในการปลูกผักที่มากขึ้น จะทำให้เกษตรกรมีความเชี่ยวชาญ ชำนาญ สามารถที่จะวางแผนการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยวได้ รวมถึงมีความต้องการในการ

ผลิตผักตามมาตรฐาน GAP มากขึ้น ต่างกับเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกผักน้อย จะไม่กล้าทำการผลิตผักตามมาตรฐาน GAP และด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล เนื่องจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์การปลูกผักมาก จะมีวิธีการป้องกันตนเอง โดยการใส่รองเท้าบูท ผ้าปิดจมูก หรือผ้าคลุม เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายจากการใช้สารเคมีในการผลิตผัก และมีความต้องการผลิตผักตามมาตรฐาน GAP มากกว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์การปลูกผักน้อย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จังหวัดกาญจนบุรี เป็นวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ เกษตรกรผู้ผลิตผักขึ้นทะเบียนฐานข้อมูลกรมวิชาการเกษตร จังหวัดกาญจนบุรี ปี 2563-2564 จำนวน 590 ราย ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 263 ราย และไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 327 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตผักขึ้นทะเบียนฐานข้อมูลกรมวิชาการเกษตร จังหวัดกาญจนบุรี ปี 2563-2564 ที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 263 ราย และเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 327 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน ที่ระดับค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 238 ราย ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดยที่ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกร

N = จำนวนประชากรทั้งหมดที่ศึกษา เกษตรกรผู้ผลิตผักขึ้นทะเบียนฐานข้อมูลกรมวิชาการเกษตร ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ($e = 0.05$)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร } n &= \frac{590}{1+590(0.05)^2} \\ &= 238 \text{ ราย} \end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 238 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.34 ของประชากรทั้งหมด

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมดจำนวน 590 ราย จากเกษตรกรที่ได้รับการรับรองตาม การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 263 ราย และเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดี จำนวน 327 ราย สุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามานะ ที่ระดับค่าความ คลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 238 ราย เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของประชากร 2 กลุ่ม จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้เท่ากันคือ 119 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และสุ่มแบบง่ายจากการจับสลากจากรายชื่อของเกษตรกรทั้งสอง กลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) จำนวน 238 ชุด แบบมีโครงสร้างประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด กำหนดตัว แปรที่ต้องการในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบตาม ความเป็นจริง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ลักษณะ คำถามแบบปลายปิดมีคำตอบให้ เลือกคำตอบเดียว แบบให้เลือกหลายคำตอบ และคำถามแบบ ปลายเปิดให้เติมคำในช่องว่าง

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ลักษณะเป็นคำถาม แบบให้ตอบ “ปฏิบัติ” หรือ “ไม่ปฏิบัติ” เกณฑ์กำหนดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตร ที่ดี เป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบได้อย่างอิสระ โดยมีประเด็นปัญหาด้านความรู้ ในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทาง

การเกษตรที่ดี ด้านปัจจัยการผลิต ด้านการตลาด โดยกำหนดเกณฑ์จากค่าเฉลี่ยระดับของปัญหา ดังนี้

- 5 หมายถึง มีปัญหามากที่สุด
- 4 หมายถึง มีปัญหามาก
- 3 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง
- 2 หมายถึง มีปัญหาน้อย
- 1 หมายถึง มีปัญหาน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการใน 4 ประเด็น คือ

4.1 ระดับความรู้ที่ได้รับ ในแต่ละประเด็นด้านผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ประกอบด้วย 1. แหล่งน้ำ 2. พื้นที่ปลูก 3. วัตถุดิบทรายทางการเกษตร 4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว 5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6. การพักผลผลิต ผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา 7. สุขลักษณะส่วนบุคคล 8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ และ 9. การตลาดและแหล่งจำหน่าย

4.1 ระดับความต้องการความรู้ ในแต่ละประเด็นด้านผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ประกอบด้วย 1. แหล่งน้ำ 2. พื้นที่ปลูก 3. วัตถุดิบทรายทางการเกษตร 4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว 5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6. การพักผลผลิต ผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา 7. สุขลักษณะส่วนบุคคล 8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ และ 9. การตลาดและแหล่งจำหน่าย

4.2 ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นความรู้ที่ต้องการ ประกอบด้วย เนื้อหาดังนี้ 1. แหล่งน้ำ 2. พื้นที่ปลูก 3. วัตถุดิบทรายทางการเกษตร 4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว 5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6. การพักผลผลิต ผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา 7. สุขลักษณะส่วนบุคคล 8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ และ 9. การตลาดและแหล่งจำหน่าย ผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4.3 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ประกอบด้วยเนื้อหาดังนี้ 1. แหล่งน้ำ 2. พื้นที่ปลูก 3. วัตถุดิบทรายทางการเกษตร 4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว 5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6. การพักผลผลิต ผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา 7. สุขลักษณะส่วนบุคคล 8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ และ 9. การตลาดและแหล่ง

จำหน่าย ด้วยวิธีการส่งเสริมต่าง ๆ ดังนี้ บรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการทัศนศึกษา ฯลฯ การวัดระดับความต้องการแบ่งระดับความต้องการเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความต้องการมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความต้องการมาก
- 3 หมายถึง มีความต้องการปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความต้องการน้อย
- 1 หมายถึง มีความต้องการน้อยที่สุด

2.2 การสร้างเครื่องมือ

โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.2.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษาเกี่ยวกับความต้องการและ แนวทางการส่งเสริมการผลิตฝึกตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และแนวทางในการสร้างแบบ สัมภาษณ์ จากงานวิจัย เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวคิด

2.2.2 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดใน การศึกษา

2.2.3 ศึกษาแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากงานวิจัยของผู้ทำงานวิจัย เกี่ยวกับความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตฝึก

2.2.4 จัดทำแบบสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องปัญหา งานวิจัย วัตถุประสงค์และกรอบ แนวคิดงานวิจัยที่ทำการศึกษา

2.2.5 นำเครื่องมือที่จัดสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบและ ให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือข้อบกพร่องต่าง ๆ

2.2.6 แก้ไขแบบสัมภาษณ์ ให้ถูกต้อง และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

2.2.7 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์มาจัดพิมพ์ และนำไปทดสอบหาความเชื่อถือ ใด้ก่อนนำมาปรับปรุง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำการวิจัย

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับงานวิจัยไปทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ 2 ส่วน คือ ค่าความตรงของเนื้อหา (validity) และค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามดังนี้

2.3.1 การทดสอบความตรง (validity) โดยการทดสอบ IOC ตอนที่ 2 สภาพการ ผลิตฝึกตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามหลักวิชาการ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน

3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด (IOC) และเสนอแนะแก้ไขให้มีความถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น เกี่ยวกับข้อคำถามที่เกี่ยวข้องตามหลักเกณฑ์วิชาการการปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตฝึกตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1. นางสาวนันทนา โพธิ์สุข นักวิชาการเกษตรชำนาญการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจประเมินและรับรองการผลิตพืชตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี

2. นางสาวลัดดา จัทรวงศ์ศรี นักวิชาการเกษตร ผู้เชี่ยวชาญด้านข้อกำหนดการตรวจประเมินและรับรองการผลิตพืชตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ศูนย์วิจัยพืชไร่นุสรณ์บุรี

3. นายหาญณรงค์ จันทร์ลอย เจ้าพนักงานการเกษตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจประเมินและรับรองการผลิตพืชตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี

วิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทำได้โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (IOC) มีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

มีความสอดคล้องหรือวัดได้ มีระดับคะแนนเท่ากับ	+1
ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องหรือวัดได้ มีระดับคะแนนเท่ากับ	0
ไม่มีความสอดคล้องหรือไม่สามารถวัดได้มีระดับคะแนนเท่ากับ	-1

จากสูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC	คือ	ดัชนีความสอดคล้อง
R	คือ	คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
$\sum R$	คือ	ผลรวมของคะแนนพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
N	คือ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ในการทดสอบความตรงของเครื่องมือ ตอนที่ 2 สภาพการผลิตฝึกตามการปฏิบัติทาง

การเกษตรที่ดี เนื่องจากเป็นเนื้อหาทางวิชาการที่ต้องการความเที่ยงตรง ได้ค่า validity (IOC) เท่ากับ 0.96 แสดงว่าแบบทดสอบตรงตามเนื้อหาและสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการ

2.3.2 การทดสอบความเที่ยง (reliability)

โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นทั้งฉบับเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับเกษตรกรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับเกษตรกรผู้ผลิตผักในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 ราย ก่อนนำไปใช้จริง แล้วนำมาทดสอบหาค่าความน่าเชื่อถือ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณ การแปลความหมายค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้ ควรมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 เท่านั้น กล่าวคือ ถ้าเครื่องมือการวัดหรือแบบสัมภาษณ์ใดมีประสิทธิภาพผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ย่อมตอบคำตอบที่คงที่ที่คะแนนแต่ละครั้งก็จะคงที่ทำให้ค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้จะใกล้เคียงกับ 1 หรือเท่ากับ 1 ในกรณีที่ไม่มีความคลาดเคลื่อนเลย จากการคำนวณได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.81 มีค่ามากกว่า 0.7 ซึ่งเป็นค่าที่สามารถยอมรับได้ จึงนำเอาแบบสอบถามนี้ไปใช้ในการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการสัมภาษณ์โดยตรงระหว่างผู้วิจัยกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 238 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้ผลิตผักขึ้นทะเบียนฐานข้อมูลกรมวิชาการเกษตร จังหวัดกาญจนบุรี ปี 2563-2564 ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structure interview) และแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) ใช้ในการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะคำถาม ประกอบไปด้วย ประเภทกำหนดให้เลือกตอบ (Close ended questions) และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น (Open-ended questions) พร้อมทั้งการชี้แจงวัตถุประสงค์และเนื้อหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลเพื่อให้เกษตรกรได้เข้าใจในวัตถุประสงค์และเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2564 โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 จัดทำแผนปฏิบัติงาน คือ การออกจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและการประสานงานขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอำเภอ ผู้นำ กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เพื่อทำการนัดหมายกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

3.2 จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการสัมภาษณ์

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการออกสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ตามแผนปฏิบัติงานจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้กำหนดนัดหมายไว้

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่และลงรหัสเพื่อประมวลผลและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตผัก จังหวัดกาญจนบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมายตามเกณฑ์ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการผลิตผัก ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้น การแปลความหมายระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จากค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย ดังนี้

- 4.21 – 5.00 หมายถึง ได้รับข้อมูลข่าวสารระดับมากที่สุด
- 3.41 – 4.20 หมายถึง ได้รับข้อมูลข่าวสารระดับมาก
- 2.61 – 3.40 หมายถึง ได้รับข้อมูลข่าวสารระดับปานกลาง
- 1.81 – 2.60 หมายถึง ได้รับข้อมูลข่าวสารระดับน้อย
- 1.00 – 1.80 หมายถึง ได้รับข้อมูลข่าวสารระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ใช้วิธีการวิเคราะห์ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ใช้วิธีวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย และการแปลความหมาย โดยกำหนดเกณฑ์จากน้ำหนักค่าเฉลี่ย ดังนี้

- 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับของปัญหามากที่สุด
- 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับของปัญหามาก
- 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับของปัญหาปานกลาง
- 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับของปัญหาน้อย
- 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับของปัญหาน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลความหมาย ตามเกณฑ์ระดับความต้องการ เป็นคำถามที่มีลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือกตามระดับความต้องการกำหนดคะแนนเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์จากน้ำหนักค่าเฉลี่ย ดังนี้

- 4.21-5.00 หมายถึง มีความต้องการมากที่สุด
- 3.41-4.20 หมายถึง มีความต้องการมาก
- 2.61-3.40 หมายถึง มีความต้องการปานกลาง
- 1.81-2.60 หมายถึง มีความต้องการน้อย
- 1.00-1.80 หมายถึง มีความต้องการน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี วิเคราะห์จากข้อมูลผลการวิจัยในการกำหนดแนวทางให้การส่งเสริมเกษตรกรและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกร จำนวน 238 ราย กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือเกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจำนวน 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 4 ความต้องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ผลิตผักในจังหวัดกาญจนบุรี

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ผลิตผักในจังหวัดกาญจนบุรี

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานรายบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตผัก จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการผลิตผัก การได้รับการฝึกอบรม ผลการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4.1 – 4.3

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	45	37.8	74	62.2
หญิง	74	62.2	45	37.8
อายุ (ปี)				
25-34	9	7.6	3	2.5
35-44	22	18.5	37	31.1
45-54	44	37.0	35	29.4
55-64	40	33.6	19	16.0
65 ปีหรือมากกว่า	4	3.4	25	21.0
	ค่าต่ำสุด = 25 ปี		ค่าต่ำสุด = 27 ปี	
	ค่าสูงสุด = 66 ปี		ค่าสูงสุด = 72 ปี	
	ค่าเฉลี่ย = 49.66 ปี		ค่าเฉลี่ย = 51.78 ปี	
	SD. = 10.099		SD. = 10.839	
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	69	58.0	48	40.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	9	7.6	25	21.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	38	31.9	24	20.2
อนุปริญญา/ปวส.	0	0.0	9	7.6
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	3	2.5	13	10.9

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า

เพศ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 62.2 เป็นเพศหญิงและร้อยละ 37.8 เป็นเพศชาย

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 62.2 เป็นเพศชายและร้อยละ 37.8 เป็นเพศหญิง

อายุ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 37.0 มีอายุระหว่าง 45 - 54 ปี รองลงมา ร้อยละ 33.6 มีอายุระหว่าง 55-64 ปี ร้อยละ 18.5 มีอายุ 35-44 ปี ร้อยละ 7.6 มีอายุ 25-34 ปี และร้อยละ 3.4 มีอายุ 65 ปีหรือมากกว่า โดยเกษตรกรมีอายุต่ำที่สุด 25 ปี สูงที่สุด 66 ปี อายุเฉลี่ย 49.66 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.099

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 31.1 มีอายุระหว่าง 35-44 ปี รองลงมา ร้อยละ 29.4 มีอายุระหว่าง 45-54 ปี ร้อยละ 21.0 มีอายุ 65 ปีหรือมากกว่า ร้อยละ 16.0 มีอายุ 55-64 ปี และร้อยละ 2.5 มีอายุ 25-34 ปี โดยเกษตรกรมีอายุต่ำที่สุด 27 ปี สูงที่สุด 72 ปี อายุเฉลี่ย 51.78 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.839

ระดับการศึกษา เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 58.0 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 31.9 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 7.6 มีการศึกษาระดับมัธยมต้น ร้อยละ 2.5 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 40.3 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 21.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 20.2 มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 10.9 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า และร้อยละ 7.6 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส.

ตารางที่ 4.2 ประสิทธิภาพในการผลิตผัก

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ประสิทธิภาพในการผลิตผัก (ปี)				
1 – 7	23	19.3	27	22.7
8 – 14	35	29.4	26	21.8
15 – 21	46	38.7	48	40.3
22 – 28	2	1.7	14	11.8
29 – 35	13	10.9	4	3.4
	ค่าต่ำสุด = 2 ปี		ค่าต่ำสุด = 5 ปี	
	ค่าสูงสุด = 35 ปี		ค่าสูงสุด = 30 ปี	
	ค่าเฉลี่ย = 14.73 ปี		ค่าเฉลี่ย = 15.01 ปี	
	SD. = 7.814		SD. = 6.958	

จากตารางที่ 4.2 แสดงค่า ร้อยละ ของประสบการณ์ในการผลิตผัก ผลการวิจัยพบว่า **ประสบการณ์ในการผลิตผัก** เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 38.7 มีประสบการณ์ในการผลิตผัก 15-21 ปี รองลงมา ร้อยละ 29.4 มีประสบการณ์ในการผลิตผัก 8-14 ปี ร้อยละ 19.3 มีประสบการณ์ในการผลิตผัก 1-7 ปี ร้อยละ 10.9 มีประสบการณ์ในการผลิตผัก 29-35 ปี และร้อยละ 1.7 มีประสบการณ์ในการผลิตผัก 22-28 ปี โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตผักต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 35 ปี เฉลี่ย 14.73 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.814

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 40.3 มีประสบการณ์ในการผลิตผัก 15-21 ปี รองลงมา ร้อยละ 22.7 มีประสบการณ์ในการผลิตผัก 1-7 ปี ร้อยละ 21.8 มีประสบการณ์ในการผลิตผัก 8-14 ปี ร้อยละ 11.8 มีประสบการณ์ในการผลิตผัก 22-28 ปี และ ร้อยละ 3.4 มีประสบการณ์ในการผลิตผัก 29.35 ปี โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ผลิตผักต่ำสุด 5 ปี สูงสุด 30 ปี เฉลี่ย 15.01 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.958

ตารางที่ 4.3 การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัย

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การได้รับการฝึกอบรมผักปลอดภัย				
เกษตรจังหวัดและเกษตรตำบล	57	47.9	39	32.8
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี และกรมวิชาการเกษตร	2	1.7	36	30.2
กลุ่มบริษัท	34	28.6	32	26.9
โครงการหลวง	23	19.3	6	5.0
เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัย	3	2.5	4	3.4
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์				
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	0	0.0	2	1.7

จากตารางที่ 4.3 การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัย ผลการวิจัยพบว่า

การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับผักปลอดภัย เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้รับการฝึกอบรมจากร้อยละ 47.9 เกษตรจังหวัดและเกษตรตำบล รองลงมาร้อยละ 28.6 กลุ่มบริษัท ร้อยละ 19.3 โครงการหลวง ร้อยละ 2.5 เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และร้อยละ 1.7 ศูนย์วิจัยและพัฒนากาเกษตรกาญจนบุรี และกรมวิชาการเกษตร

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้รับการฝึกอบรมจากร้อยละ 32.8 เกษตรจังหวัดและเกษตรตำบล รองลงมาร้อยละ 30.2 ศูนย์วิจัยฯ และกรมวิชาการเกษตร ร้อยละ 26.9 กลุ่มบริษัท ร้อยละ 5.0 โครงการหลวง ร้อยละ 3.4 เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัย มก. และร้อยละ 1.7 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร การศึกษาข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตผัก จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย เหตุผลในการผลิตผัก การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร การมีตำแหน่งทางสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการผลิตผัก และการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่าย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4.4 – 4.8

ตารางที่ 4.4 เหตุผลในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เหตุผลในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ขายได้ราคาที่สูงกว่า	6	5.0	99	83.2
เพื่อนบ้านชักชวนหรือทำตามเพื่อนบ้าน	9	7.6	41	34.5
ส่งผลผลิตทั้งหมดเข้ากลุ่มเพื่อจำหน่าย	5	4.2	45	37.8
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	9	7.6	22	18.5
สุขภาพอนามัย	6	5.0	24	20.2
ส่งเข้าบริษัทส่งออก	3	2.5	20	16.8
ส่งผลผลิตเข้าโครงการหลวง	0	0.0	6	5.0
ไม่ได้ปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	99	83.2	0	0.0

จากตารางที่ 4.3 เหตุผลในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ผลการวิจัยพบว่า

เหตุผลในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 99 ไม่ได้ปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยร้อยละ 7.6 เพื่อนบ้านชักชวนหรือทำตามเพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเท่านั้น ร้อยละ 5.0 ขายได้ราคาที่สูงกว่า และสุขภาพอนามัย เท่านั้น ร้อยละ 4.2 ส่งผลผลิตทั้งหมดเข้ากลุ่มเพื่อจำหน่าย และร้อยละ 2.5 ส่งเข้าบริษัทส่งออก

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานการผลิตพืช GAP ร้อยละ 83.2 ขายได้ราคาที่สูงกว่า รองลงมาร้อยละ 37.8 ส่งผลผลิตทั้งหมดเข้ากลุ่มเพื่อจำหน่าย ร้อยละ 34.5 เพื่อนบ้านชักชวนหรือทำตามเพื่อนบ้าน ร้อยละ 20.2 สุขภาพอนามัยร้อยละ 18.5 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 16.8 ส่งเข้าบริษัทส่งออก และร้อยละ 5.0 ส่งผลผลิตเข้าโครงการหลวง

ตาราง 4.5 การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร				
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม	107	89.9	25	21.0
1) สมาชิก ธกส.	8	6.7	46	38.7
2) กลุ่มเกษตรกร (กลุ่มอาชีพ)	9	7.6	41	34.5
3) กลุ่มบริษัท	0	0.0	23	19.3
4) วิสาหกิจชุมชน	1	0.8	11	9.2
5) สหกรณ์การเกษตร	2	1.7	7	5.9
6) โครงการหลวง	0	0.0	6	5.0
7) ส่งเสริมอาชีพเกษตรกร	2	1.7	0	0.0
8) แม่บ้านเกษตรกร	0	0.0	1	0.8

จากตารางที่ 4.5 การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า

การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 89.9 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม โดยร้อยละ 7.6 กลุ่มเกษตร รองลงมา ร้อยละ 6.7 สมาชิก ชกส. ร้อยละ 1.7 กลุ่มสหกรณ์การเกษตรและส่งเสริมอาชีพเกษตรกรเท่ากัน และร้อยละ 0.8 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 21.0 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม โดยร้อยละ 38.7 สมาชิก ชกส. รองลงมา ร้อยละ 34.5 กลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 21.0 กลุ่มบริษัท ร้อยละ 9.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 5.9 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 5.0 และ ร้อยละ 0.8 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตารางที่ 4.6 ตำแหน่งทางสังคม

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	114	95.8	102	85.7
1) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	2	1.7	15	12.6
2) สภาเกษตรกร	0	0.0	9	7.6
3) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	4	3.4	1	0.8
4) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	0	0.0	1	0.8
5) กำนัน	0	0.0	0	0.0
6) ผู้ใหญ่บ้าน	0	0.0	0	0.0

จากตารางที่ 4.6 ตำแหน่งทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า

ตำแหน่งทางสังคม เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 114 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม โดยร้อยละ 3.4 เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 1.7 เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 85.7 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม โดยร้อยละ 12.6 เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 7.6

เป็นสมาชิกสภาเกษตรกร ร้อยละ 0.8 เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เท่ากัน

ตารางที่ 4.7 แหล่งข้อมูลข่าวสารการผลิตผัก

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ไม่ได้รับการรับรอง				ได้รับการรับรอง			
	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร				ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร			
	n	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย	n	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย
1. บุคคล								
1.1. เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร	(n=64)	3.20	0.760	ปานกลาง	(n=118)	4.29	0.628	มากที่สุด
1.2. เจ้าหน้าที่ภาครัฐกรมอื่นๆ	(n=62)	2.44	0.880	น้อย	(n=94)	4.32	0.590	มากที่สุด
1.3. พนักงานบริษัทเอกชน	(n=42)	1.64	0.958	น้อยที่สุด	(n=103)	4.36	0.838	มากที่สุด
1.4. พ่อค้า	(n=50)	3.74	0.565	มาก	(n=95)	3.28	0.808	ปานกลาง
1.5. เพื่อนเกษตรกร	(n=6)	3.82	0.619	มาก	(n=102)	4.18	0.938	มาก
1.6. ญาติพี่น้อง	(n=57)	3.86	0.581	มาก	(n=100)	4.09	0.975	มาก
1.7. อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน	(n=20)	2.65	1.309	ปานกลาง	(n=40)	3.72	0.816	มาก
1.8. ผู้นำชุมชน	(n=0)	0	0.0		(n=14)	2.86	1.027	ปานกลาง
2. กลุ่ม								
2.1. การประชุม	(n=60)	2.23	1.095	น้อย	(n=95)	4.42	0.708	มากที่สุด
2.2. การฝึกอบรม	(n=58)	2.45	0.976	น้อย	(n=106)	4.49	0.908	มากที่สุด
2.3. การศึกษาดูงาน	(n=56)	2.34	0.859	น้อย	(n=109)	4.34	0.955	มากที่สุด
3. มวลชน								
3.1. หนังสือ	(n=59)	3.08	0.566	ปานกลาง	(n=93)	3.49	1.565	มาก
3.2. วารสาร	(n=59)	3.07	0.521	ปานกลาง	(n=82)	3.21	1.561	ปานกลาง
3.3. วิทยุกระจายเสียง/วิทยุชุมชน/เสียงตามสาย	(n=57)	1.95	0.915	น้อย	(n=55)	3.51	0.979	มาก
3.4. โทรทัศน์/โทรทัศน์ดาวเทียม/อินเทอร์เน็ต	(n=60)	3.18	0.537	ปานกลาง	(n=107)	3.45	1.207	มาก

จากตารางที่ 4.7 ระดับของแหล่งข้อมูลข่าวสารการผลิตผัก ผลการวิจัยพบว่า

แหล่งข้อมูลจากบุคคล เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมาก ได้แก่ ญาติพี่น้อง ($\bar{X} = 3.86$) เพื่อนเกษตรกร ($\bar{X} = 3.82$) และพ่อค้า ($\bar{X} = 3.74$) ระดับปานกลาง ได้แก่ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร ($\bar{X} = 3.20$) และอกม. ($\bar{X} = 2.65$) ระดับน้อย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐกรมอื่นๆ ($\bar{X} = 2.44$) ระดับน้อยที่สุด ได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชน ($\bar{X} = 1.64$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมากที่สุด ได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชน ($\bar{X} = 4.36$) เจ้าหน้าที่ภาครัฐกรมอื่นๆ ($\bar{X} = 4.32$) และเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร ($\bar{X} = 4.29$) ระดับมาก ได้แก่ เพื่อนเกษตรกร ($\bar{X} = 4.18$) ญาติพี่น้อง ($\bar{X} = 4.09$) และอกม. ($\bar{X} = 3.72$) ระดับปานกลาง ได้แก่ พ่อค้า ($\bar{X} = 3.28$) และผู้นำชุมชน ($\bar{X} = 2.86$)

แหล่งข้อมูลจากกลุ่ม เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับน้อย ได้แก่ การฝึกอบรม ($\bar{X} = 2.45$) การศึกษาดูงาน ($\bar{X} = 2.34$) และการประชุม ($\bar{X} = 2.23$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.49$) การประชุม ($\bar{X} = 4.42$) และการศึกษาดูงาน ($\bar{X} = 4.34$)

แหล่งข้อมูลจากมวลชน เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง ได้แก่ โทรทัศน์/โทรทัศน์ดาวเทียม/อินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 3.18$) หนังสือ ($\bar{X} = 3.08$) วารสาร ($\bar{X} = 3.07$) ระดับน้อย ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง/วิทยุชุมชน/เสียงตามสาย ($\bar{X} = 1.95$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมาก ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง/วิทยุชุมชน/เสียงตามสาย ($\bar{X} = 3.51$) หนังสือ ($\bar{X} = 3.49$) และโทรทัศน์/โทรทัศน์ดาวเทียม/อินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 3.45$) ระดับปานกลาง ได้แก่ วารสาร ($\bar{X} = 3.21$)

ตารางที่ 4.8 รวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	มีจำนวน(ราย)	ร้อยละ	มีจำนวน(ราย)	ร้อยละ
รวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต				
ไม่มีการรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต	106	89.1	43	36.1
กลุ่มข้าวโพดฝักอ่อน	2	1.7	19	16.0
กลุ่มหน่อไม้ฝรั่งส่งออก	11	9.2	16	13.4
กลุ่มครอบครัว	0	0.0	15	12.6
กลุ่มผักปลอดสารต้านมะขามเดี่ยว	0	0.0	11	9.2
ผักปลอดสารพิษ	0	0.0	9	7.6
โครงการหลวง	0	0.0	6	5.0

จากตารางที่ 4.8 การรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า

รวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 89.1 ไม่มีการรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต โดยเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต ดังนี้ ร้อยละ 9.2 กลุ่มหน่อไม้ฝรั่งส่งออก และร้อยละ 1.7 กลุ่มข้าวโพดฝักอ่อน

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 36.1 ไม่มีการรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต โดยเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต ดังนี้ ร้อยละ 19.0 กลุ่มข้าวโพดฝักอ่อน รองลงมา ร้อยละ 13.4 กลุ่มหน่อไม้ฝรั่งส่งออก ร้อยละ 12.6 กลุ่มครอบครัว ร้อยละ 9.2 ฝักปลอกสารดำนมะขามเดี่ยว ร้อยละ 7.6 กลุ่มฝักปลอกสาร และร้อยละ 5.0 กลุ่มโครงการหลวง

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตผัก จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน อาชีพหลักและอาชีพรองของเกษตรกร แหล่งเงินทุน พื้นที่การผลิตผัก จำนวนครั้งการผลิตผักแต่ละชนิดในรอบปี ปริมาณผลผลิตต่อปี ต้นทุนการผลิตต่อปี รายได้จากการผลิตต่อปี และช่องทางการจำหน่าย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4.9 – 4.17 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน				
1 – 3 คน	28	23.6	46	38.66
4 – 6 คน	91	76.4	65	54.62
7 คนหรือมากกว่า	0	0	8	6.72
	ค่าต่ำสุด = 2 คน		ค่าต่ำสุด = 1 คน	
	ค่าสูงสุด = 6 คน		ค่าสูงสุด = 8 คน	
	ค่าเฉลี่ย = 4.53 คน		ค่าเฉลี่ย = 4.13 คน	
	SD. = 1.206		SD. = 1.420	

จำนวนแรงงานในครัวเรือน				
1 คน	8	6.7	5	4.2
2 คน	43	36.1	69	58.0
3 คน	56	47.1	27	22.7
4 คน	12	10.1	18	15.1
	ค่าต่ำสุด = 1 คน		ค่าต่ำสุด = 1 คน	
	ค่าสูงสุด = 4 คน		ค่าสูงสุด = 4 คน	
	ค่าเฉลี่ย = 2.61 คน		ค่าเฉลี่ย = 2.49 คน	
	SD. = 0.762		SD. = 0.801	

จากตารางที่ 4.9 จำนวนสมาชิกและแรงงานในครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่า

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 76.4 มีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 4 – 6 คน และรองลงมา ร้อยละ 23.6 มีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 1-3 โดยเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำที่สุด 2 คน สูงที่สุด 6 คน มีค่าเฉลี่ย 4.53 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.206

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 54.62 มีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 4 – 6 คน รองลงมา ร้อยละ 38.66 มีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 1-3 และร้อยละ 6.72 มีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 7 คนหรือมากกว่า โดยเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำที่สุด 1 คน สูงที่สุด 8 คน มีค่าเฉลี่ย 4.13 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.420

จำนวนแรงงานในครัวเรือนในการผลิตผัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 47.1 มีจำนวนแรงงานในครัว 3 คน รองลงมา ร้อยละ 36.1 จำนวน 2 คน ร้อยละ 10.1 จำนวน 4 คน และร้อยละ 6.7 จำนวน 1 คน โดยเกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนผลิตผักต่ำสุด 1 คน สูงสุด 4 คน เฉลี่ย 2.61 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.762

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 58.0 มีจำนวนแรงงานในครัว 2 คน รองลงมา ร้อยละ 22.7 จำนวน 3 คน ร้อยละ 15.1 จำนวน 4 คน และร้อยละ 4.2 จำนวน 1 คน โดยเกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนผลิตผักต่ำสุด 1 คน สูงสุด 4 คน เฉลี่ย 2.49 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.801

ตารางที่ 4.10 ข้อมูลแรงงานจ้างในการผลิตผัก

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จำนวนแรงงานจ้าง				
1 – 2 คน	86	72.27	98	82.35
3 – 4 คน	5	4.20	8	6.72
5 – 6 คน	27	22.69	13	10.92
7 – 8 คน	1	0.86	0	0.00
	ค่าต่ำสุด = 1 คน		ค่าต่ำสุด = 1 คน	
	ค่าสูงสุด = 8 คน		ค่าสูงสุด = 6 คน	
	ค่าเฉลี่ย = 2.14 คน		ค่าเฉลี่ย = 1.79 คน	
	SD. = 1.748		SD. = 1.401	

จากตารางที่ 4.10 ข้อมูลแรงงานจ้างในการผลิตผัก ผลการวิจัยพบว่า

จำนวนแรงงานที่จ้างในการผลิตผัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีการจ้างแรงงาน ดังนี้ ร้อยละ 72.27 มีจำนวนแรงงานที่จ้างในการผลิตผัก จำนวน 1-2 คน รองลงมา ร้อยละ 22.69 จำนวน 5-6 คน ร้อยละ 4.20 จำนวน 3-4 คน และ ร้อยละ 0.86 จำนวน 7-8 คน โดยเกษตรกรมีจำนวนแรงงานที่จ้างในการผลิตผัก ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 8 คน เฉลี่ย 2.14 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.748

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีการจ้างแรงงาน ดังนี้ ร้อยละ 82.35 มีจำนวนแรงงานที่จ้างในการผลิตผัก จำนวน 1-2 คน รองลงมา ร้อยละ 10.92 จ้างแรงงาน จำนวน 5-6 คน ร้อยละ 6.72 จำนวน 3-4 คน โดยเกษตรกรมีจำนวนแรงงานที่จ้างในการผลิตผัก ต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน เฉลี่ย 1.79 คน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.401

ตารางที่ 4.11 อาชีพหลัก อาชีพรอง ของเกษตรกร

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
การผลิตผักเป็นอาชีพหลัก				
ผลิตผักเป็นอาชีพหลักอย่างเดียว	78	65.5	111	93.3
อาชีพรอง				
ค้าขาย	7	5.9	29	24.4
พืชไร่	0	0.0	13	10.9
ข้าวโพดหวาน	9	7.6	0	0.0
วิ่งรถส่งของ	0	0.0	6	5.0
รับจ้าง	2	1.6	0	0.0
เลี้ยงหมู	1	0.8	0	0.0
การผลิตผักเป็นอาชีพรอง				
อาชีพหลัก				
พืชไร่	14	11.8	2	1.7
ไม้ผล	14	11.8	0	0.0
ค้าขาย	6	5.0	3	2.5
เจ้าหน้าที่อุทยาน	3	2.5	0	0.0
ทำนา	2	1.7	0	0.0
ธุรกิจส่วนตัว	0	0.0	2	1.7
แม่ค้า	0	0.0	1	0.8
ไม้ประดับ	1	0.8	0	0.0
รับจ้างทั่วไป	1	0.8	0	0.0

จากตารางที่ 4.11 อาชีพหลัก และ อาชีพรอง ของเกษตรกรที่ผลิตผัก ผลการวิจัยพบว่า

อาชีพหลัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 65.5 ประกอบอาชีพการผลิตผักเป็นอาชีพหลักอย่างเดียว โดยมีการประกอบอาชีพการ

ผลิตผักเป็นอาชีพหลักและอาชีพรองรวมด้วย ร้อยละ 7.5 ผลิตข้าวโพดหวาน ร้อยละ 5.9
ค้าขาย ร้อยละ 1.6 รับจ้าง และ ร้อยละ 0.8 เลี้ยงหมู

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 93.3
ประกอบอาชีพการผลิตผักเป็นอาชีพหลักอย่างเดียว โดยมีการประกอบอาชีพการผลิตผักเป็น
อาชีพหลักและมีอาชีพรองรวมด้วย ร้อยละ 24.4 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 10.9 ไร่ และ
ร้อยละ 5.0 ว่างของ

อาชีพรอง เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
ร้อยละ 34.5 ประกอบอาชีพการผลิตผักเป็นอาชีพรอง โดยอาชีพหลัก ได้แก่ ร้อยละ 11.8 ไร่
และ ไม้ผล เท่ากัน ร้อยละ 5.0 ค้าขาย ร้อยละ 2.5 เจ้าหน้าที่อุทยาน ร้อยละ 1.7 ทำนา และ ร้อย
ละ 0.8 ไม้ประดับและรับจ้างทั่วไป เท่ากัน

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 6.7
ประกอบอาชีพการผลิตผักเป็นอาชีพรอง โดยมีอาชีพหลัก ได้แก่ ร้อยละ 2.5 ค้าขาย ร้อยละ 1.7
ไร่ และ ธุรกิจส่วนตัว เท่ากัน และ ร้อยละ 0.8 แม่ค้า

ตารางที่ 4.12 แหล่งเงินทุนในการผลิตผัก

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
แหล่งเงินทุนในการผลิตผัก				
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
1. ทุนตนเอง	119	100.0	119	100.0
2. ภูมิลำเนาเพื่อการเกษตร	61	51.3	46	38.7
3. กู้ยืมเงินหมู่บ้าน	50	42.0	44	37.0
4. กู้ยืมเพื่อนบ้าน	1	0.8	6	5.0
5. กู้ยืมธนาคารเพื่อการเกษตร	1	0.8	0	0.0

จากตารางที่ 4.12 แหล่งเงินทุนในการผลิตผัก ผลการวิจัยพบว่า

แหล่งเงินทุนในการผลิตผัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทาง
การเกษตรที่ดี ร้อยละ 100.0 ใช้ทุนตนเองในการผลิตผัก ร้อยละ 51.3 กู้จาก ชกส. รองลงมา

ร้อยละ 42.0 กู้จากกองทุนหมู่บ้าน และร้อยละ 0.8 กู้จากเพื่อนบ้านและสหกรณ์การเกษตร
เท่ากัน

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 100.0
ใช้ทุนตนเองในการผลิตผัก ร้อยละ 38.7 กู้จาก ธกส. รองลงมา ร้อยละ 37.0 กู้จากกองทุน
หมู่บ้าน ร้อยละ 5.0 กู้จากเพื่อนบ้าน

ตารางที่ 4.13 ข้อมูลชนิดผัก จัดกลุ่มตามส่วนที่รับประทาน

ชนิดผัก	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กลุ่มราก				
กระชาย	2	1.7	1	0.8
กลุ่มลำต้น				
หน่อไม้ฝรั่ง	11	9.2	20	16.8
ตะไคร้	1	0.8	0	0.0
หอมแดง	1	0.8	0	0.0
กลุ่มใบ				
ผักชี	7	5.9	7	5.9
ผักบุ้งจีน	7	5.9	7	5.9
โหระพา	4	3.4	6	5.0
กวางตุ้ง	3	2.5	4	3.4
กะเพรา	3	2.5	3	2.5
คะน้า	6	5.0	3	2.5
ผักกาดขาว	2	1.7	1	0.8
ผักกาดหอม	2	1.7	1	0.8
ผักสลัด	0	0.0	1	0.8
กวางตุ้งใบ	1	0.8	0	0.0
ผักกูด	1	0.8	0	0.0

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ชนิดผัก	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ผักชีฝรั่ง	1	0.8	0	0.0
ขึ้นช่าย	4	3.4	4	3.4
ต้นหอม	5	4.2	3	2.5
กุยช่าย	1	0.8	2	1.7
กะหล่ำปลี	0	0.0	1	0.8
ยี่หระ	0	0.0	1	0.8
กลุ่มดอก				
กระเจี๊ยบแดง	1	0.8	0	0.0
กลุ่มผล				
มะเขือเปราะ	6	5.0	7	5.9
ถั่วฝักยาว	7	5.9	6	5.0
กระเจี๊ยบเขียว	7	5.9	4	3.4
พริกจินดา	2	1.7	3	2.5
พริก	3	2.5	2	1.7
มะเขือพวง	2	1.7	2	1.7
มะเขือเหลือง	0	0.0	2	1.7
มะระ	1	0.8	1	0.8
มะระขี้นก	4	3.4	1	0.8
มะนาว	1	0.8	0	0.0
แตงกวา	2	1.7	0	0.0
แตงไทยอ่อน	4	3.4	0	0.0
ถั่วพู	2	1.7	0	0.0
ถั่วลันเตา	1	0.8	0	0.0
บวบเหลี่ยม	1	0.8	0	0.0
พริกกระเหรียง	1	0.8	0	0.0
พริกชี้หนู	1	0.8	0	0.0
พริกชี้ฟ้า	1	0.8	0	0.0

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ชนิดผัก	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
พริกหอม	1	0.8	0	0.0
พริกเขียว	2	1.7	0	0.0
พริกทอง	2	1.7	0	0.0
มะกรูด	1	0.8	0	0.0
มะเขือเทศ	2	1.7	0	0.0
ข้าวโพดฝักอ่อน	2	1.7	26	21.8

ตารางที่ 4.13 ข้อมูลชนิดผัก จัดกลุ่มตามส่วนที่รับประทาน พบว่า

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 9.2 ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง รองลงมาร้อยละ 5.9 ปลูกผักชี ผักบุ้งจีน ถั่วฝักยาว และกระเจี๊ยบเขียว เท่ากัน ร้อยละ 5.0 ปลูกมะเขือเปราะ และคะน้า เท่ากัน ร้อยละ 4.2 ปลูกต้นหอม ร้อยละ 3.4 ปลูกโหระพา ขึ้นช่าย มะระจีนก และแตงไทยอ่อน เท่ากัน ร้อยละ 2.5 ปลูกกวางตุ้ง กะเพรา และพริก เท่ากัน ร้อยละ 1.7 ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน พริกจินดา มะเขือพวง กระชาย ผักกาดขาว ผักกาดหอม แตงกวา ถั่วพู พริกเขียว พริกทอง และมะเขือเทศ เท่ากัน และ ร้อยละ 0.8 ปลูกกุยช่าย มะระ หอมแดง มะนาว กระเจี๊ยบแดง กวางตุ้งใบ ตะไคร้ ถั่วลันเตา บวบเหลี่ยม ผักกูด ผักชีฝรั่ง พริกกระเหรียง พริกขี้หนู พริกขี้ฟ้า พริกหอม และมะกรูด เท่ากัน

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 21.8 ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน รองลงมาร้อยละ 16.8 ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ร้อยละ 5.9 ปลูกผักชี ผักบุ้งจีน และมะเขือเปราะ เท่ากัน ร้อยละ 5.0 ปลูกโหระพา และถั่วฝักยาว เท่ากัน ร้อยละ 3.4 ปลูกกระเจี๊ยบเขียว กวางตุ้ง และขึ้นช่าย เท่ากัน ร้อยละ 2.5 ปลูกกะเพรา คะน้า ต้นหอม และพริกจินดา เท่ากัน ร้อยละ 1.7 ปลูกกุยช่าย พริก มะเขือพวง และมะเขือเหลือง เท่ากัน และร้อยละ 0.8 ปลูกกระชาย กะหล่ำปลี ผักกาดขาว ผักกาดหอม ผักสลัด มะระ มะระจีนก และขี้หว่า เท่ากัน

ตารางที่ 4.14 ข้อมูลการผลิตผักตามส่วนที่รับประทาน

ส่วนที่รับประทาน	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ราก	2	1.7	1	0.8
ลำต้น	13	10.9	20	16.8
ใบ	47	39.4	44	37.0
ดอก	1	0.8	0	0.0
ผล	56	47.1	54	45.4

ตารางที่ 4.14 ข้อมูลการผลิตผักตามส่วนที่รับประทาน ผลการวิจัยพบว่า

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 47.1 ผลิตผักที่รับประทานส่วนผลมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 39.4 ส่วนของใบ ร้อยละ 10.9 ส่วนลำต้น ร้อยละ 1.7 ส่วนราก และร้อยละ 0.8 ส่วนดอก

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 45.4 ผลิตผักที่รับประทานส่วนผลมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 37.0 ส่วนของใบ ร้อยละ 16.8 ส่วนลำต้น และร้อยละ 0.8 ส่วนราก

ตารางที่ 4.15 ข้อมูลการผลิตผัก

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	SD.
ขนาดพื้นที่ในการผลิตผัก				
- ได้รับการรับรอง (n=119)	0.25 ไร่	40 ไร่	3.04 ไร่	5.153
- ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)	0.25 ไร่	30 ไร่	2.01 ไร่	3.910
จำนวนครั้งในการผลิตผัก (ต่อปี)				
- ได้รับการรับรอง (n=119)	1 ครั้ง	12 ครั้ง	3.29 ครั้ง	3.487
- ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)	1 ครั้ง	12 ครั้ง	3.29 ครั้ง	3.487

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	SD.
ปริมาณผลผลิตฝัก (กก./ไร่/ปี)				
- ได้รับการรับรอง (n=119)	800 กก.	37,500 กก.	6,686.13 กก.	6,252.775 กก.
- ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)	200 กก.	19,200 กก.	2,917.05 กก.	4,716.300 กก.
รายได้จากการผลิตฝัก (บาท/ไร่/ปี)				
- ได้รับการรับรอง (n=119)	16,000 บาท	720,000 บาท	201,005.88 บาท	150,741.346 บาท
- ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)	3,200 บาท	600,000 บาท	172,718.07 บาท	158,323.717 บาท

จากตารางที่ 4.15 การผลิตฝัก ผลการวิจัยพบว่า

ขนาดพื้นที่ในการผลิตฝัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 96.64 มีพื้นที่ผลิตฝักน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 1.68 มีพื้นที่ผลิตฝัก 11 – 20 ไร่ และมีพื้นที่ผลิตฝัก 21 – 30 ไร่ เท่ากัน โดยเกษตรกรมีพื้นที่ผลิตฝักต่ำสุด 0.25 ไร่ สูงสุด 30 ไร่ เฉลี่ย 2.01 ไร่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.910

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 94.96 มีขนาดพื้นที่ผลิตฝักน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 3.36 มีพื้นที่ผลิตฝัก 11 – 20 ไร่ ร้อยละ 0.84 มีพื้นที่ผลิตฝัก 21 – 30 ไร่ และมีพื้นที่ผลิตฝัก 31 ไร่หรือมากกว่า เท่ากัน โดยเกษตรกรมีพื้นที่ผลิตฝักต่ำสุด 0.25 ไร่ สูงสุด 40 ไร่ เฉลี่ย 3.04 ไร่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.153

จำนวนครั้งในการผลิตฝัก/ปี เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 71.4 มีการผลิตฝักในรอบปี จำนวน 1 – 3 ครั้ง รองลงมา ร้อยละ 16.4 มีการผลิตฝักในรอบปี จำนวน 4 - 6 ครั้ง และร้อยละ 12.6 มีการผลิตฝักในรอบปี จำนวน 7 ครั้ง/ปีหรือมากกว่า โดยเกษตรกรมีจำนวนการผลิตฝักต่ำสุด 1 ครั้ง สูงสุด 12 ครั้ง เฉลี่ย 3.29 ครั้ง และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.487

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 69.85 ผลิตฝักในรอบปี จำนวน 1 – 3 ครั้ง รองลงมา ร้อยละ 18.85 ผลิตฝักในรอบปี จำนวน 7 ครั้ง/ปีหรือมากกว่า และร้อยละ 12.30 ผลิตฝักในรอบปี จำนวน 4 - 6 ครั้ง โดยเกษตรกรมีจำนวนการผลิตฝักต่ำสุด 1 ครั้ง สูงสุด 12 ครั้ง เฉลี่ย 3.29 ครั้ง และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.487

ปริมาณผลผลิตฝัก (กิโลกรัม/ไร่/ปี) เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 92.44 มีปริมาณผลผลิตน้อยกว่าหรือเท่ากับ 8,000 กิโลกรัม/

ไร่/ปี รองลงมาร้อยละ 6.72 มีปริมาณผลผลิต 16,001 – 24,000 กิโลกรัม/ไร่/ปี และร้อยละ 0.84 มีปริมาณผลผลิต 8,001 – 16,000 กิโลกรัม/ไร่/ปี โดยมีปริมาณผลผลิตต่ำสุด 200 กิโลกรัม/ไร่/ปี สูงสุด 19,200 กิโลกรัม/ไร่/ปี เฉลี่ย 2,971.05 กิโลกรัม/ไร่/ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4,716.30

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 75.63 มีปริมาณผลผลิตน้อยกว่าหรือเท่ากับ 8,000 กิโลกรัม/ไร่/ปี รองลงมาร้อยละ 19.33 มีปริมาณผลผลิต 8,001 – 16,000 กิโลกรัม/ไร่/ปี ร้อยละ 2.52 มีปริมาณผลผลิต 16,001 – 24,000 กิโลกรัม/ไร่/ปี และมีปริมาณผลผลิต 24,001 กิโลกรัม/ไร่/ปี หรือมากกว่าเท่ากัน โดยมีปริมาณผลผลิตต่ำสุด 800 กิโลกรัม/ไร่/ปี สูงสุด 37,500 กิโลกรัม/ไร่/ปี เฉลี่ย 6,686.13 กิโลกรัม/ไร่/ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6,252.775

รายได้จากการผลิตผัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 47.06 มีรายได้จากการผลิตผักปีที่ผ่านมา น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท/ไร่/ปี รองลงมา ร้อยละ 22.69 มีรายได้ 100,001 – 202,400 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 13.45 มีรายได้ 202,401 – 304,800 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 6.72 มีรายได้ 304,801 – 407,200 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 5.88 มีรายได้ 407,201 – 509,600 บาท/ไร่/ปี และร้อยละ 4.20 มีรายได้ 509,601 – 612,000 บาท/ไร่/ปี โดยเกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 3,200 บาท/ไร่/ปี สูงสุด 600,000 บาท/ไร่/ปี รายได้เฉลี่ย 172,718.07 บาท/ไร่/ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 158,323.717

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีร้อยละ 36.5 มีรายได้จากการผลิตผักปีที่ผ่านมา น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท/ไร่/ปี รองลงมา ร้อยละ 31.93 มีรายได้ 202,401 – 304,800 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 17.65 มีรายได้ 100,001 – 202,400 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 5.88 มีรายได้ 407,201 – 509,600 บาท/ไร่/ปี ร้อยละ 3.36 มีรายได้ 509,601 – 612,000 บาท/ไร่/ปี

ร้อยละ 2.52 มีรายได้ 304,801 – 407,200 บาท/ไร่/ปี และร้อยละ 1.68 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 612,001 บาท/ไร่/ปี โดยเกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 16,000 บาท/ไร่/ปี สูงสุด 720,000 บาท/ไร่/ปี รายได้เฉลี่ย 201,005.88 บาท/ไร่/ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 150,747.346

ตารางที่ 4.16 ต้นทุนการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เฉลี่ย/ไร่/ปี

รายการ	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)	ได้รับการรับรอง (n=119)
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย
ค่าวัสดุอุปกรณ์การเกษตร		
1.ค่าเมล็ดพันธุ์ต่อไร่ (บาท)	1,208.32	2,050.84
2.ค่าปุ๋ย		
- ปุ๋ยหมัก	255.88	178.57
- ปุ๋ยอินทรีย์	206.22	406.22
- ปุ๋ยเคมี	5,192.69	3,367.28
3.ค่าปูนขาว	2.52	8.40
4.ค่าวัสดุคลุมดิน	171.93	58.24
5.ค่าสารป้องกันกำจัดแมลง	265.34	291.60
6.ค่าสารป้องกันกำจัดวัชพืช	74.96	51.43
7.ค่าโรงเรือน	0.00	99.16
8.ค่าเครื่องสูบน้ำ	1,520.17	252.10
9.ค่าเครื่องตัดหญ้า	716.81	420.17
10.ค่าเครื่องพ่นสารเคมี	1,018.49	1,613.45
11.ค่าเครื่องพ่นสารชีวภัณฑ์	226.89	12.61
12.ค่ารถไถเดินตาม	756.30	756.30
13.ค่าระบบสปริงเกอร์	2,281.93	2,124.79
14.ค่าจอบ	201.09	121.34
15.ค่าถังน้ำ	355.46	322.27
16.ค่าเสียม	2.02	0.00
17.ค่าบัวรดน้ำ	1.01	0.00
18.ค่าตะกร้าใส่ผัก	24.37	115.97
19.ค่าโต๊ะคัดบรรจุ	878.15	806.72
20.ค่าบรรจุภัณฑ์	145.88	101.18
21.ซีพีไก่กลบ	29.41	787.39

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

รายการ	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)	ได้รับการรับรอง (n=119)
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย
ค่าใช้จ่าย		
1.ค่าเช่าที่ดิน	63.03	28.57
2.ค่าไถเตรียมดิน	721.01	1,236.13
3.ค่าน้ำประปา	12.61	7.56
4.ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	75.63	0.00
5.ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	12.61	77.73
6.ค่าไฟฟ้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผัก	723.53	736.97
รวมต้นทุนเฉลี่ย/ไร่/ปี	20,536.68	19,982.57

จากตารางที่ 4.16 รายละเอียดต้นทุนการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เฉลี่ย/ไร่/ปี

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ใช้ต้นทุนรวมเฉลี่ย/ไร่/ปี 20,536.68 บาท

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกร ใช้ต้นทุนรวมเฉลี่ย/ไร่/ปี 19,982.57 บาท

ตารางที่ 4.17 ช่องทางการจำหน่ายผัก

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ช่องทางการจำหน่ายผัก				
พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ	113	95.0	32	26.9
บริษัทผู้ส่งออก	0	0.0	36	30.3
จำหน่ายผ่านทางกลุ่มสมาชิก	4	3.4	23	19.3
จำหน่ายผู้บริโภครโดยตรงในท้องถิ่น	0	0.0	15	12.6
ตลาดเกษตรกร/ตลาดสีเขียว	2	1.7	12	10.1
ห้างสรรพสินค้า/ซูเปอร์มาร์เก็ต	0	0.0	1	0.8

จากตารางที่ 4.17 ช่องทางการจำหน่ายผัก ผลการวิจัยพบว่า

ช่องทางจำหน่ายผัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 95.0 มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ รองลงมา ร้อยละ 3.4 จำหน่ายให้กับกลุ่มสมาชิก และร้อยละ 1.7 จำหน่ายที่ตลาดเกษตรกร/ตลาดสีเขียว

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ร้อยละ 30.3 ส่งขายให้กับบริษัทส่งออก รองลงมา ร้อยละ 26.9 มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิต ร้อยละ 19.3 จำหน่ายให้กับกลุ่มสมาชิก ร้อยละ 12.6 จำหน่ายผู้บริโภคโดยตรงไร้ท้องถิ่น ร้อยละ 10.1 จำหน่ายที่ตลาดเกษตรกร/ตลาดสีเขียว และ ร้อยละ 0.8 จำหน่ายห้างสรรพสินค้า/ซูเปอร์มาร์เก็ต

ตอนที่ 2 การผลิตผักตามแนวการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ผลการศึกษาการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดจำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย น้ำ พื้นที่ปลูก วัสดุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4.18 ดังนี้

ตารางที่ 4.18 การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ประเด็นการปฏิบัติ	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)
1.น้ำ				
1.1 น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตต้องมาจากแหล่งที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน	119	100.0	119	100.0
1.2 ไม่ใช้น้ำเสียจากโรงงานในกระบวนการผลิต	119	100.0	119	100.0
1.3 น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำดื่ม หรือเทียบเท่า	119	100.0	119	100.0

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ประเด็นการปฏิบัติ	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(ราย)		(ราย)	
1.4 เก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มการผลิตและช่วงเวลาที่ มีสถานะเสี่ยงต่อการปนเปื้อน	0	0.0	113	95.0
2. พื้นที่ปลูก				
2.1 พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือ สิ่งที่เป็นอันตรายในผลผลิต	119	100.0	119	100.0
2.2 หากจำเป็นต้องใช้พื้นที่ปลูกที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน มีวิธีการ การปนเปื้อน	119	100.0	119	100.0
2.3 หากใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรในการรมหรือฆ่าเชื้อในดิน วัสดุ ปลูก ต้องมีการบันทึกข้อมูล	0	0.0	119	100.0
2.4 พื้นที่ในการผลิตต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	118	99.2	119	100.0
2.5 มีการวิเคราะห์ดินอย่างน้อย 1 ครั้ง /กรณีดินเกิดความเสี่ยงจากการ ปนเปื้อนโลหะหนัก	0	0.0	113	95.0
3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร				
3.1 ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ตามคำแนะนำของกรมวิชาการ เกษตรหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียน	0	0.0	119	100.0
3.2 ห้ามใช้หรือครอบครองวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก	119	100.0	119	100.0
3.3 กรณีผลิตเพื่อส่งออกให้ใช้วัตถุอันตรายตามประเทศคู่ค้ากำหนด	0	0.0	119	100.0
3.4 ทำความสะอาดเครื่องฟ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตร และอุปกรณ์ หลังใช้ทุกครั้ง	0	0.0	119	100.0
3.5 ผู้ปฏิบัติ ต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง	0	0.0	119	100.0
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว				
4.1 ไม่ใช่สิ่งขั้วถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย	119	100.0	119	100.0
4.2 ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินที่ผ่านการขึ้นทะเบียน	0	0.0	119	100.0

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ประเด็นการปฏิบัติ	ไม่ได้รับการรับรอง		ได้รับการรับรอง	
	(n=119)		(n=119)	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
5.การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว				
5.1 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด	119	100.0	119	100.0
5.2 การเก็บเกี่ยวต้องปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะเพื่อป้องกันการปนเปื้อน	0	0.0	119	100.0
5.3 อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ วัสดุที่สัมผัสกับผลผลิต ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน	119	100.0	119	100.0
5.4 แยกภาชนะบรรจุวัตถุดิบออกจากภาชนะบรรจุในการเก็บเกี่ยวและขนย้าย	119	100.0	119	100.0
6. การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา				
6.1 จัดสถานที่และการขนย้าย พักผลผลิต เก็บรักษา ป้องกันการปนเปื้อนสิ่งแปลกปลอม	0	0.0	119	100.0
6.2 ใช้วัสดุรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งปฏิกูล เศษดินและสิ่งสกปรก หรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่นๆ จากพื้นดิน	0	0.0	119	100.0
6.3 ไม่ใช่พาหนะขนส่งวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรขนย้ายผลผลิต ถ้าแยกไม่ได้ต้องล้างทำความสะอาด	0	0.0	119	100.0
7.สุขลักษณะส่วนบุคคล				
7.1 ผู้ที่สัมผัสกับผลผลิตโดยตรง ต้องมีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคล และมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลผลิต	0	0.0	119	100.0
8.บันทึกข้อมูลและการตามสอบ				
8.1 มีการบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรและชื่อผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งที่ใช้	0	0.0	119	100.0
8.2 มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว ในขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลผลิต	0	0.0	119	100.0
8.3 บันทึกข้อมูลผู้รับซื้อ แหล่งที่นำผลผลิต ไปจำหน่าย และปริมาณที่จำหน่าย	0	0.0	119	100.0

จากตารางที่ 4.18 การปฏิบัติของเกษตรกรผู้ผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. น้ำ

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนด ประเด็นดังนี้ 1.1 น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตต้องมาจากแหล่งที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน 1.2 ไม่ใช้น้ำเสียจากโรงงานในกระบวนการผลิต และ 1.3 น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำดื่ม หรือเทียบเท่า และ พบว่าไม่มีเกษตรกรปฏิบัติตามข้อกำหนดประเด็น 1.4 เก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มการผลิตและช่วงเวลาที่มีสภาวะเสี่ยงต่อการปนเปื้อน

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนด ประเด็นดังนี้ 1.1 น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตต้องมาจากแหล่งที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน 1.2 ไม่ใช้น้ำเสียจากโรงงานในกระบวนการผลิต และ 1.3 น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำดื่มหรือเทียบเท่า และ ร้อยละ 95.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนดประเด็น เก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มการผลิตและช่วงเวลาที่มีสภาวะเสี่ยงต่อการปนเปื้อน

2. พื้นที่ปลูก

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนดประเด็นดังนี้ 2.1 พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายในผลผลิต และ 2.2 หากจำเป็นต้องใช้พื้นที่ปลูกที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน มีวิธีการการปนเปื้อนสู่ระดับที่ปลอดภัย ร้อยละ 99.2 ปฏิบัติประเด็น 2.4 พื้นที่ในการผลิตต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และพบว่ามีเกษตรกรปฏิบัติตามข้อกำหนดประเด็น 2.3 หากใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรในการรมหรือฆ่าเชื้อในดิน วัสดุปลูก ต้องมีการบันทึกข้อมูล และประเด็น 2.5 ไม่มีการวิเคราะห์ดินอย่างน้อย 1 ครั้ง /กรณีดินเกิดความเสี่ยงจากการปนเปื้อนโลหะหนัก

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนดประเด็นดังนี้ 2.1 พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายในผลผลิต 2.2 หากจำเป็นต้องใช้พื้นที่ปลูกที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน มีวิธีการการปนเปื้อนสู่ระดับที่ปลอดภัย 2.3 หากใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรในการรมหรือฆ่าเชื้อในดิน วัสดุปลูก ต้องมีการบันทึกข้อมูล และ 2.4 พื้นที่ในการผลิตต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และร้อยละ 95.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนดประเด็น มีการวิเคราะห์ดินอย่างน้อย 1 ครั้ง /กรณีดินเกิดความเสี่ยงจากการปนเปื้อนโลหะหนัก

3. การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนด ประเด็นดังนี้ 3.2 ห้ามใช้หรือครอบครองวัตถุดิบทรายทางการเกษตรที่ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก และพบว่าไม่มีเกษตรกรปฏิบัติตามข้อกำหนดประเด็น 3.1 ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียน 3.3 ผลิตเพื่อส่งออกให้ใช้วัตถุดิบทรายตามประเทศคู่ค้ากำหนด 3.4 ทำความสะอาดเครื่องฟ่นวัตถุดิบทรายทางการเกษตร และอุปกรณ์หลังใช้ทุกครั้ง และ 3.5 ผู้ปฏิบัติ ต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนดทุกประเด็นดังนี้ 3.1 ใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียน 3.2 ห้ามใช้หรือครอบครองวัตถุดิบทรายทางการเกษตรที่ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก 3.3 ผลิตเพื่อส่งออกให้ใช้วัตถุดิบทรายตามประเทศคู่ค้ากำหนด 3.4 ทำความสะอาดเครื่องฟ่นวัตถุดิบทรายทางการเกษตร และอุปกรณ์หลังใช้ทุกครั้ง และ 3.5 ผู้ปฏิบัติ ต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง

4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนด ประเด็นดังนี้ 4.1 ไม่ใช่สิ่งขั้บถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย และพบว่าไม่มีเกษตรกรปฏิบัติตามข้อกำหนดประเด็น 4.2 ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินที่ผ่านการขึ้นทะเบียน

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนด ทุกประเด็นดังนี้ 4.1 ไม่ใช่สิ่งขั้บถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย และ 4.2 ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินที่ผ่านการขึ้นทะเบียน

5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนด ประเด็นดังนี้ 5.1 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด 5.3 อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ วัสดุที่สัมผัสกับผลผลิต ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน และ 5.4 แยกภาชนะบรรจุวัตถุดิบออกจากภาชนะบรรจุในการเก็บเกี่ยวและขนย้าย และพบว่าไม่มีเกษตรกรปฏิบัติตามข้อกำหนดประเด็น 5.2 การเก็บเกี่ยวต้องปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะเพื่อป้องกันการปนเปื้อน

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนดทุกประเด็นดังนี้ 5.1 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม มี

คุณภาพตามความต้องการของตลาด 5.2 การเก็บเกี่ยวต้องปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะเพื่อป้องกันการปนเปื้อน 5.3 อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ วัสดุที่สัมผัสกับผลผลิต ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน และ 5.4 แยกภาชนะบรรจุวัตถุดิบออกจากภาชนะบรรจุในการเก็บเกี่ยวและขนย้าย

6. การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าไม่มีเกษตรกรปฏิบัติตามข้อกำหนด ทุกประเด็นดังนี้ 6.1 จัดสถานที่และการขนย้าย พักผลผลิต เก็บรักษา ป้องกันการปนเปื้อนสิ่งแปลกปลอม 6.2 ใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งปนเปื้อน เศษดินและสิ่งสกปรก หรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่นๆ จากพื้นดิน และ 6.3 ไม่ใช่พาหนะขนส่งวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรขนย้ายผลผลิต ถ้าแยกไม่ได้ต้องล้างทำความสะอาด

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนดทุกประเด็นดังนี้ 6.1 จัดสถานที่และการขนย้าย พักผลผลิต เก็บรักษา ป้องกันการปนเปื้อนสิ่งแปลกปลอม 6.2 ใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งปนเปื้อน เศษดินและสิ่งสกปรก หรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่นๆ จากพื้นดิน และ 6.3 ไม่ใช่พาหนะขนส่งวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรขนย้ายผลผลิต ถ้าแยกไม่ได้ต้องล้างทำความสะอาด

7. สุขลักษณะส่วนบุคคล

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าไม่มีเกษตรกรปฏิบัติตามข้อกำหนด ประเด็นดังนี้ 7.1 ผู้ที่สัมผัสกับผลผลิตโดยตรง ต้องมีการดูแลสุขภาพลักษณะส่วนบุคคลและมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลผลิต

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนด ประเด็นดังนี้ 7.1 ผู้ที่สัมผัสกับผลผลิตโดยตรง ต้องมีการดูแลสุขภาพลักษณะส่วนบุคคลและมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลผลิต

8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าไม่มีเกษตรกรปฏิบัติตามข้อกำหนด ทุกประเด็นดังนี้ 8.1 มีการบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรและชื่อผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งที่ใช้ 8.2 มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวในขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลผลิต และ 8.3 บันทึกข้อมูลผู้รับซื้อ แหล่งที่นำผลผลิตไปจำหน่าย และปริมาณที่จำหน่าย

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามข้อกำหนดทุกประเด็นดังนี้ 8.1 มีการบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรและชื่อผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งที่ใช้ 8.2 มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวในขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลผลิต และ 8.3 บันทึกข้อมูลผู้รับซื้อ แหล่งที่นำผลผลิตไปจำหน่าย และปริมาณที่จำหน่าย

โดยสรุปเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองไม่ผลิตผักตามแนวการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ประเด็นดังนี้ 1.น้ำ พบว่าเกษตรกรไม่มีการเก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มการผลิตและช่วงเวลาที่มีสภาวะเสี่ยงต่อการปนเปื้อน 2.พื้นที่ปลูก พบว่าเกษตรกร 2.3 ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลการใช้สารเคมีในดินและ 2.5 ไม่มีการวิเคราะห์ดินอย่างน้อย 1 ครั้ง / กรณีดินเกิดความเสียหายจากการปนเปื้อน โลหะหนัก 3.การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร พบว่าเกษตรกรไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียน 3.3 กรณีผลิตเพื่อส่งออกให้ใช้วัตถุอันตรายตามประเทศคู่ค้ากำหนด 3.4 ทำความสะอาดเครื่องพ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตร และอุปกรณ์หลังใช้ทุกครั้ง และ 3.5 ผู้ปฏิบัติ ต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง 4.การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว พบว่าเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด 4.2 ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินที่ผ่านการขึ้นทะเบียน 5.การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่าเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด 5.2 การเก็บเกี่ยวต้องปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะเพื่อป้องกันการปนเปื้อน 6.การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา พบว่าเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด ประเด็น 6.1 จัดสถานที่และการขนย้าย พักผลผลิต เก็บรักษา ป้องกันการปนเปื้อนสิ่งแปลกปลอม 6.2 ใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งปฏิกูล เศษดินและสิ่งสกปรก หรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่นๆ จากพื้นดิน และ 6.3 ไม่ใช้พาหนะขนส่งวัตถุอันตรายทางการเกษตรขนย้ายผลผลิต ถ้าแยกไม่ได้ต้องล้างทำความสะอาด 7.สุขลักษณะส่วนบุคคล พบว่าเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดประเด็น 7.1 ผู้ที่สัมผัสกับผลผลิตโดยตรง ต้องมีการดูแลสุขลักษณะส่วนบุคคลและมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตผล และ 8.บันทึกข้อมูลและการตามสอบ พบว่าเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด 8.1 มีการบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรและชื่อผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งที่ใช้ 8.2 มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวในขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลผลิต และ 8.3 บันทึกข้อมูลผู้รับซื้อ แหล่งที่นำผลผลิตไปจำหน่าย และปริมาณที่จำหน่าย

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 238 ราย ในประเด็นต่างๆ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4.19 ดังนี้

ตารางที่ 4.19 ระดับของปัญหาในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหาเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง				ระดับปัญหาเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง			
	n	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย	n	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย
1.ด้านความรู้ในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี								
1.1 แหล่งน้ำ	(n=21)	1.71	1.189	น้อยที่สุด	(n=54)	1.50	1.270	น้อยที่สุด
1.2 พื้นที่ปลูก	(n=47)	2.06	1.009	น้อย	(n=62)	2.03	0.404	น้อย
1.3 การตรวจวิเคราะห์น้ำและดินก่อนการผลิต	(n=113)	4.90	0.462	มากที่สุด	(n=12)	4.17	0.781	มาก
1.4 การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช	(n=108)	4.02	1.102	มาก	(n=19)	2.53	1.020	น้อย
1.5 การผลิตปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ/สารไล่แมลง	(n=48)	3.33	1.906	ปานกลาง	(n=10)	1.90	0.316	น้อย
1.6 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	(n=78)	4.71	0.605	มากที่สุด	(n=24)	4.29	1.429	มากที่สุด
1.7 สุขลักษณะส่วนบุคคล	(n=84)	4.52	0.649	มากที่สุด	(n=0)	0.00	0.0	
1.8 การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ	(n=90)	5.00	0.000	มากที่สุด	(n=0)	0.00	0.0	

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหาเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง				ระดับปัญหาเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง			
	n	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย	n	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย
2.ด้านการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี								
2.1 ขาดเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา	(n=79)	4.72	0.697	มากที่สุด	(n=7)	2.00	0.000	น้อย
2.2 การส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง	(n=94)	4.77	0.646	มากที่สุด	(n=7)	2.29	0.951	น้อย
2.3 ขาดแปลงต้นแบบในการศึกษาดูงาน	(n=97)	4.56	0.645	มากที่สุด	(n=8)	2.25	0.886	น้อย
2.4 ขาดสื่อในการส่งเสริมความรู้เรื่องการผลิตผักปลอดภัย	(n=97)	4.64	0.581	มากที่สุด	(n=8)	2.00	1.069	น้อย
2.5 ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	(n=97)	4.53	0.818	มากที่สุด	(n=7)	2.71	1.604	ปานกลาง
3.ด้านปัจจัยการผลิต								
3.1 แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร	(n=46)	4.93	0.250	มากที่สุด	(n=60)	1.43	1.226	น้อยที่สุด
3.2 ขาดเมล็ดพันธุ์ดี	(n=75)	3.56	0.904	มาก	(n=81)	1.73	1.061	น้อยที่สุด
3.3 ปุ๋ยเคมี/สารเคมี (ราคาแพง)	(n=93)	3.83	0.816	มาก	(n=103)	3.56	0.498	มาก
3.4 ปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภาพ (ราคาแพง)	(n=51)	4.35	0.627	มากที่สุด	(n=56)	1.16	0.532	น้อยที่สุด
3.5 ขาดแคลนเงินทุน	(n=46)	4.43	0.655	มากที่สุด	(n=103)	2.23	0.489	น้อย
4.ด้านการตลาด								
4.1 ราคาผลผลิตตกต่ำ	(n=80)	4.16	0.892	มาก	(n=95)	2.72	1.048	ปานกลาง
4.2 ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต	(n=88)	4.72	0.566	มากที่สุด	(n=62)	1.21	0.604	น้อย
4.3 คุณภาพของผลผลิต	(n=58)	4.29	0.937	มากที่สุด	(n=69)	1.14	0.355	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 4.19 ระดับปัญหาของเกษตรกรในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ผลงานวิจัยพบว่าประเด็นปัญหาในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี คือ 1.ด้านความรู้ในการ

ผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ระดับมากที่สุด การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=5.0$) การตรวจวิเคราะห์น้ำและดินก่อนการผลิต ($\bar{X}=4.90$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติ หลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.71$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.52$) 2.ด้านการส่งเสริมการผลิตผัก ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีระดับมากที่สุด การส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง ($\bar{X}=4.77$) ขาด เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา ($\bar{X}=4.72$) ขาดสื่อในการส่งเสริมความรู้เรื่องการผลิตผัก ปลอดภัย 4.64 ขาดแปลงต้นแบบในการศึกษาดูงาน ($\bar{X}=4.56$) ขาดการประชาสัมพันธ์อย่าง ทัวถึง ($\bar{X}=4.53$) 3.ด้านปัจจัยการผลิต ระดับมากที่สุด แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ($\bar{X}=4.93$) ขาดแคลนเงินทุน ($\bar{X}=4.43$) ปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภาพ (ราคาแพง) ($\bar{X}=4.35$) 4.ด้านการตลาด ระดับมากที่สุด ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต ($\bar{X}=4.72$) คุณภาพของผลผลิต ($\bar{X}=4.29$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ผลงานวิจัย พบว่าประเด็นปัญหาในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี คือ 1.ด้านความรู้ในการ ผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ระดับมากที่สุด การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการ เก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.29$) ระดับมาก การตรวจวิเคราะห์น้ำและดินก่อนการผลิต ($\bar{X}=4.17$) 2.ด้านการ ส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ระดับปานกลาง ขาดการประชาสัมพันธ์ อย่างทัวถึง ($\bar{X}=2.71$) 3.ด้านปัจจัยการผลิต ระดับมาก ปุ๋ยเคมี/สารเคมี (ราคาแพง) ($\bar{X}=3.56$) และ 4.ด้านการตลาด ราคาผลผลิตตกต่ำ ($\bar{X}=2.72$)

ข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของ เกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี เกษตรกรได้เสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตผัก สรุปได้ดังนี้

1. ควรมีการจัดทำแหล่งน้ำสะอาดในพื้นที่หรือมีการขุดสระกักเก็บน้ำใช้ สำหรับแหล่งผลิตผักโดยเฉพาะ
2. ควรมีหน่วยงานสนับสนุนการตรวจวิเคราะห์น้ำและดินก่อนเข้าสู่ กระบวนการผลิต เพื่อลดรายจ่ายให้กับเกษตรกร
3. ควรมีการจัดฝึกอบรมให้เกษตรกรทัวถึง เกษตรกรต้องการได้รับคำแนะนำ หรือความรู้จากนักวิชาการเพิ่มเติม เพราะมีการใช้สารเคมีในการผลิตผักสูง มีโรคและแมลง ระบาดหนัก
4. ควรมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมประจำไม่ควรถ่ายเจ้าหน้าที่ส่งเสริมบ่อยหรือ หายไปและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรส่งเสริมต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
5. ควรจัดทำแปลงต้นแบบในพื้นที่ และจัดให้ไปดูงานแปลงเกษตรกรต่างถิ่น
6. ควรมีราคากลางเมล็ดพันธุ์ ไม่ขาดตลาด และไม่แพงเกินไปในช่วงที่ความ ต้องการสูงและควรมีการควบคุมเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพ

7. ต้องการให้มีการจัดทำประกันราคาผักเหมือนพืชชนิดอื่นและจัดให้มีตลาดสินค้าผักปลอดภัยในชุมชนเพื่อเป็นการขายสินค้าไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางและเพิ่มช่องทางการขายผัก

8. ควรมีตลาดกลางผักปลอดภัยในชุมชนเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและไม่พึ่งพ่อค้าคนกลางเพียงอย่างเดียว

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านประเด็นเนื้อหา ช่องทาง วิธีการ จำนวน 238 ราย ในประเด็นต่างๆ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4.20-4.25 ดังนี้

ตารางที่ 4.20 ระดับความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

ประเด็นความรู้ที่ได้รับ	ระดับความรู้ที่ได้รับ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)			ระดับความรู้ที่ได้รับ เกษตรกรที่ได้รับการรับรอง (n=119)			ค่าสถิติ t	Sig*
	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย		
	1.แหล่งน้ำ	2.18	1.207	น้อย	4.59	0.643		
2. พื้นที่ปลูก	2.25	1.250	น้อย	4.72	0.610	มากที่สุด	19.377	.000*
3. วัสดุอันตรายทางการเกษตร	2.10	1.330	น้อย	4.70	0.618	มากที่สุด	19.311	.000*
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว	2.37	1.314	น้อย	4.71	0.640	มากที่สุด	17.501	.000*
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	2.25	1.250	น้อย	4.71	0.640	มากที่สุด	19.293	.000*
6. การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา	2.21	1.275	น้อย	4.68	0.650	มากที่สุด	19.152	.000*
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล	2.31	1.261	น้อย	4.73	0.634	มากที่สุด	18.712	.000*
8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ	2.25	1.250	น้อย	4.68	0.623	มากที่สุด	18.963	.000*
9. การตลาดและแหล่งจำหน่าย	2.17	1.297	น้อย	4.68	0.623	มากที่สุด	19.608	.000*

* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.20 ระดับความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ปรากฏผลดังนี้

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้รับความรู้ อยู่ในระดับน้อยทุกประเด็น ดังนี้ การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=2.37$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=2.35$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=2.31$) พื้นที่ปลูก และบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=2.25$) เท่ากัน การพักผลผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=2.21$) แหล่งน้ำ ($\bar{X}=2.18$) การตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=2.17$) และวัตถุดิบทางการเกษตร ($\bar{X}=2.10$) ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้รับความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ดังนี้ สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.73$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.72$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว และการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.71$) เท่ากัน วัตถุดิบทางการเกษตร ($\bar{X}=4.70$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา,บันทึกข้อมูลและการตามสอบ,การตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.68$) เท่ากัน และแหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.59$) ตามลำดับ

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ของเกษตรกรที่ได้รับจากการส่งเสริมของกลุ่มที่ไม่ได้รับการรับรองและเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง ในตารางที่ 4.20 พบว่า เกษตรกรมีความรู้ที่ได้รับ โดยเฉลี่ยแตกต่างกันทุกประเด็นอย่างนัยยะสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ตารางที่ 4.21 ระดับความต้องการความรู้การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม	ระดับความต้องการความรู้เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)			ระดับความต้องการความรู้เกษตรกรที่ได้รับการรับรอง (n=119)		
	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย
	1.แหล่งน้ำ	4.82	0.498	มากที่สุด	4.92	0.308
2. พื้นที่ปลูก	4.72	0.843	มากที่สุด	4.92	0.266	มากที่สุด
3. วัตถุดิบทรายทางการเกษตร	4.23	1.586	มากที่สุด	4.87	0.450	มากที่สุด
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว	4.78	0.825	มากที่สุด	4.79	0.662	มากที่สุด
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	4.78	0.825	มากที่สุด	4.98	0.129	มากที่สุด
6. การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา	4.76	0.831	มากที่สุด	4.92	0.334	มากที่สุด
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล	4.78	0.825	มากที่สุด	4.98	0.129	มากที่สุด
8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ	4.83	0.806	มากที่สุด	4.97	0.181	มากที่สุด
9. การตลาดและแหล่งจำหน่าย	4.73	1.006	มากที่สุด	4.98	0.129	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.21 ระดับความต้องการความรู้การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีระดับความต้องการความรู้ ระดับมากที่สุด ประเด็น แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.82$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.72$) วัตถุดิบทรายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.23$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.78$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.78$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.76$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.78$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.83$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.73$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีระดับความต้องการความรู้ ระดับมากที่สุด ประเด็น แหล่งน้ำ ($\bar{X}$ =4.92) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}$ =4.92) วัตถุประสงค์ทางการเกษตร ($\bar{X}$ =4.87) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}$ =4.79) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}$ =4.98) การพักผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}$ =4.92) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}$ =4.98) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}$ =4.97) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}$ =4.98)

ตารางที่ 4.22 ระดับความต้องการช่องทางสื่อบุคคลในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม	เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)						เกษตรกรที่ได้รับการรับรอง (n=119)					
	ราชการ		เอกชน				ราชการ		เอกชน			
	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย
1.แหล่งน้ำ	5.00	0.000	มากที่สุด	4.13	1.455	มาก	4.88	0.555	มากที่สุด	4.82	0.833	มากที่สุด
2. พื้นที่ปลูก	5.00	0.000	มากที่สุด	4.13	1.455	มาก	4.90	0.543	มากที่สุด	4.82	0.833	มากที่สุด
3.วัตถุประสงค์ทางการเกษตร	4.39	1.439	มากที่สุด	4.00	1.573	มาก	4.91	0.487	มากที่สุด	4.82	0.802	มากที่สุด
4.การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว	5.00	0.000	มากที่สุด	4.13	1.455	มาก	4.90	0.543	มากที่สุด	4.82	0.833	มากที่สุด
5.การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	5.00	0.000	มากที่สุด	4.37	1.234	มากที่สุด	4.83	0.587	มากที่สุด	4.75	0.856	มากที่สุด
6.การพักผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา	5.00	0.000	มากที่สุด	4.30	1.305	มากที่สุด	4.88	0.555	มากที่สุด	4.81	0.836	มากที่สุด
7.สุขลักษณะส่วนบุคคล	5.00	0.000	มากที่สุด	4.13	1.455	มาก	4.78	0.570	มากที่สุด	4.70	0.839	มากที่สุด
8.บันทึกข้อมูลและการตามสอบ	5.00	0.000	มากที่สุด	4.57	0.962	มากที่สุด	4.90	0.543	มากที่สุด	4.82	0.833	มากที่สุด
9.การตลาดและแหล่งจำหน่าย	5.00	0.000	มากที่สุด	4.24	1.370	มากที่สุด	4.90	0.543	มากที่สุด	4.82	0.833	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.22 ระดับความต้องการช่องทางสื่อบุคคลในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

สื่อบุคคลราชการ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการ ระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลิตผล การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล บันทึกข้อมูลและการตามสอบ การตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=5.0$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการ ระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.88$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.90$) วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.91$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.90$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.83$) การพักผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.88$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.78$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.90$) การตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.90$)

สื่อบุคคลเอกชน เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการ ระดับมากที่สุด ประเด็น การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.37$) การพักผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.30$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.57$) การตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.24$) และระดับมาก ประเด็น แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.13$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.13$) วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.0$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.13$) และสุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.13$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการ ระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.82$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.82$) วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.82$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.82$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.75$) การพักผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.81$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.70$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.82$) การตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.82$)

ตารางที่ 4.23 ระดับความต้องการช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติ
ทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม	เกษตรกรไม่ได้รับการรับรอง (n=119)			เกษตรกรที่ได้รับการรับรอง (n=119)		
	ความต้องการช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ ($\bar{X}$ / SD. / ความหมาย)			ความต้องการช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ ($\bar{X}$ / SD. / ความหมาย)		
	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์
1.แหล่งน้ำ	2.72 (1.583)	2.99 (1.521)	3.17 (1.569)	4.25 (1.122)	4.41 (1.029)	4.25 (1.151)
	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
2. พื้นที่ปลูก	2.72 (1.583)	2.99 (1.521)	3.17 (1.569)	4.25 (1.122)	4.41 (1.029)	4.25 (1.151)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
3. วัตถุดิบทรายทางการเกษตร	2.66 (1.618)	2.92 (1.569)	3.10 (1.623)	4.31 (1.095)	4.45 (1.006)	4.29 (1.138)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
4. การจัดการคุณภาพใน กระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว	2.72 (1.583)	2.99 (1.521)	3.17 (1.569)	4.04 (1.251)	4.18 (1.212)	4.13 (1.142)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลัง การเก็บเกี่ยว	2.72 (1.583)	2.99 (1.521)	3.17 (1.569)	4.18 (1.104)	4.34 (1.020)	4.18 (1.135)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	มาก
6. การพักผลผลิต การขนย้ายใน แปลงปลูกและเก็บรักษา	2.72 (1.583)	2.99 (1.521)	3.17 (1.569)	4.31 (1.056)	4.46 (0.955)	4.30 (1.094)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล	2.96 (1.607)	3.23 (1.504)	3.40 (1.526)	4.26 (1.004)	4.39 (0.922)	4.24 (1.041)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ	2.72 (1.583)	2.99 (1.521)	3.17 (1.569)	4.05 (1.358)	4.45 (0.778)	4.29 (0.940)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด
9. การตลาดและแหล่งจำหน่าย	2.70 (1.619)	2.99 (1.521)	3.17 (1.569)	4.26 (1.093)	4.41 (1.003)	4.27 (1.118)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.23 ระดับความต้องการช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ในการส่งเสริมการผลิต
ผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

สื่อแผ่นพับ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับปานกลาง ประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=2.72$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=2.72$) วัสดุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=2.66$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=2.72$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=2.72$) การพักผลผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=2.72$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=2.96$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=2.72$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=2.70$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ประเด็น แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.25$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.25$) วัสดุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.31$) การพักผลผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.31$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.26$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.26$) มีความต้องการระดับมาก ประเด็น การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.04$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.18$) และบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.05$)

สื่อคู่มือ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับปานกลาง ประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=2.99$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=2.99$) วัสดุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=2.92$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=2.99$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=2.99$) การพักผลผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=2.99$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=3.23$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=2.99$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=2.99$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการช่องทาง ระดับมากที่สุด ประเด็น แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.41$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.41$) วัสดุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.45$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.34$) การพักผลผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.46$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.39$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.45$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.41$) มีความต้องการระดับมาก ประเด็น การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.18$)

สื่อโปสเตอร์ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมาก ประเด็น แหล่งน้ำ ($\bar{X}=3.17$) ระดับปานกลาง ประเด็น พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=3.17$) วัสดุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=3.17$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=3.17$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=3.17$) การพักผลผลิตผลการ

ขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=3.17$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=3.40$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=3.17$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=3.17$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ประเด็น แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.25$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.25$) วัตถุดิบทรายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.29$) การพักผลผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.30$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.24$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.29$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.27$) และระดับมาก การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.13$) และการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.18$)

ตารางที่ 4.24 ระดับความต้องการช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม	เกษตรกรไม่ได้รับการรับรอง (n=119)				เกษตรกรได้รับการรับรอง (n=119)			
	ความต้องการช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}$ / SD. / ความหมาย)				ความต้องการช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}$ / SD. / ความหมาย)			
	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต
1.แหล่งน้ำ	3.33 (1.552)	4.16 (1.200)	3.18 (1.745)	4.58 (1.070)	3.95 (1.395)	3.75 (1.596)	3.76 (1.522)	4.87 (0.623)
2. พื้นที่ปลูก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด
3. วัตถุดิบทรายทางการเกษตร	3.26 (1.608)	4.23 (1.189)	3.24 (1.775)	4.58 (1.070)	3.95 (1.395)	3.75 (1.596)	3.76 (1.522)	4.87 (0.623)
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	2.97 (1.780)	3.93 (1.604)	2.95 (1.930)	4.04 (1.602)	4.01 (1.387)	3.83 (1.553)	3.81 (1.514)	4.87 (0.623)
6. การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล	3.20 (1.634)	4.17 (1.271)	3.18 (1.799)	4.58 (1.070)	3.86 (1.355)	3.61 (1.569)	3.80 (1.436)	4.77 (0.657)
	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด
	3.20 (1.634)	4.29 (1.151)	3.24 (1.775)	4.58 (1.070)	3.88 (1.367)	3.68 (1.562)	3.70 (1.488)	4.80 (0.658)
	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด
	3.30 (1.613)	4.27 (1.162)	3.29 (1.781)	4.58 (1.070)	4.01 (1.312)	3.82 (1.518)	3.82 (1.453)	4.84 (0.638)
	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด
	3.32 (1.615)	4.29 (1.151)	3.30 (1.783)	4.58 (1.070)	3.97 (1.292)	3.82 (1.461)	3.82 (1.400)	4.74 (0.670)
	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด

ตารางที่ 4.24 ระดับความต้องการช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี (ต่อ)

ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม	เกษตรกรไม่ได้รับการรับรอง (n=119)				เกษตรกรได้รับการรับรอง (n=119)			
	ความต้องการช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}$ / SD. / ความหมาย)				ความต้องการช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}$ / SD. / ความหมาย)			
	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต
8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ	3.15 (1.655)	4.12 (1.335)	3.13 (1.818)	4.58 (1.070)	3.62 (1.621)	3.63 (1.517)	3.68 (1.390)	4.82 (0.688)
	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด
9. การตลาดและแหล่งจำหน่าย	3.27 (1.701)	4.42 (1.124)	3.21 (1.831)	4.50 (1.141)	4.02 (1.302)	3.78 (1.547)	3.83 (1.446)	4.87 (0.623)
	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.24 ระดับความต้องการช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

สื่อวิทยุ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับปานกลาง ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}$ =3.33) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}$ =3.26) วัสดุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}$ =2.97) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}$ =3.20) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}$ =3.20) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}$ =3.30) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}$ =3.32) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}$ =3.15) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}$ =3.27)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมาก ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}$ =3.93) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}$ =3.95) วัสดุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}$ =4.01) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}$ =3.86) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}$ =3.88) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}$ =4.01) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}$ =3.97) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}$ =3.62) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}$ =4.02)

สื่อโทรทัศน์ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ประเด็น ดังนี้ พื้นที่ปลูก ($\bar{X}$ =4.23) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}$ =4.29) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}$ =4.27) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}$ =4.29) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}$ =4.42) และระดับมาก

ประเด็น แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.16$) วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร ($\bar{X}=3.93$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.17$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.12$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมาก ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=3.75$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=3.75$) วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร ($\bar{X}=3.83$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=3.61$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=3.68$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=3.82$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=3.82$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=3.63$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=3.78$)

สีเขียว เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับปานกลาง ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=3.18$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=3.24$) วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร ($\bar{X}=2.95$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=3.18$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=3.24$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=3.29$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=3.30$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=3.13$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=3.21$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมาก ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=3.76$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=3.76$) วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร ($\bar{X}=3.81$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=3.80$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=3.70$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=3.82$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=3.82$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=3.68$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=3.83$)

สีส้ม เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.58$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.58$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.58$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.58$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.58$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.58$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.58$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.50$) และระดับมาก ประเด็น วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.04$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.87$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.87$) วัตถุประสงค์รายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.87$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.77$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.80$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและ

เก็บรักษา ($\bar{X}=4.84$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.74$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.82$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.87$)

ตารางที่ 4.25 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

ประเด็นที่ต้องการส่งเสริม	เกษตรกรไม่ได้รับการรับรอง (n=119)				เกษตรกรได้รับการรับรอง (n=119)			
	ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ($\bar{X}$ / SD. / ความหมาย)				ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ($\bar{X}$ / SD. / ความหมาย)			
	บรรยาย	สาธิต	การฝึกปฏิบัติ	ศึกษาดูงาน	บรรยาย	สาธิต	การฝึกปฏิบัติ	ศึกษาดูงาน
1.แหล่งน้ำ	4.74 (0.657) มากที่สุด	4.90 (0.302) มากที่สุด	4.89 (0.313) มากที่สุด	4.45 (1.240) มากที่สุด	4.76 (0.624) มากที่สุด	4.93 (0.251) มากที่สุด	4.91 (0.291) มากที่สุด	4.93 (0.312) มากที่สุด
2. พื้นที่ปลูก	4.67 (0.726) มากที่สุด	4.87 (0.343) มากที่สุด	4.89 (0.313) มากที่สุด	4.42 (1.238) มากที่สุด	4.86 (0.492) มากที่สุด	4.96 (0.201) มากที่สุด	4.96 (0.201) มากที่สุด	4.94 (0.300) มากที่สุด
3. วัสดุอันตรายทางการเกษตร	4.10 (1.481) มาก	4.26 (1.423) มากที่สุด	4.30 (1.429) มากที่สุด	3.85 (1.706) มากที่สุด	4.80 (0.546) มากที่สุด	4.93 (0.251) มากที่สุด	4.95 (0.220) มากที่สุด	4.92 (0.334) มากที่สุด
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว	4.67 (0.726) มากที่สุด	4.87 (0.343) มากที่สุด	4.89 (0.313) มากที่สุด	4.42 (1.238) มากที่สุด	4.88 (0.435) มากที่สุด	4.97 (0.181) มากที่สุด	4.97 (0.181) มากที่สุด	4.94 (0.300) มากที่สุด
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	4.67 (0.726) มากที่สุด	4.87 (0.343) มากที่สุด	4.89 (0.313) มากที่สุด	4.42 (1.238) มากที่สุด	4.83 (0.526) มากที่สุด	4.93 (0.251) มากที่สุด	4.93 (0.251) มากที่สุด	4.92 (0.334) มากที่สุด
6. การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา	4.67 (0.726) มากที่สุด	4.87 (0.343) มากที่สุด	4.89 (0.313) มากที่สุด	4.42 (1.238) มากที่สุด	4.83 (0.526) มากที่สุด	4.92 (0.266) มากที่สุด	4.93 (0.251) มากที่สุด	4.92 (0.334) มากที่สุด
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล	4.67 (0.726) มากที่สุด	4.87 (0.343) มากที่สุด	4.89 (0.313) มากที่สุด	4.42 (1.238) มากที่สุด	4.98 (0.129) มากที่สุด	4.95 (0.220) มากที่สุด	4.95 (0.220) มากที่สุด	4.88 (0.372) มากที่สุด
8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ	4.67 (0.726) มากที่สุด	4.87 (0.343) มากที่สุด	4.89 (0.313) มากที่สุด	4.42 (1.238) มากที่สุด	4.66 (1.202) มากที่สุด	4.97 (0.181) มากที่สุด	4.97 (0.181) มากที่สุด	4.94 (0.300) มากที่สุด
9. การตลาดและแหล่งจำหน่าย	4.55 (1.031) มากที่สุด	4.87 (0.343) มากที่สุด	4.89 (0.313) มากที่สุด	4.42 (1.238) มากที่สุด	4.84 (0.520) มากที่สุด	4.93 (0.283) มากที่สุด	4.93 (0.283) มากที่สุด	4.93 (0.312) มากที่สุด

จากตารางที่ 4.25 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ปรากฏผลดังนี้

การบรรยาย เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.74$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.67$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.67$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.67$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.67$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.67$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.67$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.55$) และระดับมาก ประเด็น วัตถุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.10$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.76$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.86$) วัตถุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.80$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.88$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.83$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.83$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.93$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.66$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.84$)

การสาริต เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.90$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.87$) วัตถุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.26$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.87$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.87$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.87$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.87$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.87$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.87$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.93$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.96$) วัตถุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.93$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.97$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.93$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.92$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.95$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.97$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.93$)

การฝึกปฏิบัติ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.89$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.89$) วัตถุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=4.30$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.89$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.89$) การพักผลผลิตการขนย้ายใน

แปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.89$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.89$) บันทึกข้อมูลและการตาม
สอบ ($\bar{X}=4.89$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.89$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการ
ระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.91$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.96$) วัตถุอันตรายทาง
การเกษตร ($\bar{X}=4.95$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.97$) การเก็บ
เกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.93$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและ
เก็บรักษา ($\bar{X}=4.93$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.95$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.97$)
และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.93$)

การศึกษาดูงาน เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตร
ที่ดี มีความต้องการระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.45$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.42$)
วัตถุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}=3.85$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว
($\bar{X}=4.42$) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.42$) การพักผลผลิตการขนย้ายใน
แปลงปลูกและเก็บรักษา ($\bar{X}=4.42$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.42$) บันทึกข้อมูลและการตาม
สอบ ($\bar{X}=4.42$) และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.42$)

เกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความต้องการ
ระดับมากที่สุด ทุกประเด็น ดังนี้ แหล่งน้ำ ($\bar{X}=4.93$) พื้นที่ปลูก ($\bar{X}=4.94$) วัตถุอันตรายทาง
การเกษตร ($\bar{X}=4.92$) การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.94$) การเก็บ
เกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}=4.92$) การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและ
เก็บรักษา ($\bar{X}=4.92$) สุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.88$) บันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}=4.94$)
และการตลาดและแหล่งจำหน่าย ($\bar{X}=4.93$)

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

ผลการศึกษาศัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 238 ราย ในการผลิตผักตามการปฏิบัติ
ทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ตามกรอบแนวคิดการวิจัย สภาพพื้นฐาน
ส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ การผลิตผักตามการปฏิบัติทาง
การเกษตรที่ดีของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะ ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผัก เป็น
แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัด
กาญจนบุรี ดังนี้

ภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

เกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการรับรองการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี นักส่งเสริมการเกษตร ลงพื้นที่เยี่ยมเยียน ส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยการถ่ายทอดความรู้ จากการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และพาเกษตรกรไปดูงาน แปลงต้นแบบที่ได้รับการรับรองแล้ว ตามประเด็นดังนี้ 1.ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 2.ปัจจัยการผลิต 3.การลดต้นทุนการผลิต 4.การใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ที่เป็นความรู้พื้นฐานการผลิตผักปลอดภัย สามารถใช้สปี โปสเตอร์ คู่มือ หรือแผ่นพับ ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร และยุคสมัยปัจจุบันที่เทคโนโลยีก้าวหน้าเกษตรกรยุคใหม่สามารถใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ถ่ายทอดความรู้หรือติดต่อกับเกษตรกรได้ และเมื่อเกษตรกรได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เกษตรกรจะเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามข้อกำหนดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีได้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่ให้การรับรองได้ จากนั้นส่งเสริมให้เกษตรกรแต่ละรายเข้าร่วมกลุ่ม ได้หลายรูปแบบ เช่น กลุ่มอาชีพเกษตรกร หรือกลุ่มการค้า ทำให้เพิ่มช่องทางการตลาด ส่งผลให้เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง จนสามารถเข้ารับการได้รับการรับรองการผลิตผักที่ได้มาตรฐานมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เพิ่มมูลค่าและเพิ่มโอกาสในการค้าได้

สำหรับเกษตรกรที่ผ่านการรับรองแล้ว นักส่งเสริมการเกษตรสามารถติดตามการดำเนินงาน เยี่ยมเยียนตามระบบการส่งเสริมการเกษตร ให้ความรู้ ให้ความสำคัญ ต่อยอดจากความรู้เดิมที่มีอยู่ โดยการถ่ายทอดความรู้ จากการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และนำเกษตรกรกลุ่มนี้ ไปดูงานแปลงต่างพื้นที่ ตามประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนี้ 1.ปัจจัยการผลิต 2.การลดต้นทุนการผลิต 3.การใช้สารเคมีที่ถูกต้อง 4.การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5. ส่งเสริมการตลาด 6.การรวมกลุ่ม ซึ่งสามารถใช้สปี แผ่นพับ โปสเตอร์ หรือคู่มือ ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรได้ ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต โดยการตั้งกลุ่มไลน์เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็วและถ่ายทอดความรู้แบบทันทีต่อเวลาและเหตุการณ์ได้

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญจำแนกออกเป็น 3 ส่วนคือ 1.สรุปการวิจัย 2.อภิปรายผล และ3.ข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1.1 เพื่อศึกษาพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1.2 เพื่อศึกษาการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1.1.4 เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1.2 วิธีการดำเนินการ

1.2.1 ประชากร คือ เกษตรกรผู้ผลิตผักขึ้นทะเบียนฐานข้อมูลกรมวิชาการเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี ปี 2563-2564 จำนวน 590 ราย ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจำนวน 263 ราย และไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 327 ราย

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรทั้งหมดจำนวน 590 ราย จากเกษตรกรที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 263 ราย และเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 327 ราย สุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามานะ ที่ระดับค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 238 ราย เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของประชากร 2 กลุ่ม จึงแบ่งขนาดของการสุ่มให้เท่ากันคือ 119 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากประชากรที่ได้รับการรับรอง

ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 263 ราย สุ่มให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 119 ราย และ ประชากรที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 327 ราย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 119 ราย โดยการจับสลากจากรายชื่อของเกษตรกร

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิดและ คำถามแบบปลายเปิด กำหนดตัวแปรที่ต้องการในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดย กำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความเป็นจริง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ลักษณะคำถามแบบปลายปิดมีคำตอบให้ เลือกคำตอบ เดียว แบบให้เลือกลหลายคำตอบ และคำถามแบบปลายเปิดให้เติมคำในช่องว่าง ตอนที่ 2 สภาพการ ผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ลักษณะเป็นคำถามแบบให้ตอบ “ปฏิบัติ” หรือ “ไม่ ปฏิบัติ” ตามเกณฑ์กำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ ผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบได้ อย่างอิสระ โดยมีประเด็นปัญหาด้านความรู้ในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้าน การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านปัจจัยการผลิต ด้านการตลาด และ ตอนที่ 4 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการใน 3 ประเด็น ระดับความต้องการความรู้ ในแต่ละประเด็นด้าน ผลิตผักตามแนวการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีประกอบด้วย ความรู้ที่เคยได้รับ ระดับความรู้ที่ ต้องการเพิ่ม ระดับความต้องการการส่งเสริมตามประเด็นความรู้ที่ต้องการผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมตามประเด็น ความรู้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น บรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการทัศนศึกษา

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ทางสถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของ สองประชากร (t- test)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.78 ปี จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา มากกว่าระดับอื่น มีประสบการณ์ในการผลิตผักเฉลี่ย 15.01 ปี

2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 49.66 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มากกว่าระดับอื่น มีประสบการณ์ในการผลิตผักเฉลี่ย 14.73 ปี

1.3.2 สภาพพื้นฐานทางสังคม

1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรส่วนใหญ่มีเหตุผลในการผลิต เพราะขายได้ราคาสูงกว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมจากกรมวิชาการเกษตรรองลงมาจากกลุ่มบริษัท เกษตรกรหนึ่งในสามเป็นสมาชิก ธนาคารเพื่อการเกษตร และกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรส่วนมากไม่มีตำแหน่งใดใดในสังคม ได้รับข้อมูลข่าวสารการผลิตผักจากแหล่งต่างๆ ดังนี้ 1) จากบุคคล มากที่สุดคือ พนักงานบริษัทเอกชน เจ้าหน้าที่รัฐกรมอื่นๆ และเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร 2) แบบกลุ่ม มากที่สุด คือ การฝึกอบรม การประชุม และการศึกษาดู และ 3) แหล่งมวลชน ระดับมาก คือ วิทยุกระจายเสียง/วิทยุชุมชน/เสียงตามสาย หนังสือ และ โทรทัศน์หรืออินเทอร์เน็ต เกษตรกรหนึ่งในสามไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิตผัก

2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีเหตุผลในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกือบทั้งหมดไม่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัย เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรต่างๆ และไม่มีตำแหน่งใดใดในสังคม ได้รับข้อมูลข่าวสารการผลิตผักจากแหล่งต่างๆ ดังนี้ 1) จากบุคคล ญาติพี่น้อง เพื่อนเกษตรกร และพ่อค้า 2) แบบกลุ่ม ได้รับข้อมูลข่าวสารน้อย 3) แหล่งมวลชน ได้รับข้อมูลข่าวสารปานกลาง ดังนี้ โทรทัศน์หรืออินเทอร์เน็ต หนังสือ และวารสาร และเกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิตผัก

1.3.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4.13 คน ซึ่งเป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.49 คน มีการจ้างแรงงานเพิ่มเฉลี่ย 1.79 คน โดยมีการผลิตผักเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรทั้งหมดใช้ทุนตนเองและใช้ทุนตนเองร่วมกับการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและกองทุนหมู่บ้าน มีขนาดพื้นที่ในการ

ผลิตผัก เฉลี่ย 3.04 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง มีจำนวนการผลิตผักเฉลี่ย 3.29 ครั้ง/ปี ปริมาณผลผลิตผักเฉลี่ย 6,686.13 กิโลกรัม/ไร่/ปี รายได้จากการผลิตผักเฉลี่ย 201,005.88 บาท/ไร่/ปี ต้นทุนที่ใช้ในการผลิตผัก เฉลี่ย 19,982.57 บาท/ไร่/ปี และเกษตรกรหนึ่งในสามส่งผลผลิตผักเข้าสู่บริษัทส่งออก และมีการขายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง

2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.53 คน ซึ่งเป็นแรงงานเฉลี่ย 2.61 คน มีการจ้างแรงงานเพิ่ม เฉลี่ย 2.14 คน โดยครึ่งหนึ่งมีการผลิตผักเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรทั้งหมดใช้ทุนตนเอง และใช้ทุนตนเองร่วมกับการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและกองทุนหมู่บ้าน มีขนาดพื้นที่ในการผลิตผัก เฉลี่ย 2.01 ไร่ ส่วนใหญ่ที่ดินเป็นของตนเอง มีจำนวนการผลิตผักเฉลี่ย 3.29 ครั้ง/ปี ปริมาณผลผลิตผักเฉลี่ย 2,971.05 กิโลกรัม/ไร่/ปี รายได้จากการผลิตผักเฉลี่ย 172,718.07 บาท/ไร่/ปี ต้นทุนที่ใช้ในการผลิตผัก เฉลี่ย 20,536.68 บาท/ไร่/ปี และเกษตรกรเกือบทั้งหมดขายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง

1.3.4 การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี คือการปฏิบัติตามรายละเอียดข้อกำหนด ได้แก่ น้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ รวม 27 ประเด็นการปฏิบัติ พบว่า

1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยภาพรวมเกษตรกรทั้งหมดปฏิบัติตามคำแนะนำในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีการปฏิบัติ ดังนี้ น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตต้องมาจากแหล่งที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน ไม่ใช้น้ำเสียจากโรงงานในกระบวนการผลิต น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำดื่ม หรือเทียบเท่า มีการเก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มการผลิตและช่วงเวลาที่มึสภาวะเสี่ยงต่อการปนเปื้อน พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน วัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายในผลผลิต หากจำเป็นต้องใช้พื้นที่ปลูกที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน มีวิธีการปนเปื้อนสู่ระดับที่ปลอดภัย หากใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรในการรมหรือฆ่าเชื้อในดิน วัสดุปลูก ต้องมีการบันทึกข้อมูล พื้นที่ในการผลิตต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ดินอย่างน้อย 1 ครั้ง /กรณีดินเกิดความเสี่ยงจากการปนเปื้อน โลหะหนัก ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียน ไม่ใช่หรือครอบครองวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก ผลิตเพื่อส่งออกให้ใช้วัตถุอันตรายตามประเทศผู้ค้ากำหนด ทำความสะอาดเครื่องฟ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตร และ

อุปกรณ์หลังใช้ทุกครั้ง ผู้ปฏิบัติ ต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง ไม่ใช่สิ่งขบถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินที่ผ่านการขึ้นทะเบียน เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด การเก็บเกี่ยวต้องปฏิบัติอย่างถูกต้อง ลักษณะเพื่อป้องกันการปนเปื้อน อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ วัสดุที่สัมผัสกับผลผลิต ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน แยกภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายออกจากภาชนะบรรจุในการเก็บเกี่ยว และขนย้าย จัดสถานที่และการขนย้าย พักผลผลิต เก็บรักษา ป้องกันการปนเปื้อนสิ่งแปลกปลอม ใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งปนเปื้อน เศษดิน และสิ่งสกปรก หรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่นๆ จากพื้นดิน ไม่ใช่พาหนะขนส่งวัตถุอันตรายทางการเกษตรขนย้ายผลผลิต ถ้าแยกไม่ได้ต้องล้างทำความสะอาด ผู้ที่สัมผัสกับผลผลิตโดยตรง ต้องมีการดูแลสุขภาพลักษณะส่วนบุคคลและมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลิตผล มีการบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรและชื่อผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งที่ใช้ มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวในขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลผลิต และบันทึกข้อมูลผู้รับซื้อ แหล่งที่นำผลผลิตไปจำหน่าย และปริมาณที่จำหน่าย

2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดปฏิบัติในประเด็น ดังนี้ น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตต้องมาจากแหล่งที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน ไม่ใช่ น้ำเสียจากโรงงานในกระบวนการผลิต น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำดื่ม หรือเทียบเท่า พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายในผลผลิต หากจำเป็นต้องใช้พื้นที่ปลูกที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน มีวิธีการการปนเปื้อนสู่ระดับที่ปลอดภัย พื้นที่ในการผลิตต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ห้ามใช้หรือครอบครองวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก ไม่ใช่สิ่งขบถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ วัสดุที่สัมผัสกับผลผลิต ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน แยกภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายออกจากภาชนะบรรจุในการเก็บเกี่ยวและขนย้าย

1.3.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1) ด้านความรู้ในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

(1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

โดยภาพรวมเกษตรกรบางส่วนมีปัญหามากที่สุดประเด็น การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าไม่มีปัญหาประเด็น สุขลักษณะส่วนบุคคลและการบันทึกข้อมูล และการตามสอบ

(2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรส่วนมากมีปัญหามากที่สุดประเด็นดังนี้ ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ การตรวจวิเคราะห์น้ำและดินก่อนการผลิต การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และสุขลักษณะส่วนบุคคล เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าเกษตรกรเกือบครึ่งมีปัญหาน้อยที่สุดประเด็น แหล่งน้ำ

2) ด้านการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

(1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่ามีเกษตรกรน้อยมากที่มีปัญหาในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และประเด็นอื่นๆ เกษตรกรมีปัญหาน้อย ได้แก่ ขาดเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา การส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง ขาดแปลงต้นแบบในการศึกษาดูงาน และขาดสื่อในการส่งเสริมความรู้เรื่องการผลิตผักปลอดภัย

(2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีปัญหามากที่สุด ประเด็นดังนี้ การส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง ขาดเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา ขาดสื่อในการส่งเสริมความรู้เรื่องการผลิตผักปลอดภัย ขาดแปลงต้นแบบในการศึกษาดูงาน และขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง

3) ด้านปัจจัยการผลิต

(1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหา เรื่องปัจจัยการผลิตปุ๋ยเคมี/สารเคมีมีราคาแพง และเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาน้อยที่สุด ประเด็นปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภาพ (ราคาแพง) ขาดเมล็ดพันธุ์ดี แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร

(2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหามากที่สุดประเด็นดังนี้ แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ขาดแคลนเงินทุน ปุ๋ยเคมี/สารชีวภาพมีราคาแพง

4) ปัญหาด้านการตลาด

(1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรเกือบครึ่งมีปัญหาน้อยที่สุด ประเด็น คุณภาพของผลผลิต

(2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรมีปัญหามากที่สุด ประเด็นไม่มีตลาดรองรับ และ คุณภาพของผลผลิต

5) ข้อเสนอแนะอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

(1) ควรมีการจัดทำแหล่งน้ำสะอาดในพื้นที่หรือมีการขุดสระกักเก็บน้ำใช้สำหรับแหล่งผลิตผักโดยเฉพาะ

(2) ควรมีหน่วยงานสนับสนุนการตรวจวิเคราะห์น้ำและดินก่อนเข้าสู่กระบวนการผลิต เพื่อลดรายจ่ายให้กับเกษตรกร

(3) ควรมีการจัดฝึกอบรมให้เกษตรกรทั่วถึง เกษตรกรต้องการได้รับคำแนะนำหรือความรู้จากนักวิชาการเพิ่มเติม เพราะมีการใช้สารเคมีในการผลิตผักสูง มีโรคและแมลงรบกวนผัก

(4) ควรมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมประจำไม่ควรเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมบ่อยหรือหายไปและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรส่งเสริมต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

(5) ควรจัดทำแปลงต้นแบบในพื้นที่ และจัดให้ไปดูงานแปลงเกษตรกรต่างถิ่น

(6) ควรมีราคากลางเมล็ดพันธุ์ ไม่ขาดตลาด และไม่แพงเกินไปในช่วงที่ความต้องการสูงและควรมีการควบคุมเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพ

(7) ต้องการให้มีการจัดทำประกันราคาผักเหมือนพืชชนิดอื่นและจัดให้มีตลาดสินค้าผักปลอดภัยในชุมชนเพื่อเป็นการขายสินค้าไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางและเพิ่มช่องทางการขายผัก

(8) ควรมีตลาดกลางผักปลอดภัยในชุมชนเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและไม่พึ่งพ่อค้าคนกลางเพียงอย่างเดียว

1.3.6 ความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
ประเด็นความรู้ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ และการตลาดและแหล่งจำหน่าย พบว่า

1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทั้งหมดได้รับความรู้มากที่สุดทุกประเด็น

2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทั้งหมดได้รับความรู้น้อย

ผลสรุปการวิเคราะห์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ของเกษตรกรที่ได้รับจากการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทั้งสองกลุ่ม มีความรู้ที่ได้รับโดยเฉลี่ยแตกต่างกันทุกประเด็น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.3.7 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1) ประเด็นความรู้ที่ต้องการส่งเสริม ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุดิบ วัสดุทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ และการตลาดและแหล่งจำหน่าย พบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความต้องการความรู้มากที่สุด

2) ช่องทางการส่งเสริม ได้แก่ ประเด็น แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุดิบ วัสดุทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ และการตลาดและแหล่งจำหน่าย

(1) ช่องทางการส่งเสริมโดยสื่อบุคคล

1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรต้องการช่องทางสื่อบุคคลจากราชการและบุคคลเอกชน มากที่สุดทุกประเด็น

2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรต้องการช่องทางสื่อบุคคลจากราชการระดับมากที่สุดทุกประเด็น และจากสื่อบุคคลเอกชนมากที่สุดประเด็น บันทึกข้อมูลและการตามสอบ การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา และการตลาดและแหล่งจำหน่าย

(2) ช่องทางการส่งเสริมโดยสื่อสิ่งพิมพ์

1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าภาพรวมเกษตรกรต้องการช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์มากที่สุดได้แก่ คู่มือ ไปสเตอร์ และแผ่นพับทุกประเด็น

2) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าช่องทางที่ต้องการมากที่สุดคือ ไปสเตอร์ ประเด็นพื้นที่ปลูก และต้องการช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์คู่มือ และแผ่นพับ ประเด็นอื่นๆระดับปานกลาง

(3) ช่องทางการส่งเสริมโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความต้องการการส่งเสริมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด ทุกประเด็น

3) วิธีการส่งเสริม ได้แก่ ประเด็น แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การใช้วัตถุดิบ วัสดุทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล การ

บันทึกข้อมูลและการตามสอบ และการตลาดและแหล่งจำหน่าย พบว่าเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริม การบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการศึกษาดูงาน มากที่สุดทุกประเด็น

1.3.8 แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

เกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการรับรองการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี นักส่งเสริมการเกษตร ลงพื้นที่เยี่ยมเยียน ส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีโดยการถ่ายทอดความรู้ จากการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และพาเกษตรกรไปดูงานแปลงต้นแบบที่ได้รับการรับรองแล้ว ตามประเด็นดังนี้ 1.ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 2.ปัจจัยการผลิต 3.การลดต้นทุนการผลิต 4.การใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ที่เป็นความรู้พื้นฐานการผลิตผักปลอดภัย สามารถใช้สื่อโปสเตอร์ คู่มือ หรือแผ่นพับ ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร และยุคสมัยปัจจุบันที่เทคโนโลยีก้าวหน้าเกษตรกรยุคใหม่สามารถใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ถ่ายทอดความรู้หรือติดต่อกับเกษตรกรได้ และเมื่อเกษตรกรได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เกษตรกรจะเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามข้อกำหนดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีได้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่ให้การรับรองได้ จากนั้นส่งเสริมให้เกษตรกรแต่ละรายเข้าร่วมกลุ่ม ได้หลายรูปแบบ เช่น กลุ่มอาชีพเกษตรกร หรือกลุ่มการค้า ทำให้เพิ่มช่องทางการตลาด ส่งผลให้เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง จนสามารถเข้าสู่การได้รับการรับรองการผลิตผักที่ได้มาตรฐานมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เพิ่มมูลค่าและเพิ่มโอกาสในการค้าได้

สำหรับเกษตรกรที่ผ่านการรับรองแล้ว นักส่งเสริมการเกษตรสามารถติดตามการดำเนินงาน เยี่ยมเยียนตามระบบการส่งเสริมการเกษตร ให้ความรู้ ให้ความสำคัญ ต่อยอดจากความรู้เดิมที่มีอยู่ โดยการถ่ายทอดความรู้ จากการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และนำเกษตรกรกลุ่มนี้ไปดูงานแปลงต่างพื้นที่ ตามประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนี้ 1.ปัจจัยการผลิต 2.การลดต้นทุนการผลิต 3.การใช้สารเคมีที่ถูกต้อง 4.การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5.ส่งเสริมการตลาด 6.การรวมกลุ่ม ซึ่งสามารถใช้สื่อ แผ่นพับ โปสเตอร์ หรือคู่มือ ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรได้ ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตโดยการตั้งกลุ่มไลน์เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็วและถ่ายทอดความรู้แบบทันต่อเวลาและเหตุการณ์ได้

2.อภิปรายผล

2.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

2.1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล และสภาพสังคม ของเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมีอายุเฉลี่ย 51.78 ปี และเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมีอายุเฉลี่ย 49.66 ปี พบว่าอายุเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันเกษตรกรที่ทำการเกษตรจะอายุมากเพราะวัยรุ่นหรือผู้ที่อายุน้อย ไม่เห็นความสำคัญของการทำการเกษตร ทั้ง 2 กลุ่ม มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ซึ่งเป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ที่มีความสามารถอ่านออกและการเรียนรู้ในระดับพื้นฐานได้ดี เพราะผู้ที่จบการศึกษาในระดับสูงสามารถเลือกประกอบอาชีพด้านอื่นๆ ได้มากกว่าการประกอบอาชีพทางการเกษตร จะเห็นว่าเกษตรกรมีความเชี่ยวชาญและความชำนาญในการผลิตผักอย่างมาก เพราะมีประสบการณ์ในการผลิตผักเฉลี่ยมากกว่า 10 ปี เพราะเป็นอาชีพหลักที่ทำรายได้ให้กับครอบครัว เจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปส่งเสริมให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่างๆ และสนับสนุนให้เกิดการยอมรับในทางปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจำเริญ หมื่นวัน และคณะ (2557) ศึกษาการยอมรับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 41-50 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษาเช่นเดียวกัน

2.1.2 สภาพเศรษฐกิจ เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีพื้นที่การผลิตผักไม่แตกต่างกัน และส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง มีการผลิตผักเป็นอาชีพหลัก เพราะต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การจ้างแรงงานช่วยในการผลิตผักบ้างนอกจากแรงงานในครัวเรือน เนื่องจากจำนวนแรงงานในครัวเรือนไม่เพียงพอต่อการผลิตผัก และการจ้างแรงงานเป็นค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกร เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมีต้นทุนในการผลิตผักสูงกว่าเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง เนื่องจากต้นทุนส่วนใหญ่มาจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจำนวนมากในแปลงผัก ส่วนของรายได้จากการผลิตผักของเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง มีรายได้แตกต่างจากเกษตรกรที่ได้รับการรับรองเนื่องจากราคาผักและแหล่งจำหน่ายผักส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่ได้รับการรับรองคือบริษัทผู้ส่งออกซึ่งสามารถให้ราคาผลผลิตสูงกว่าพ่อค้าคนกลางและมีการจัดทำประกันราคาการรับซื้อที่ไม่ได้ขึ้นลงตามราที่ท้องตลาด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนุจรี ภาณุมาศ และคณะ (2563) การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมีต้นทุนสูงกว่าเกษตรกรที่ได้รับการรับรองเนื่องมาจากต้นทุนการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงและมียาได้น้อยกว่าเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง ใช้ทุนของตนเองในการผลิตผัก

2.2 การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและนำไปปฏิบัติแตกต่างกันในการผลิตผัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดหลายประเด็นดังนี้ เก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มการผลิตและช่วงเวลาที่มีสภาวะเสี่ยงต่อการปนเปื้อน ไม่มีการวิเคราะห์ดินอย่างน้อย 1 ครั้ง ก่อนเริ่มการผลิต ไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียน ไม่มีการทำความสะอาดเครื่องพ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตร และอุปกรณ์หลังใช้ทุกครั้ง การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวไม่ถูกสุขลักษณะ และส่วนสำคัญคือเกษตรกรไม่มีการจดบันทึกข้อมูลที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ประเด็นดังกล่าวที่เกษตรกรไม่ได้ปฏิบัติมีผลทำให้เกษตรกรไม่ได้รับการรับรอง ควรมีการตรวจสอบและทบทวนว่าทำไมเกษตรกรจึงไม่ได้ปฏิบัติ จะปรับปรุงให้เกษตรกรปฏิบัติได้อย่างไร กรณีเช่น การบันทึกข้อมูล ไม่ปฏิบัติ อาจเนื่องจากจดบันทึกไม่คล่อง ข้อกำหนดมาก ทำได้ยากดังนั้น เจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปส่งเสริมให้ความรู้ ซึ่งแจ่มและเสนอแนะกับเกษตรกรกลุ่มนี้ ให้เล็งเห็นถึงข้อดีของการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สนับสนุนผลักดันให้เกษตรกรเข้าสู่การยอมรับการปฏิบัติเพื่อเป็นช่องทางที่จะพัฒนาเกษตรกรให้สามารถสร้างมูลค่าให้กับผลผลิต และแก้ปัญหาตลาดที่ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจและปรับความคิด ให้มีการปฏิบัติเป็นประจำ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองจะปฏิบัติตามข้อกำหนดได้ทุกประเด็นอาจเป็นเพราะเนื่องด้วยการปฏิบัติมีผลต่อการได้รับการรับรองและทำให้ส่งผลผลิตขายให้กับบริษัทได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กังสาด กนกหงส์ และคณะ (2561) การยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรมีการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) รวมทุกด้านมีการยอมรับไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.3 ปัญหาการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

จากการศึกษาปัญหา 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 2) ด้านการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 3) ด้านปัจจัยการผลิต 4) ด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมีปัญหาด้านความรู้มากที่สุดเรื่องการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ เพราะไม่เคยจดบันทึกมาก่อน และยังไม่เห็นความสำคัญ แต่ถ้าจำเป็นต้องปฏิบัติก็สามารถทำได้ และผลผลิตผักไม่มีตลาดรองรับ คุณภาพผักที่ผลิตได้ไม่ดี เพราะเนื่องมาจากมีปัญหาความรู้ด้านการผลิตผักการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว มีความรู้น้อยทำให้มีการจัดการผักที่ไม่ดี ทำให้ผักไม่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ อนุวัฒน์ อยู่สงค์และคณะ

(2563) การส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกรในอำเภอนครชัยศรี พบว่า การนำไปปฏิบัติ เกษตรกรมีปัญหาด้านการนำไปปฏิบัติ ระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดความรู้และเข้าใจ ในการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตผักปลอดภัย 2) ไม่ทราบปัญหาการผลิตผักปลอดภัย 3) การปฏิบัติมีขั้นตอนและวิธีการที่ยุ่งยาก รวมถึงการจดข้อมูลต่างๆ 4) ไม่สามารถนำความรู้มาคิดแปลง ประยุกต์ในการปลูกผักปลอดภัยได้

2.4 ความต้องการส่งเสริมการผลิตผักตามแนวการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2.4.1 ความรู้ที่ได้รับจากการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ผลิตผัก จากการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ที่ได้รับการส่งเสริมของเกษตรกรที่ได้รับการรับรองและเกษตรกรที่ไม่ได้ รับการรับรอง เกษตรกรมีความรู้ที่ได้รับโดยเฉลี่ยแตกต่างกันทุกประเด็น (ที่ระดับนัยยะสำคัญทาง สถิติ 0.05) สอดคล้องกับ นาวิรินทร์ แก้วดวง และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการผลิตผัก ปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในจังหวัดหนองคาย จากผลการศึกษา พบว่า ความรู้ในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผลการศึกษา พบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีความรู้ในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีใน ระดับมากที่สุด

2.4.2 ความต้องการความรู้การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของ เกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี จากการศึกษาพบว่า เกษตรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการส่งเสริม ด้านเนื้อหามากที่สุดทุกประเด็น คือ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การจัดการ คุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพัก ผลิตผล การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล บันทึกข้อมูลและการตาม สอบ การตลาดและแหล่งจำหน่าย แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรที่ได้รับการรับรองแล้วและ เกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการรับรองก็ยังคงมีความต้องการความรู้และการส่งเสริมให้ต่อเนื่องในระดับ มากที่สุด สอดคล้องกับ นาวิรินทร์ แก้วดวง และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการผลิตผัก ปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในจังหวัดหนองคาย จากผลการศึกษา พบว่ามีความต้องการส่งเสริมในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามประเด็นเนื้อหาและวิธีการส่งเสริมพบว่าด้านเนื้อหาใน ภาพรวมเกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมระดับมากในประเด็นเนื้อหาย่อยด้านแหล่งน้ำ และด้านวิธีการส่งเสริมในภาพรวมเกษตรกรมีระดับความต้องการการส่งเสริมระดับมาก

จากการศึกษาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการความรู้ของเกษตรกรที่ได้รับการ รับรองและเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรอง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการ โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน ดังนี้ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

การพักผลิตผลการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา สุขลักษณะส่วนบุคคล บันทึกข้อมูลและการตามสอบ การตลาดและแหล่งจำหน่าย (ที่ระดับนัยยะสำคัญทางสถิติ 0.05) ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงควรให้ความรู้ที่แข็งแรงและเสนอแนะ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจและติดตามให้มีการปฏิบัติเป็นประจำ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองเกิดการยอมรับและเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมีการปฏิบัติต่อเนื่องต่อไป

2.4.3 ความต้องการการส่งเสริมโดยช่องทางสื่อบุคคล จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางสื่อบุคคล โดยที่เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุดทุกประเด็นคือจากหน่วยงานราชการ เพราะเกษตรกรให้ความเชื่อมั่นว่าเจ้าหน้าที่สามารถให้ความรู้ได้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรให้เข้าใจวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องหากไม่เข้าใจก็สามารถซักถามได้จากผู้รู้โดยตรง

2.4.4 ความต้องการการส่งเสริมช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองมีความต้องการการส่งเสริมจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือมากที่สุดเพราะเกษตรกรมีพื้นฐานของการปฏิบัติตามแนวการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี แล้วจึงต้องการคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการหาความรู้เพิ่มเติม ส่วนเกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรอง มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์ในระดับมากทุกประเด็น เนื่องจากเป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการอ่านและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2.4.5 ความต้องการการส่งเสริมช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการการส่งเสริมใช้เทคโนโลยี ในระดับมากที่สุดผ่านทางอินเทอร์เน็ต เนื่องจากเกษตรกรที่ได้รับความรู้จากวิธีการส่งเสริมดังกล่าวเป็นเกษตรกรเป็นเกษตรกรที่มีความรู้และมีการใช้สมาร์ทโฟน ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงเทคโนโลยีด้วยการแนะนำสมาชิกในครัวเรือนช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงเรื่องการปฏิบัติตามแนวการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยการค้นหาข้อมูลแล้วอ่านให้ฟัง และการเปิดเฟสบุ๊ค ให้เกษตรกรดู เป็นต้น

2.4.6 ความต้องการการส่งเสริมโดยวิธีการ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการการส่งเสริมโดย การบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการศึกษาดูงาน มากที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีที่เกษตรกรได้เรียนรู้แบบครบวงจรทั้ง ฟัง สัมผัส ได้คิด และได้ลงปฏิบัติด้วยตนเองจึงจะสามารถปฏิบัติได้จริง

ความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางหรือวิธีการต่างๆ สอดคล้องกับ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2556) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยพิจารณาตามหลักการสื่อสารและลักษณะของชุมชนได้ ได้แก่ วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงบุคคลหรือผู้รับสารเป็นเกณฑ์ วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงวัตถุประสงค์หรือตัวสารเป็นเกณฑ์ วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงเจ้าหน้าที่

หรือผู้ส่งสารเป็นเกณฑ์ และวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยอิงตามช่องทางหรือสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรและวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยอิงชุมชนเป็นเกณฑ์

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร เพื่อให้เกิดการยอมรับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากงานวิจัยเกษตรกรที่มีที่ดินของตนเองสามารถลงทุนในการนำเทคโนโลยีไปใช้ไปการผลิตผักได้ง่ายกว่าเกษตรกรที่เช่าที่ดิน พร้อมทั้งจะยอมรับการส่งเสริมด้านการผลิตผักให้ปลอดภัยได้มาตรฐาน โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถจัดทำสื่อถ่ายทอดให้เกษตรกรเป็นโปสเตอร์ คู่มือ หรือแผ่นพับ ผ่านการบรรยาย สาธิต และฝึกปฏิบัติ โดยที่สามารถจัดทำสื่อส่งผ่านไปตามช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเกษตรกรสามารถใช้การสื่อสารผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตได้ เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงานภาครัฐ เป็นช่องทางในการส่งเสริมที่เกษตรกรให้ความสำคัญ เพราะเกษตรกรต้องการได้รับคำแนะนำหรือต้องการความรู้จากหน่วยงานราชการเพิ่มเติมมากที่สุดแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่เกษตรกรยังมีการใช้สารเคมีในการผลิตผักจำนวนมาก ในขณะเดียวกันจากการวิจัยพบว่าปัญหาของเกษตรกรที่ผลิตผักไม่ได้รับรองตามมาตรฐาน คือเจ้าหน้าที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรไม่ทั่วถึง ส่งเสริมเฉพาะเกษตรกรบางกลุ่ม เปลี่ยนเจ้าหน้าที่รับผิดชอบบ่อยทำให้การส่งเสริมการเกษตรไม่ต่อเนื่อง

3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและพัฒนาเกษตรต้นแบบในพื้นที่ ให้เป็นแหล่งศึกษาดูงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนควรมีการจัดทำแหล่งน้ำสะอาดใช้ในการล้างผลผลิตต้องมีคุณภาพเทียบเท่าน้ำดื่ม เพื่อรองรับการปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตพืชด้านน้ำ และสามารถจัดทำผลการตรวจวิเคราะห์น้ำสนับสนุนเกษตรกรที่ต้องการ

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนต่างๆ ตามชนิดพืชผัก เพื่อได้ข้อมูลที่ชัดเจนจำเพาะมากขึ้น เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและหน่วยงานราชการ สำหรับการจัดทำโครงการเพื่อให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรที่แท้จริง และได้ข้อมูลสำหรับใช้ส่งเสริมเกษตรกรตรงตามแต่ละพื้นที่

3.2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออายุการเก็บรักษาผลผลิตผักแต่ละชนิด เพื่อได้ข้อมูลสำหรับส่งเสริมให้กับเกษตรกรนำไปใช้

3.2.3 เนื่องจากความหลากหลายทางพื้นที่ของจังหวัดกาญจนบุรีในการผลิตผัก ควรทำการศึกษาวิจัยความแตกต่างเฉพาะตามพื้นที่ของแต่ละอำเภอ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กังสดาล กนกหงษ์, นฤเบศร์ รัตนวัน, ปภพ จีรัตน์. (2562). การยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. *Journal of Agri. Research & Extension*, 36(1), 75-84.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). *การผลิตพืชผักปลอดภัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จินดา ขลิบทอง. (2560). แนวคิดสร้างสรรค์ในการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* (หน่วยที่ 8, น. 43-60). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จุฑามาศ คนไทย, สาวิตรี รังสิทธิ์, พิชัย ทองดีเลิศ. (2562). ความต้องการการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร (GAP) ของเกษตรกร ในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. *แก่นเกษตร*, 47(4), 727-738.
- จำเริญ หมั่นวัน, จินดา ขลิบทอง, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, ปิยวัฒน์ ขนิษฐบุตร. (2557). การยอมรับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี. น. 1-11. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2560). แนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* (หน่วยที่ 2, น. 2-26-2-37). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เชิดพงษ์ ชีระจิตต์. (2560). การใช้การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* (หน่วยที่ 10, น. 16-24). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- นาวิินทร์ แก้วดวง, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, ธรณี ต่างวิวัฒน์. (2560). การผลิตผักปลอดภัยตาม
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย. เก่นเกษตร, 45
(ฉบับพิเศษ 1), 1590-1596.
- นุจรี ภาณุมาศ, นารีรัตน์ สีระสาร, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2563). การส่งเสริมการผลิตผักตาม
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าม่วงจังหวัดกาญจนบุรี. น. 1216-
1227. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 10. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
นนทบุรี.
- พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์. (2560). แนวคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน
ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา
(หน่วยที่ 4, น. 4-16-4-20). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พลสรายุ สราญรมย์. (2560). บทบาทหน้าที่และศักยภาพของนักส่งเสริม. ใน
ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา
(หน่วยที่ 8, น. 8-12-8-14). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยุพดี เจริญรัตน์ไพฑูรย์, ปรีชาติ ดิษฐกิจ, นารีรัตน์ สีระสาร. (2563). แนวทางการพัฒนาการ
จัดการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมของวิสาหกิจ
ชุมชนกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้าน โคนกทาดำบลดงกลางอำเภอดอนสารจังหวัด
ชัยภูมิ. น. 5191-5198. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 17 ของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน, นครปฐม.
- สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. (2561-2564). แผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี (พ.ศ.2561-2565) ฉบับ
ทบทวนใหม่ รอบปี พ.ศ.2564. สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2556). การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ
พืชอาหาร. กรมวิชาการเกษตร.
- อนุวัฒน์ อยู่สงค์, นารีรัตน์ สีระสาร, สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม. (2563). การส่งเสริมการผลิต
ผักปลอดภัยของเกษตรกรในอำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม. น.5219-5229. ใน
การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 17 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต
กำแพงแสน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, นครปฐม.

อรพิน ธีระวัฒน์, ประพนธ์ ไทยวานิช, ศุภลักษณ์ กลับน่วม. (2535). การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ. สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: ฝ่ายเอกสารคำแนะนำ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

แบบสัมภาษณ์ชุดที่.....

แบบสัมภาษณ์เกษตรกรสำหรับการวิจัย

เรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามแนวการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.เพศ

- 1.ชาย 2.หญิง

2.อายุ.....ปี (เกิน 6 เดือน ให้ปัดเป็น 1 ปี)

3.ระดับการศึกษา

- 1.ไม่ได้รับการศึกษา 2.ประถมศึกษา
 3.มัธยมศึกษาตอนต้น 4.มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.
 5.อนุปริญญาตรี/ปวส. 6.ปริญญาตรี
 7.อื่นๆ (ระบุ).....

4.ท่านมีประสบการณ์ในการผลิตผัก จำนวน.....ปี

5.ท่านได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยจากหน่วยงานหรือไม่

- 1.ไม่ได้รับ 2.ได้รับจากหน่วยงาน ระบุ.....

6.เหตุผลในการผลิตผักตามมาตรฐานการผลิตพืช GAP (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.เพื่อนบ้านชักชวนหรือทำตามเพื่อนบ้าน
 2.ขายได้ราคาที่สูงกว่า
 3.สามารถส่งผลผลิตทั้งหมดเข้ากลุ่ม เพื่อจำหน่าย
 4.เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
 5.สุขภาพอนามัย
 6.อื่นๆ ระบุ.....

7.ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรใดบ้าง

- 1.ไม่เป็น
 2.เป็น สมาชิกกลุ่มหรือสถาบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 2.1 กลุ่มเกษตรกร 2.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 2.3 กลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรกร 2.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 2.5 กลุ่มสมาชิก ธ.ก.ส. 2.6 กลุ่มเกษตรแปลงใหญ่
 2.7 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร 2.8 อื่นๆ (ระบุ).....

8.ปัจจุบันท่านมีตำแหน่งทางสังคมใดบ้าง

- 1.ไม่เป็น 2. เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 2.1 กำนัน 2.2 ผู้ใหญ่บ้าน
 2.3 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2.4 สมาชิก อบต.
 2.5 อคม. 2.6 สภาเกษตรกร
 2.7 อื่นๆ (ระบุ).....

15. ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการผลิตผัก

15.1 ช่วงเวลาการผลิตและรายได้จากการจำหน่ายผัก

ชนิดพันธุ์ผัก	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ช่วงเดือนที่ ปลูก (ม.ค.-ธ.ค.)	ผลผลิตที่เก็บเกี่ยว จำนวน (กิโลกรัม/ crop/รอบ/ไร่)	ราคาขายต่อ หน่วยเฉลี่ย (บาท/กก.)	เป็นเงิน (บาท/ crop/รอบ/ไร่/ปี
1.					

15.2 ต้นทุนในการผลิตผัก ต่อ ไร่/ปี

รายการ	จำนวน (หน่วย)	ราคา (บาท)/หน่วย	รวมเป็นเงิน (บาท)
1. ค่าวัสดุอุปกรณ์การเกษตร			
1.1 ค่าเมล็ดพันธุ์ ดังนี้			
1.			
1.2 ค่าปุ๋ย			
1. ปุ๋ยหมัก			
2. ปุ๋ยอินทรีย์			
3. ปุ๋ยเคมี			
1.....			
2.....			
3.....			
1.3 ค่าปูนขาว			
1.4 ค่าวัสดุคลุมดิน			
1.5 ค่าสารป้องกันกำจัดแมลง			
1.6 ค่าสารป้องกันกำจัดวัชพืช			
1.7 ค่าโรงเรือน			
1.8 ค่าเครื่องสูบน้ำ			
1.9 ค่าเครื่องตัดหญ้า			
1.10 ค่าเครื่องพ่นยา			
1.11 ค่าเครื่องพ่นสารชีวภัณฑ์			
1.12 ค่ารถไถเดินตาม			
1.13 ค่าระบบสปริงเกอร์			
1.14 ค่าจอบ			

รายการ	จำนวน (หน่วย)	ราคา (บาท)/หน่วย	รวมเป็นเงิน (บาท)
1.15 ค่าถ้ำน้ำ			
1.16 ค่าเสียม			
1.17 ค่าบั่วรดน้ำ			
1.18 ค่าตะกร้าใส่ผัก			
1.19 ค่าโต๊ะคัดบรรจุ			
1.20 ค่าบรรจุภัณฑ์			
1.21 อื่นๆ ระบุ.....			
2.ค่าแรงงาน			
2.1 ค่าจ้างปลูกผัก			
2.2 ค่าจ้างกำจัดวัชพืช/ถางหญ้า			
2.3 ค่าดูแลรักษา			
2.4 ค่าเก็บเกี่ยว			
2.5 อื่นๆ ระบุ.....			
3.ค่าใช้จ่าย			
3.1 ค่าเช่าที่ดิน			
3.2 ค่าไถเตรียมดิน			
3.3 ค่าน้ำประปา			
3.4 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร			
3.5 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง			
3.6 ค่าไฟฟ้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผัก			
3.7 อื่นๆ ระบุ.....			

16.ท่านมีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตผักอย่างไร

- 1.จำหน่ายผู้บริโภครโดยตรงในท้องถิ่น
- 2.จำหน่ายผ่านทางกลุ่มสมาชิก
- 3.ตลาดเกษตรกร/ตลาดสีเขียว
- 4.พ่อค้าคนกลางมารับซื้อ
- 5.ห้างสรรพสินค้า/ซูเปอร์มาร์เก็ต
- 6.อื่น ๆ.....

ตอนที่ 2 การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ : จากการปฏิบัติงานของท่าน ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์กำหนดต่อไปนี้หรือไม่ ถ้าไม่ได้ปฏิบัติโปรดระบุเหตุผล

เกณฑ์กำหนด	การปฏิบัติ		เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ และปฏิบัติอย่างไร
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
1.น้ำ			
1.1 น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตต้องมาจากแหล่งที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน			
1.2 ไม่ใช้น้ำเสียจากโรงงานในกระบวนการผลิต			
1.3 น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานน้ำดื่ม หรือเทียบเท่า			
1.4 เก็บตัวอย่างน้ำอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มการผลิตและช่วงเวลาที่มึสภาวะเสี่ยงต่อการปนเปื้อน			
2.พื้นที่ปลูก			
2.1 พื้นที่ปลูกไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายในผลผลิต			
2.2 หากจำเป็นต้องใช้พื้นที่ปลูกที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน มีวิธีการปนเปื้อนสู่ระดับที่ปลอดภัย			
2.3 หากใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรในการรมหรือฆ่าเชื้อในดิน วัสดุปลูก ต้องมีการบันทึกข้อมูล			
2.4 พื้นที่ในการผลิตต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง			
2.5 มีการวิเคราะห์ดินอย่างน้อย 1 ครั้ง /กรณีดินเกิดความเสียหายจากการปนเปื้อนโลหะหนัก			
3.วัตถุอันตรายทางการเกษตร			
3.1 ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียน			
3.2 ห้ามใช้หรือครอบครองวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก			
3.3 กรณีผลิตเพื่อส่งออกให้ใช้วัตถุอันตรายตามประเทศคู่ค้ากำหนด			
3.4 ทำความสะอาดเครื่องพ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตร และอุปกรณ์หลังใช้ทุกครั้ง			
3.5 ผู้ปฏิบัติ ต้องมีความรู้ในการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกต้อง			
4.การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต			
4.2 ไม่ใช่สิ่งขับถ่ายของคนมาเป็นปุ๋ย			
4.3 ใช้ปุ๋ยและสารปรับปรุงดินที่ผ่านการขึ้นทะเบียน			
5.การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว			
5.1 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด			
5.2 การเก็บเกี่ยวต้องปฏิบัติอย่างถูกสุขลักษณะเพื่อป้องกันการปนเปื้อน			
5.3 อุปกรณ์ ภาชนะบรรจุ วัสดุที่สัมผัสกับผลผลิต ต้องทำจากวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน			
5.4 แยกภาชนะบรรจุวัตถุอันตรายออกจากภาชนะบรรจุในการเก็บเกี่ยวและขนย้าย			
6.การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา			
6.1 จัดสถานที่และภาชนะขนย้าย พักผลผลิต เก็บรักษา ป้องกันการปนเปื้อนสิ่งแปลกปลอม			
6.2 ใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งปลูก เศษดินและสิ่งสกปรก หรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่นๆ จากพื้นดิน			
6.3 ไม่ใช้พาหนะขนส่งวัตถุอันตรายทางการเกษตรขนย้ายผลผลิต ถ้าแยกไม่ได้ต้องสร้างความสะอาด			
7.สุขลักษณะส่วนบุคคล			
7.1 ผู้ที่สัมผัสกับผลผลิตโดยตรง ต้องมีการดูแลสุขภาพลักษณะส่วนบุคคลและมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลผลิต			
8.การบันทึกข้อมูลและการตรวจสอบ			
8.1 มีการบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรและชื่อผู้ปฏิบัติงานทุกครั้งที่ใช้			
8.2 มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติก่อนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวในขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญที่มีผลต่อความปลอดภัยของผลผลิต			
8.3 บันทึกข้อมูลผู้รับซื้อ แหล่งที่นำผลผลิตไปจำหน่าย และปริมาณที่จำหน่าย			

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

โปรดตอบคำถามตามประเด็นปัญหาที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นปัญหา	ไม่มี ปัญหา 1	ระดับของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
หมวดที่ 1 ด้านความรู้ในการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี							
1.1 แหล่งน้ำ							
1.2 พื้นที่ปลูก							
1.3 การตรวจวิเคราะห์น้ำและดินก่อนการผลิต							
1.4 การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช							
1.5 การผลิตปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ/สารไล่แมลง							
1.6 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว							
1.7 สุขลักษณะส่วนบุคคล							
1.8 การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ							
1.9 อื่น ๆ ระบุ.....							
หมวดที่ 2 ด้านการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี							
2.1 ขาดเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา							
2.2 การส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง							
2.3 ขาดแปลงต้นแบบในการศึกษาดูงาน							
2.4 ขาดสื่อในการส่งเสริมความรู้เรื่องการผลิตผัก ปลอดภัย							
2.5 ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง							
2.6 อื่น ๆ ระบุ.....							
หมวดที่ 3 ด้านปัจจัยการผลิต							
3.1 แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร							
3.2 ขาดเมล็ดพันธุ์ดี							
3.3 ปุ๋ยเคมี/สารเคมี (ราคาแพง)							
3.4 ปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภาพ (ราคาแพง)							
3.5 ขาดแคลนเงินทุน							
3.6 อื่น ๆ ระบุ.....							
หมวดที่ 4 ด้านการตลาด							
4.1 ราคาผลผลิตตกต่ำ							
4.2 ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต							
4.3 คุณภาพของผลผลิต							
4.4 อื่น ๆ ระบุ.....							

ตอนที่ 4 ความต้องการ การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ท่านต้องการได้รับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในประเด็นต่างๆ ในระดับใด

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

เนื้อหาที่ต้องการการส่งเสริมการเกษตร	ระดับความรู้ที่ได้รับ	ระดับความต้องการความรู้	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม											ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม					
			สื่อบุคคล			สื่อสิ่งพิมพ์				สื่ออิเล็กทรอนิกส์				ส่งเสริม					
			ราชการ	เอกชน	อื่นๆ	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	อื่นๆ	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต	อื่นๆ	การบรรยาย	การสาธิต	การฝึกปฏิบัติ	การทัศนศึกษา	กิจกรรม ระบุ.....
1. แหล่งน้ำ																			
2. พันธุ์ปลูก																			
3. วัสดุอันตรายทางการเกษตร																			
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการก่อนการเก็บเกี่ยว																			
5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว																			
6. การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา																			
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล																			
8. บันทึกข้อมูลและการตามสอบ																			
9. การตลาดและแหล่งจำหน่าย																			
10. อื่นๆ (ระบุ).....																			

ภาคผนวก ข

ตารางที่ 1 ข้อมูลการผลิตผัก

ตารางที่ 1 ข้อมูลการผลิตผัก

ประเด็น	ไม่ได้รับการรับรอง (n=119)		ได้รับการรับรอง (n=119)	
	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่ในการผลิตผัก				
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่	115	96.64	113	94.96
11 – 20 ไร่	2	1.68	4	3.36
21 – 30 ไร่	2	1.68	1	0.84
31 ไร่ หรือมากกว่า	0	0.0	1	0.84
	ค่าต่ำสุด = 0.25 ไร่		ค่าต่ำสุด = 0.25 ไร่	
	ค่าสูงสุด = 30 ไร่		ค่าสูงสุด = 40 ไร่	
	ค่าเฉลี่ย = 2.01 ไร่		ค่าเฉลี่ย = 3.04 ไร่	
	S.D. = 3.910		S.D. = 5.153	
การถือครองที่ดิน				
ที่ดินตนเอง	113	95.0	112	94.1
ที่ดินเช่า	6	5.0	7	5.9
จำนวนครั้งในการผลิตผักต่อปี				
1 - 3 ครั้ง	85	71.4	84	68.85
4 - 6 ครั้ง	19	16.0	15	12.30
7 ครั้ง/ปีหรือมากกว่า	15	12.6	23	18.85
	ค่าต่ำสุด = 1 ครั้ง/ปี		ค่าต่ำสุด = 1 ครั้ง/ปี	
	ค่าสูงสุด = 12 ครั้ง/ปี		ค่าสูงสุด = 12 ครั้ง/ปี	
	ค่าเฉลี่ย = 3.29 ครั้ง/ปี		ค่าเฉลี่ย = 3.29 ครั้ง/ปี	
	S.D. = 3.487		S.D. = 3.487	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปริมาณผลผลิตฝัก				
กิโลกรัม/ไร่/ปี				
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8,000	110	92.44	90	75.63
8,001 – 16,000	1	0.84	23	19.33
16,001 – 24,000	8	6.72	3	2.52
24,001 หรือมากกว่า	0	0.00	3	2.52
	ค่าต่ำสุด = 200 ก.ก./ไร่/ปี		ค่าต่ำสุด = 800 ก.ก./ไร่/ปี	
	ค่าสูงสุด = 19,200 ก.ก./ไร่/ปี		ค่าสูงสุด = 37,500 ก.ก./ไร่/ปี	
	ค่าเฉลี่ย = 2,971.05		ค่าเฉลี่ย = 6,686.13 ก./ไร่/ปี	
	S.D. = 4,716.300		S.D. = 6,252.775	
รายได้จากการผลิตฝัก (บาท/ไร่/ปี)				
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท	56	47.06	44	36.50
100,001 – 202,400	27	22.69	21	17.65
202,401 – 304,800	16	13.45	38	31.93
304,801 – 407,200	8	6.72	3	2.52
407,201 – 509,600	7	5.88	7	5.88
509,601 – 612,000	5	4.20	4	3.36
มากกว่าหรือเท่ากับ 612,001	0	0.0	2	1.68
	ค่าต่ำสุด = 3,200 บาท		ค่าต่ำสุด = 16,000 บาท	
	ค่าสูงสุด = 600,000 บาท		ค่าสูงสุด = 720,000 บาท	
	ค่าเฉลี่ย = 172,718.07 บาท		ค่าเฉลี่ย = 201,005.88 บาท	
	S.D. = 158,323.717		S.D. = 150,741.346	

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางธิดารัตน์ สุขชู
วัน เดือน ปีเกิด	28 พฤษภาคม พ.ศ.2531
สถานที่เกิด	จังหวัดราชบุรี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
สถานที่ทำงาน	ศูนย์ส่งเสริมเยาวชนเกษตรอาเซียน จังหวัดกาญจนบุรี
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

